

EMPORI

REVISTA CATALANA MENSUAL

Monografies científiques. — Estudis crítics. — Noves y resums de la vida cultural catalana

Vasta col·laboració catalana y estrangera.

SUMARI DEL PRESENT NÚMERO

Introducció a la Poètica d'Aristòtil, per I. Casanovas, S. J. — La X Simfonia de Beethoven, per Felip Pedrell. — Sonets del Cardenal Pietro Bembo, traduïts per Geroni Zanné. — Vells polítics espanyols. Saavedra Fajardo, per J. Martí Sàbat. — Les campanyes del Rosselló, 1793-1795, per G. Desdevises du Dezert. — Unamuno y Barcelona, per Rafel Marquina. — Schuman. Estudi sobre l'evolució de la música moderna, per Manel de Montoliu. — Els últims barrochs de Barcelona, per Raymon Casellas. — Les Revistes. — Coses Assenyalades.

COMITÈ DIRECTIU

Albinyana (Joaquim). — Alós (Ramón d'). — Bofill Mates (Jaume). — Carner (Josep). — Conill (Bonaventura). — Maluquer (Salvador). — Martí Sàbat (Josep). — Parés (Ignaci). — Taltabull (Cristófol).

La Revista consta en sos números ordinaris de 56 pàgines; l'il·lustren bells gravats tirats en plechs especials de paper satinat. Els subscriptors rebran els números extraordinaris que s'acordi publicar sense augment de preu.

PREU DE SUSCRIPCIO

24 PESSETES L'ANY

30 PESSETES ESTRANGER

NÚMERO SOLT: 2 PESSETES

ADMINISTRACIO: CARRER DEL BRUCH, 95, BARCELONA

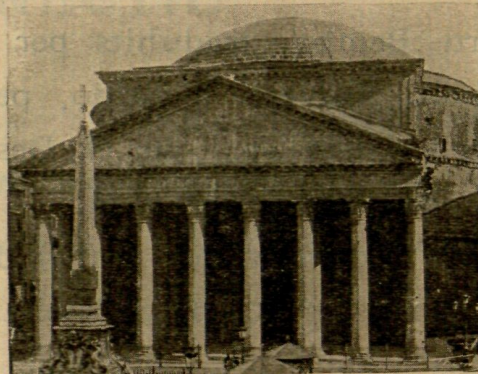
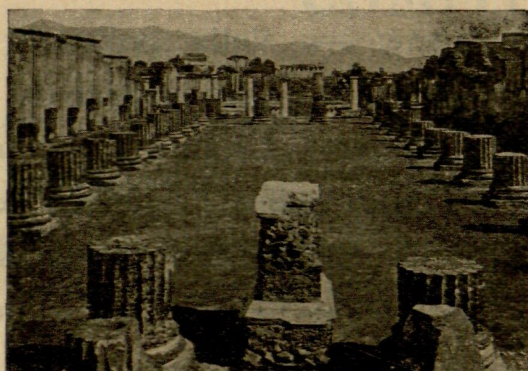
UB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

RESUMEN GRAFICO DE LA HISTORIA DEL ARTE

Compost per M. DURAN

Un volúm elegantíssim, ab 360 gravats, coberta a tres tintes

SE VEN A TOTES LES LLIBRERIES

Dipòsit general: Bruch, núm. 95. Barcelona.

TAPIOQUES Y PURÈS FIGUERAS

Se venen a tot arreu.

Introducció a la Poètica d'Aristòtil.

Rahó de traduhir la Poètica.

1. Si volia donar alguna rahó d'haver trelladat del grech el present llibre de la *Poètica* d'Aristòtil, fòra de mon amor a la materna llengua, qui com tota estimació verdadera's frisa per manifestarse ab obres, cap ne trobaria de tant avinenta, com la necessitat que tenen les llengues, lo meteix que'ls homens, d'una nutrició substanciosa, quan son entrades en el període d'intensa producció. Un talent per poderós que sia, si no's conresa ab l'acció fecondadora d'una doctrina y un magisteri encertat, va molt arriscos d'esvahirse en somnis estèrils, ò de descaminarse per viaranyes perdors y caure en temptadors precipicis. La lley de la intussumció assimiladora es indispensable per la vida intel·lectual tant com per la corporal; y aixís com es necessaria a quiscun de nosaltres, ho es igualment a tota vida literaria nacional, y tant més, quant son més actives ses energíes productores. L'acció de produhir sola, no pot donar sino'l desnodrint; serà aniquiladora de ses causes y esquifida en sos efectes.

Perxò crech qu'es altament meritori'l girar cap a la corrent literaria catalana les aygües sanitoses dels pobles per hont ha corregut més abundós el doll del art y del ingeni, y empeltar en nostres literats y artistes la sava poderosa dels hèroes y semideus del talent. Y com que la Grecia, més que la falsa gloria de ser mare dels deus, te la verdadera de serho de les arts y de les lletres, lo qual ha fet que tots els pobles, al sentir la sobirana il·luminació de la bellesa, s'hagin girat a n'aquell sol, esbatenant la seva ànima a sos raigs fecondadors; es gran llàstima que Catalunya, emparentada especialment ab aquelles terres y la primera en l'edat mitjana de tenir consciencia de la bellesa dels monuments grechs, (1) no hagi fet seva tota la gran literatura d'aquell poble. Nostre floreixe-

ment literari vingué massa d'hora per aquesta tasca, y a nostra renaixença, encara que'ns en ha donat belles mostres, li manca molt que fer. Jo hi volguí portar la meua humil pedreta, escullint entre tants de tresors el tractat de *Poètica* d'Aristòtil.

Caràcter del llibre d'Aristòtil.

2. En ell no es cas de buscarhi l'istil dolcíssim qui corre per les planes d'altres escriptors grechs, ni concepcions y teories llampan-tes, ni menys un còs de doctrina poètica sencer. Lo que hi hà son pensaments y teories nascudes d'una mirada qu'arriba fins a la mateixa essencia de les coses, y com a tals donen de la manera més obvia y natural la vera doctrina nodridora d'idees sanitoses y mare de ben segures orientacions. Vèus aquí la rahó d'escullir aquest llibre, ahont els poetes en general y majorment els dramàtics — ja que nostre teatre batega tant temps ha per arrencar volada — hi trobaràn l'esprit qui ha de portarlos en la seva ascensió. Per lo demés molts indrets son força dificultosos ja per truncaments de l'obra, ja per l'incertesa del text, ja també per la concisió d'istil, qui de vegades es retira molt a un quadern de notes indicades ab poques paraules. En tots aquets casos, si alguna esperança queda de llucar el pensament d'Aristòtil, les verdaderes claricies han de venir de ses mateixes obres. A Aristòtil sempre se l'ha de comentar per si mateix, deya Lessing, (1) y aquesta regla de crítica interna qui sempre es la més segura, en nostre autor es fins necessaria.

No serà, donchs, extrany que porti algun text d'altres obres. Dit això del motiu de la traducció y de l'obra en general, crech que serà de molta utilitat el donar en poques planes la distribució del text, completantlo en lo que's pugui.

(1) Cf. A. Rubió y Lluch. *Catalunya a Grecia*. pl. 90.

(1) *Dramaturgia*. n. LXXV.

Text actual de la Poètica.

3. L'obra d'Aristòtil ha arribat a nosaltres no solzament incerta y conseqüentment fosca en certs indrets, sino fins y tot truncada y manca de tot el segon llibre que li atribueixen alguns catàlechs antichs. La pèrdua d'aquesta part no pot pas ser molt reculada, perquè Diògenes de Laerte assegura que n'hi havia un exemplar de sencer a la biblioteca d'Alexandria, y perquè d'ella traguieren els comentadors y escoliastes alexandrins la substancia de les seves gloses sobre'ls còmichs grechs, y els tractats de la comedia qui juntament ens son pervinguts. En mitx de la desgracia, aquests restessin no de la lletra al menys del esprit d'Aristòtil, conçolen de la pèrdua del text a n'els aymadors de la literatura fonda, els quals per les claricies que d'aquí treuen, han intentat refer més ó menys la segona part, y enquadrar el pla de tota l'obra del filòsop grech. Jo estractaré aquí la distribució y reconstitució qu'ab dits elements intentaren Hatzfeld-Dufour en l'introducció que precedeix la seva excelent edició de la *Poètica*, (1) y per deixar més arrodonit el còs de doctrina, seguirà al text d'Aristòtil la traducció del fragment X de Didot que parla de la comedia. Les notes qui acompanyen la traducció sovint, son de dits autors y de l'edició de Parnajon y Egger. París. 1878.

Pla de tota l'obra.

4. El conjunt general ens el dona clarament Aristòtil en les primeres paraules del tractat.

«Parlèm de la poètica en sí mateixa, y dels seus genres, quina es l'essencia de quiscun, y de com s'han de compondre les fàbules per que rehixi l'obra poètica: després quantes y quines son les seves parts, y axis meteix de tot lo demás qui toca a n'aquest ram, començant, com es natural, per lo primer.» (2)

Y efectivament, comença per definir la poesia en general, dient que consisteix en l'imitació.

«L'epopeya y la tragedia, la comedia, la ditiràmica y casibé tota l'aulètica y la citarística

ca, en general totes son imitacions; però's diferencien en tres coses: ò perquè'ls medis d'imitació son diferents, ò be son uns altres els objectes, ò es divers el modo d'imitar.» (1)

Y més avall.

«Altres arts hi hà qui usen de tots el medis senyalats, ò sigui del ritme, de l'harmonia y del metre, com la poesia ditiràmica, el *nomos*, la tragedia y la comedia; però's diferencien en que unes ho admeten tot ensemps, altres separatament.» (2)

En aquests textos sembla qu'Aristòtil exposa les materies que engloba en la seva definició, y que'ls assumptes de que volia tractar en la seva obra, eren l'epopeya, la tragedia, la comedia y la poesia nòmica y ditiràmica; — l'aulètica y la citarística, genres propiament musicals, els cita com termes de comparació, com ho fa ab l'art de la syringa y la dança. — Per fi, en altra part manifesta clarament son propòsit d'estudiar la teoria de la comedia després de la de la tragedia.

«De l'imitació en exàmetres — epopeya — y de la comedia, en parlarèm més endavant; ara tractarèm de la tragedia.» (3)

5. Segons son pensament la poesia ha seguit dues corrents. Els poetes, segons llur caràcter, els uns s'han proposat imitar lo bell, els altres lo lleig; d'ahont son nascuts el genre heròich, qui imita les grans accions dels homes il·lustres, y el jàmbich, qui critica'ls fets de gent baixa. Aquests dos genres d'un bell principi vingueren representats per l'epopeya y la sàtira; després la forma narrativa va cedir a l'acció dramàtica, es va distingir lo ridícol de la sàtira seria, quedant substituïda l'epopeya per la tragedia, y la sàtira per la comedia. D'ahont resultà la següent classificació de genres poètics, qui partien la materia dels dos llibres.

GENRE HERÒICH

Epopeya
Tragedia

GENRE JÀMBICH

Sàtira
Comedia

9. Vèus aquí ara'l pla ab que's desenrotlla la materia en el primer llibre, y el qui li corresponia en el segon.

(1) Poèt. I. 2.

(2) Poèt. I. 4.

(3) Poèt. VI. 1.

(1) La Poétique d'Aristote. Lille-Paris. 1899.

(2) Poèt. I. 1.

INTRODUCCIÓ

Definició de la poesia.

Diferència entre'l genre heròich y el jàmbich.

LLIBRE 1.er Genre heròich:
De la tragedia
De l'epopeya

Comparació de la tragedia y l'epopeya.

LLIBRE 2.^{on} Genre jàmbich:
De la comedia
De la sàtira

Comparació de la comedia y la sàtira.

Tancaria l'obra la comparació de la tragedia ab l'epopeya, y de la comedia ab la sàtira, demostrantse la superioritat de les formes dramàtiques a les narratives.

Esplanació probable del segon llibre.

7. Donada l'afició d'Aristòtil a les definicions paraleles y classificacions simètriques, calcaria la segona part sobre la primera. Començaria per definir la comedia. Seguiria l'exposició de lo risible y de ses causes. Desseguida vindria l'estudi dels elements constitutius de la comedia: fàbula, caràcters, pensaments, elocució; melopea y espectacle; y tractant de la fàbula, diria les parts de la comedia, qui son pròlech, cants del cor — entre'ls quals hi hà la paràbasi — epissodis y exode. Finalment buscaria les crítiques que's poden fer a la comedia, y el modo de contestar. Qu'aquesta restitució del segon llibre, exactament paralela a n'el primer, no es gens arbitraria, ho proben dos llocs de la *Retòrica*, ahont diu que lo risible l'ha definit en la *Poètica*, (1) com y també qu'allí ha classificat les menes que n'hi hà y les qui convenen al home lliure y al esclau. (2)

Claricies de la doctrina del segon llibre.

8. Veyèm ara que podem llucar de la doctrina sobre la comedia, continguda en el text perdut. Sens dubte qu'Aristòtil feu aquí lo mateix qu'en la tragedia, es dir, qu'ab sentit fundament científich, va resumir en la defini-

ció de la comedia y en la seva explicació tota la poètica del ram aquest. Busquem, donchs, aquesta definició y mirèm d'entendre-la segons l'idea aristotèlica, y tindrem al menys l'esprit del gran filòsop.

Definició de la comedia.

9. En lo fragment X, d, de Didot, s'hi troba una definició de la comedia, qui corretgida d'algunes imperfeccions provinents potser de fer la cita de memoria, resulta justament calcada sobre la de la tragedia.

«La comedia es l'imitació d'una acció risible sense dissort, completa y de certa amplitut, ab llenguatge polit en diverses formes separatament a cada part, d'acció dramàtica y no de istil narratiu, la qual mitjançant el plaer y el riure, intenta la purificació de les passions d'aquest genre.» (1)

Espliquem-la per parts.

10. *La comedia imita una acció.* Aquesta, segons se diu en la *Poètica*, (2) al contrari de la tragedia, porta de la dissort a la felicitat. La mateixa doctrina's dona en lo fragment IX de Didot: «la comedia representa una vida qui acaba en la ditxa.» (3) Y mes avall: «el fi de la tragedia es presentar una vida torbada per la dissort, el de la comedia es assentar-la be, la vida; el del drama satírich es divertir ab bromes propies dels sàtirs.» (4)

11. *L'acció cómica ha de ser risible.* Vetaquí un text preciós de la *Poètica*. (5)

«La comedia es imitació de gent pitjor que nosaltres, però no de qualsevol falta, sino de lo deforme, una part de lo qual es lo risible. Efectivament lo risible es una falta y deformitat sense dolor ni destrucció, per exemple, es risible una cara monstruosa y estrafeta qui no expresa cap sufriment.»

12. *Fonts de lo risible.* No sabem si Aristòtil donava en el segon llibre una definició més precisa de lo risible; però lo que sí devia portar era la seva classificació. Vegis a seguit del

(1) Ret. I. 11. 1371.

(2) Ret. III. 18. 1419.

(1) Vid. Apendix n. 2.

(2) Poèt. XIII. 5.

(3) Frgt. IX. a. 12.

(4) Frgt. IX. a. 28. Vid. Apend. n. 22.

(5) Poèt. V. 1. Cf. també. Poèt. II. 1. y IV. 4-6.

text la taula ab que comensa'l fragment X, y la següent del fragment IX, qui li es paralela y va il·lustrada ab exemples.

«En la comedia el riure neix de les paraules y de les accions.

«De les paraules ve de set maneres: 1.er, per equívoc, com *διαφορουμένοις*; en efecte aquest mot significa juntament *hostil y lucratiu*; 2.^{on}, per tautologia, com *vinch y arribo* qui signifiquen lo mateix; 3.er, per repetició, com quan se fa servir sovint la meteixa paraula; 4.^t, per motiu, com quan a un nom usual se n'hi afegeix un altre d'inusitat, per exemple, *Μώμαξ καλοῦμαι Μίδαξ*; 5.^{nt}, per diminutiu, com fent diminutiu de Sòcrates y Eurípides; 6.^e, estrañent les paraules, com *ὦ Βδεῦ δέσποτα* en comptes de *ὦ Ζεῦ*; 7.e, per la manera de pronunciar, y axò ja sigui mudant el tò de la veu, ja imitantne d'altres.»

«De les accions ve de dues maneres: 1.er, per engany, com quan Strepsiades es creu que lo que li conten de la puça es veritat; 2.^{on}, per disfressa, y en això hi hà dos casos: ò be's disfressa de persona millor, com Xantias d'Heraclès; ò be d'una altra pitjor, com Dionysos de Xantias.» (1)

Dues fonts de lo risible's posen aquí: *paraulles y fets*. En la *Retòrica* la partició de nostre filòsop es més ample: «les coses risibles, diu, son necessariament agradables, *homens, paraulles, fets*.» (2) Aixís com parlant de la tragedia busca quins homens son més aptes per excitar la compassió y el temor, lo meteix devía fer al estudiar la comedia, principalment qu'en lo membre *homens* hi entra lo còmic de caràcter.

12. «La comedia purifica'l plaer de riure. La teoria de la purificació es comuna a la tragedia y a la comedia. En una nota al § VI. i explicarè'm més llargament la teoria. Hadzfeld-Dufour l'espliquen per la doctrina d'Aristòtil en la *Política* y en la *Ètica*. Segons la doctrina qu'allí s'ensenya, purificar una passió es portarla a son be; el be es un terme mitx entre'l massa y'l poch, y per tant en la tragedia puri-

ficar la compassió y el temor, serà donalshi una justa mida. Al home sense por la tragedia li posa davant dels ulls les calamitats d'homens iguals a n'ell, y li prova que no pot pas donarse per segur de no sufrirles algun día; y a qui es massa poruch y tremolòs, li diu que'l sacrifici es la gran llei humana, y per tant cal ferli cara y cor fort. Igualment en la compassió: qui es masell y insensible als dolors d'altri, aprèn en la tragedia a ferse seves les penes qui avuy son de sos pròxims y demà pot tenirles propies; y el de cor massa tendre aprèn a no matar l'energía y fermesa necessaries en la vida. Tot això va filtrant insensiblement en l'esprit ab la costum de veure aquests exemples en el teatre. Aquesta mateixa teoria de la purificació serveix a Aristòtil en la *Política* per definir l'acció de la música en la nostra ànima, y la particular influencia de certs modos musicals en l'educació; y la meteixa aplicaren a la comedia certs tractats anònims qui'ns son pervinguts ab els escolis de les obres d'Aristòfanes, ahont hi hà doctrines del tot simètriques a les del filòsop y precioses indicacions sobre lo risible.

La comedia donchs fa la purificació del riure. Efectivament, les masses rialles no convenen al home lliure, perquè'l farían burleta; per altra part, el judicar massa severament certes situacions, qui no porten cap desgracia, y qui sols han de moure suaument el riure, el faría injust: donchs, la comedia dona en el teatre al plaer de riure un terme mitx cabal, y habitua l'home a contemplar ab igual equilibri la realitat. «El temor, diu lo fragment X, ve a una justa mida en la tragedia, aixís com lo risible en la comedia.» (1)

13. *Notes sobre'l plaer de riure*. Aristòtil en altres obres seves ens dona precioses notes sobre'l plaer de riure. En la *Política* ns diu que per riure com cal es necessita una particular educació.

«La felicitat es el fi, y tothom enten que ve acompanyada de plaer y no de pena. Però'l plaer no es pas el meteix per tothom; cadascú se'l representa de la seva manera y segons el seu modo d'esser. Els homes més bons el cer-

(1) Frgt. IV. a. 17. Vid. Apend. n. 17. Ciceró y Quintilià conserven la mateixa divisió. *Duo sunt enim genera facetiarum quorum alterum re tractatur, alterum dicto*. De Orat. II. 240. *Ejus prima divisio traditur eadem, quae et omnis orationis, ut sit positum in rebus aut verbis*. Inst. Orat. VI. 3.

(2) Ret. I. 11. 1371-III. 18.1419.

(1) Frgt. X. d. 6. Vid. Apend. n. 6.

quen en les fonts més pures y d'elles el pouen. Per tant, es evident que fins per recrearse en la vida, s'han d'adquirir uns certs coneixements y rebre una certa educació. Aqueixa educació y aqueixos coneixements tenen manifestament llur propia rahó en sí mateixos; mentres que'ls que miren els negocis tenen fòra de sí llur rahó que'ls fa necessaris.» (1)

En l'*Ètica*'ns explica quina educació ha de ser aquesta y la mida qu'ha de tenir el riure, confirmant ensemps la teoria indicada de la *κάθαρσις* ò purificació.

«Haventhi son descans en la vida, ahont l'home's recrea ab el jòch, sembla qu'hi ha d'haver també una bona manera de portarse ab els demés, algunes coses qui s'han de dir y una certa manera de dirles; aixís mateix certes coses que s'han d'ascoltar y una certa manera d'ascoltarles. Es evident qu'en tot això hi hà també un excés y un defecte relativament a un medi cabal. Aixís els qui fan riure més de lo que convé, semblen burletes y grollers; buscant com faran riure de totes passades, més basquejen d'excitar les rialles que no pas de dir coses decentes y no contristar a n'aquell de qui's burlen. Els qui may diuen una gracia y miren de reull que'n diguin els altres, semblen esquerps y pesats. Però qui bromeja ab moderació es tingut per axerit y de bon caràcter. Perque aquestes coses son com una mena de moviments del caràcter; y aixís com judiquem dels cossos pels moviments, lo mateix fem ab els caràcters. Però passa que com lo risible's troba a dojo, y tothom es complau en el jòch y en les bromes més de lo convenient, fins a n'els burletes se'ls té per graciosos, perque donen divertiment; mes per lo qu'hem dit ja's veu quan fòra de camí va aquet judici. La finor de la gracia está en un terme mitx, y a n'ella toca saber dir y sentir les coses convenients al home just y lliure: perque coses hi hà qu'al tal home li està be dirles y sentirles en el jòch, tenint en compte que'l jòch del home lliure es molt diferent del del home servil, com el del home educat no s'assembla gens al del home sens educació. D'això'n son una proba les comedies antigues y les modernes: en

les unes lo que feya riure eren els mots grollers, en les altres es el pensament qu'amaguen les paraules. L'honestetat hi troba en això gran diferencia. ¿En que posarèm, donchs, el talent de ser graciós? en no dir rès que no sigui digne d'un home lliure? ò be en no molestar al qui ascolta sino'n delectarlo? ò potser haurèm de dir qu'aquest es un punt indefinible? Perque veurèu qu'uns tenen per molestes ò agradables coses molt diferents dels altres, y cadascú voldrà ascoltar les seves. Lo que sí's pot dir es que lo qu'agrada d'ascoltar, també se sol fer; encara que no tot, perque hi hà burles que son ultratges, y com les lleys prohibeixen certs ultratges, pot ser haurien també de privar certes burles. L'home fí y lliure sabrà portarse de manera qu'ell serà lley per sí mateix. Aquest es, donchs, el just medi en que s'ha d'aguantar l'home, diguis educat, diguis graciós. El burleta no sab tenir aquest punt, s'ha de burlar de sí mateix ò dels altres mentres pugui fer riure, dient coses que l'home ben educat may voldria dir ni ascoltar. Tampoch sab tenirlo l'home esquerp; com qu'ell rès hi posa de part seva, a tothom es fa inaguantable. No obstant, l'esbarjo y el divertiment sembla qu'es necessari a la vida.» (1)

Conclusió.

14. Ab això penso haber donat una definició de la comedia y una explicació, qui per força s'ha d'acostar molt al pensament d'Aristòtil, y suficient per completar en alguna manera'l llibre de la *Poètica*, y per portarnos algun conçol de la pèrdua de la segona part. Acabaré ab una observació dels autors citats més amunt. Comparant la fixesa qu'en tràgichs y crítichs ens presenta l'història de la tragedia, ab la vaguetat que's nota en uns y altres, tant sobres la naturalesa com sobres les lleys de la comedia, pot ser no es aventurat preguntar-se si no pot haver influït en aquesta diferencia la pèrdua del segon llibre d'Aristòtil. La contestació a n'aquesta pregunta es clar que podria dir molt de l'importancia de la *Poètica*.

I. CASANOVAS, S. J.

(1) Polit. V. 2. 1338.

(1) Ètica. IV. 8. 1127.

La X Simfonia de Beethoven.

TANT-DE-BO fos veritat tanta bellesa! Si jo podia regositjar els meus llegidors dientlos-hi que s'es trobat el manuscrit d'una Simfonia y que aviat s'executaria per voltar, sens dupte, tota l'Europa! Una nova Simfonia (després d'aquella grandiloqüent *IX ab chors* no superada, a hores d'ara, per ningú! Tingué'l mestre l'idea de compòndrela, sí, en feu un esboç qui pietosament s'ens es conservat, en traçà'l plan però no arribà a temps de posarla en partitura. Vuit dies avans de morir, escrivia Beethoven a son amich Moscheles, resident a Londres, tot fentli rebut de les 100 lliures que li havia enviades la *Philharmonique*:

«Feu sapiguer, estimat Moscheles, a la Societat Filarmònica, mon profund reconeixement pel seu interès y socós.

Digueu a n'aquests dignes homes que, quan Deu me retorni la salut, faré'ls possibles en demostràls-hi, per medi d'obres, mos sentiments de gratitut y que'm remeto a la meteixa Societat per escriure en lo que'm mani. En mon pupitre hi hà una *Simfonia* esboçada, una obertura y quelcom més. Pertocant lo projecte del concert que la Societat Filarmònica ha decidit donar a benefici meu, prego la Societat que no l'abandoni.»

La gènesi y aparició de les *Nou Simfonies* de Beethoven, comprenen aquestes dues dates: 1800-1827. Tenia Beethoven prop de trent'anys quan lo día 23 Abril de 1800, oferia al públich de Viena la primera audició de sa *I Simfonia*. La composició de la *II* pertany al 1801: fou executada per primera volta el 5 d'Abril de 1803, y l'any següent terminà la *Simfonia heròica*. En 1806 comensà la *IV Simfonia* qui fou la *V* (originariament la *VI*). Interrompé de sobte'l treball per escriure tot d'un cop sense los esboços habituals, la *IV Simfonia*, inspirada per Na Teresa de Brunswick «la ben aymada immortal» promesa del mestre. La *V Simfonia*, en *do menor*, es del 1807; correspon al període de plena maturitat del compositor,

durant el qual escrigué'l *Fidelio*, la *IV*, la *V*, la *VI Simfonies*, el *Concert* per piano (en *sol major*), el *Concert* per violí en *re*, la *Fantasia* per piano, chor y orquesta, el primer esboç de la *IX Simfonia*....

Després de la *Simfonia en si bemol* executada l'any 1807, després de la *V* y la *VI* estrenades a derrers de 1808, Beethoven passà més de quatre anys silenciós, període que contrasta ab aquell de feconditat, degut sens dubte a l'influencia benefactora que sentí son esperit, de des del 1806 al 1810, pel projecte de casament ab la comtesa Teresa de Brunswick, qui fou l'inspiradora veritable de la *IV Simfonia*. Beethoven fins allavors, traçà en les cinch primeres Simfonies sa propia historia; de desd'aquell punt y hora farà immortals pel bé del genre humà ses propies alegries y dolors, sintetisants en quatre grans conceptes: la *Natura*, (*VI Simfonia*); *Apoteosi de la Dança*, (*VII Simfonia*); l'*Humour* (*VIII Simfonia*), y per fi, la *Fraternitat Universal*, en aquella maravellosa *Simfonia ab chors*, sublim testament y profecia d'un nou evangelí d'art.

Deu anys separen la *VIII Simfonia* de la *IX*, ideu anys de contratemps, d'afflicció y de solitut! Arrivà'l mes de Febrer de 1824. Beethoven ha finida la *Simfonia ab chors* y la *Missa en re*. L'execució d'abdues magnas obres presenta dificultats. Els triomfs d'En Rossini han perturbat el gust del públich de Viena; les despeses que produhirà l'execució de les dues obres inèdites son considerables, y llur resultat incert; aixís ho manifesta a n'En Beethoven la *Gesellschaft des Musik-freunde* qui refusa l'execució qu'aquell li havia demanada. Acut a les hores, a l'intendent dels teatres reys de Berlín qui s'ofereix, disposat a secundar lo projecte d'execució.... tot això y molt més calgué per decidir a un aplech d'admiradors del mestre a preparar l'organització d'un concert suscribint un manifest, en la data damunt dita, trenta noms de nobles, d'artistes, de banquers.... La nit 7 de Maig de 1824, s'executen

el *Kyrie*, el *Credo*, l'*Agnus Dei* de la *Missa* en *re* y la *IX Simfonia*. Umlauf dirigeix. Al costat seu'l mestre qui indica'l moviment al principi de cada peça. L'èxit fou inmens, entusiàstich. «Quan en la segona part del *scherzo* les timbales executen *a solo* el motiu, el públich — diu en Carles Holz — esclata en aplaudiments tant forts que no se sent l'orquestra, el plor mulla'ls ulls dels executants. El mestre segueix indicant el compàs fins que N'Umlauf ab un moviment de la mà, li signa l'intensa emoció del públich. El mestre, com espantat, mira al seu voltant, s'incorpora, y s'inclina *ab calma*.» L'ovació fou immensa a la fi del concert. «Llavors — diu Schindler — Carolina Ungher, una de les solistes de l'*Oda a l'alegría*, tingué'l bon pensament d'empènyer suaument el mestre fins la devantera del *prosceni*, y de ferli notar les aclamacions de goig de la gent qui agitava capells y mocadors. Ell s'inclinà donant les mercès, y com si fos una senyal, esclatà una immensa explosió d'entusiasme qui durà breus moments.....»

Beethoven, ja ho hem dit, concebí una *X Simfonia*, mentres treballava en la *IX*. Si no sabem, positivament, quina mena de *Simfonia* hauria estat la *X*, perquè del seu projecte, segons lo qu'ell meteix escrigué a n'En Moscheles, sols se trobaren, després de la seva mort, qualques compassos destinats al *presto* y al *trio* d'un *Scherzo*, a un *Final* y a un *Andante*; si tot això no'ns pot donar idea de lo qu'hauria sigut la *X Simfonia*, romàn, al menys, lo programa de l'*Adagio* d'aquesta obra, consignat en el quadern d'apuntacions hont Beethoven traçà les de la *IX*. Veus aquí'l programa damunt dit.

«Adagio. Càntich.»

«Càntich relligiós per una *Simfonia* a la faisò antiga (*Herr Gott dich loben wir* «*Aleluya*») ja d'una manera independent o ja com introdució a una fuga. Aquesta *Simfonia*'s podria caracterisar per medi de l'entrada de les veus en el *Final* o en el meteix *Adagio*. Els violins de l'orquestra, etz., se decuplicaràn en els ultims moviments y les veus podran entrar d'una a una. O be repetir en certa manera l'*Adagio* en los darrers moviments. En l'*Adagio* el text serà un mitus (potser *nome?*) grech

(o) un cant eclesiàstich. L'*Allegro*, una festa a Bachus.»

Aquest programa es del 1818, es a dir, de l'època de concepció de la *IX Simfonia*. Carles Holz, parlantne a N'Otto Jahn, li digué que l'*Introducció en mi bemol major* era un moviment viu y que precedia a un important *Allegro en do menor*: afirmà que son plan era finit; de manera que Beethoven li feu sentir tota aquella part de l'obra. A més dels projectes d'obres, indicats per En Beethoven en la lletra a Moscheles, se sab positivament que «volia escriure la música per la *Melusina* de Grillparzer, pel *Faust* de Goethe, una overtura sobre'l nom de Bach (sobre les notes corresponents a n'aquest nom en la grafia de notació alemanya) y, finalment, un oratori bíblich *Saul y David*, hont — diu un biograf — s'hauria trobat, sens dubte, l'influencia d'Haendel les obres del qual, fullejava, sempre, l'mestre.

Si tot això, repetim, no pot donar idea de lo que hagués estada la *X Simfonia*, podèm sospitar que per produhir altra *Simfonia* qui superés a la *IX*, cercava en Beethoven l'element únich prou clarament exposat en son programa. Per nosaltres aqueix element no podia ser altre que'l relligiós-eclesiàstich de la manera que l'enteném avuy. Ell el pogué endevinar en la seva intuició superior, malgrat viure en època en que les obres qui'l contenien portaven aquell estigma de condemna, que la falsa direcció dels músichs del Renaixement aplicà ab necia pedanteria, a la polifonia sagrada del segle XVI y als antichs *modus*. Beethoven no conegué pas aquest element en son genuí esplendor; ell, ni cap artista de la seva època, no pogué ni tant sols estudiar les creacions d'aquella manifestació d'art, qui'ns donà feta l'armonia moderna, y que'l Renaixement desvià fent un divorci entre la forma y el fons, qui a la fi isolaria l'art sabia de la música natural, revelada y popular. Si sols en el sentit de rehabilitació de la forma monòdica, culta, sabia, però no pas popular, fou favorable al moviment del Renaixement a la música, era d'esperar que portant la polifonia a tancar-se en dues maneres oficials, esdevindria ab tant poch temps la crisi d'època per la qual passa, avuy, la música occidental.

Perxò tornèm a afirmar que'l programa que feu Beethoven, l'any 1818, cal fixarshi, fou una divinació del seu geni superior, com l'anticipació de la fusió dels elements simfònic y místich que mitx segle després havien de fer feconda l'obra de Wagner. En 1818 Beethoven no'n coneixia cap de les creacions de la gran art polifònica del segle XVI qui l'haurien pogut ilustrar com més *tart* illustraren En Wagner. Fins el 1824, data d'una colecció d'obres escullides de Palestrina, Victoria, Nanini, etz, publicada per l'editor Artaria, no conegué cap composició d'aquests autors. Entre les poques obres trobades a casa seva després de mort, hi figuren: la colecció de l'Artaria; les escases qui, fòra del *Clavecin bien tempéré*, coneixia l'Alemanya, del patriarca de sa música Joan Sebastià Bach; la colecció d'obres completes de Haendel que li havien regalada'ls derrers anys de sa vida.

Quan Beethoven traçà aquell memorable programa de sa *X Simfonia*, sí, no hi hà dubte que coneixia En Bach y fins vull concedir que coneixia En Haendel. El sol fet de que'ls noms dels dos grans mestres ressurtin entre les obres que la mort li va impedir escriure, una obertura, *Bach* y un oratori *Saul y David*, fan pensar a n'el qui això reflexiona, qu'En Beethoven cercava *quelcom* que no li oferien ni'l religiosisme dramàtic d'Haendel, ni'l meteix auster y concentrat misticisme d'En Bach, y

que aquell *quelcom* sols el podia trobar, ho diu en el programa de la X, en «el cant relligiós per una Simfonia en les antigües maneres» y ab més precisió encara, en «un cant eclesiàstich», y per lo tant litúrgich. Però ¿per què cansarme en convencer als meus llegidors? Resta una prova eloqüent: En altre dels quaderns de notes conservats, Beethoven hi escriu el meteix any 1818, com preparantse a la composició de sa *Missa Solemne*, començada, precisament, aquell any, aquesta nota en forma de *memorandum*: «Per compondre *veritable* música religiosa, consultar les velles composicions usades als *monestirs*.» Al dessota hi afegia: «¡Endevant! Sacrifica un cop més totes les petites necessitats de la vida a la gloria de la teva art. ¡Deu sobre tot!»

Cercava la *veritable* música relligiós en els *monestirs*. No estava ben preparat per la severa disciplina exigida per la música *veritablement* sagrada y endevinà'ls models qu'havia de escullir. Devant de la lluyta dels dos elements contraris, qui informa tota sa producció, se pot demanar, tot meditant sobre'l programa de la X, si'ls dos elements d'aquesta obra haurien pogut esser, tal vegada, en l'ordre moral y contemplatiu, una lluyta de l'exterior pagà a l'interior relligiós aixecat al *superiora* litúrgich victoriós? ¡Quí sab!

En tot cas també en aquest s'hauria avansat a n'En Wagner.

FELIP PEDRELL.

Sonets del Cardenal Pietro Bembo.

I

El malastre cantar vull de la guerra
que sostindre deguí molts y molts anys,
y l'ocasió dels meus crudels afanys,
cas novell y jamay vist a la terra.

Dées gentils de l'elicon serra
qui redoltèu la mort de vers enganys;
dèu vida a açò que escrich, fill dels meus danys,
quan el meu còs devingui lleu desferra.

Que ho sapien els amants, y al punt que probin,
davant mos rims, de fondre'l va dalê
de les ànimes llurs, ab mon exemple;

y que la bona y recta vía trobin
entre'ls camins del mal, y, ab pura fè,
qu'adorin Deu, car tot el món n'es temple.

II

Jo qui lluny dels lligams havia estat
y m'era com la neu plahent tornar-me
per que'l foch no degués jamay cremarme,
flamejo tot y só prèu y lligat.

Jo marxava soliu, quan d'un costat,
vingué una Dòna cèlica a mirarme,
y les armes als peus sentí lliscarme
ab les quals jo m'hauria defensat.

En l'ànima nasqué feresta ardor
qui la consum; y belles mans me posen
al coll cadenes dures com diamants.

Així per tu jo'm trob; per tu d'Amor
cremarme'ls fochs sense temensa gosen;
sols quan cremen lleument son confortants.

III

Lliure aucellet: per què, en mon bell sojorn,
tos cants refiles tristos y dolents?
Prou reconech en tu'ls passats accents:
mes laç com vaig anàrmen no retorn.

Alt esperit qui vens al meu entorn,
de ma existència propia alçant els vents:
bentost hi haurà qui ajunti nous laments
als teus antichs tota hora: nit y jorn.

Cerquí — ho vegeres — la fidel dissort
ab l'esperit alegre y apressat;
mestre de mi meteix, ardit y fort.

Ara de l'enemich ja só al costat,
y faig de mes tristeses past pel cor,
per la puresa d'altri estimulat.

IV

Talment com sol, après l'hivern ombriu,
quan els temps frets devenen temps mellors,
la cèrvola anyorant gentils clarors
eixir lleugera del seu bosch nadiu;

muntant al coll gemat, baixant al riu
ben llunya de les viles y pastors,
peixent l'herbey de virolats colors
per hont la mena son daler joliu;

sense temer de l'hom els vils enganys,
fins qu'es ferida en mitj del tendre pit
per bon caçayre qui li llença un dart,

així, sens temer jo propers afanys,
ferí'm Madòna un jorn. Y'l seu esguart
laça mon còs allà hont no fou ferit.

V

Crina d'aur vell y d'ambre, tersa y pura,
que en la neu fa onejar fresch ventijol;
ulls molt suaus y clars com raigs de sol
qui tornen jorn serè la nit obscura;

somrís qui fen la malhauransa dura;
rubins y perles, d'hont emprenen vol
mots tan purs qu'altre bé l'esprit no vol;
mans d'evori qui estrenyen sens mesura;

hi hà en Ella a més un seny de llum divina:
madura pensa en la més tendra edat,
y letícia que may vegí en el món.

Mesclada a aytal puresa aytal beutat
es l'esca del meu foch; y en Ella són
gracies que a poques el bon cel destina.

VI

Deliris temperats, gentil dissort,
esperances, color sovint mudat;
veure tots temps el rostre ben-amat;
y viure d'aquell past qui don la mort.

Mostrà a dos ulls ben clars obert el cor;
per la volença d'altri esser lligat;
y ab l'estil, ab la pensa y'l dictat
llohar Madòna de la crina d'or.

Desdenys glaçats y diamantina fè;
constança en la defensa, pensaments
plens de dol..... y Ella es seny d'obra divinal

Merèixer, mes jamay heure mercè,
es mon estat, y esper en tots moments,
gracies que a poch el cel pietós destina.

Traduhits per GERONI ZANNÉ.

Vells polítichs espanyols.

Saavedra Fajardo.

(Acabament.)

SI com havém dit, l'ànima del llibre de Saavedra Fajardo, el principi vital del qui arrenquen sa virtualitat, les conclusions y teories escampades en ell, es el Príncep, es clar que de lo primer que ha de ocupar-se y de lo primer que realment s'ocupa, es de l'educació que aquell ha de rèbre, d'aqueixa segona naturalesa que per ella s'infiltra y que tant d'influxe y transcendencia sempre té, qualsevol que sigui l'estat y condició en que l'home visqui. La educació, diu Saavedra, usant per cert un estil bastant empalagós y dur, com en general ho es el de casi tot el llibre, ha de ser física, moral y intelectual a la vegada, ha de ser equilibrada y armónica entre aqueixes dues fraccions humanes, la corporal y la espiritual. Parlant de la importancia dels *trabajos y fatigas*, dels *sports*, que diríem en modern llenguatge, pera promoure'l desenrotllament físich del Príncep, usa la següent gràfica comparació: *Con estos (los trabajos y fatigas) se alarga la vida; con los deleites se abrevia. A un vaso de vidrio formado a soplos, un soplo lo rompe; el de oro, hecho á martillo, resiste al martillo.* Sens dupte deuria tenir present al escriurer això, al voler un Príncep sà, fort, físicament vigorós, aquells reys y prínceps de la casa de Austria, tan migrats, tan neulits y pobres de cos y d'esperit, tan poch *homens* en una paraula.

Mes es natural que un esperit tan cultivat com el de Saavedra dongués a la cultura intelectual y artística la importancia que realment té, y que més ha de tenir com més civilisat sigui un poble, en la educació. *El arte de reinar*, diu ab profunda frase, *no es don de la naturaleza, sino de la especulación y de la experiencia.* Sembla que això s'hagi escrit en nostres dies per un sociòlech més ò menys positivista, penetrat de la complexitat de la civilisa-

ció moderna y de la consegüent necessitat de una intensa cultura científica especialisada, pera dirigir be el moviment d'una societat. Precisament per l'esperit pràctich, positiu, que cal tenir quan se tracta d'organisar aqueix ser tan maravellosament complicat com es un Poble, Nació ò Estat, es per lo que aconsella Saavedra que'l Príncep s'exerciti en les arts y ciencias de major aplicació pràctica, y sobretot que conegui les llengues que parlen els seus súbdits. *Por esto Josef, diu, habiendo de gobernar á Egipto, donde había gran diversidad de lenguas que no entendía, hizo estudio para aprendellas todas.* Aixís aqueix consell de Saavedra l'haguessin seguit els monarques espanyols a qui anava dirigit! Altra hauria sigut la sort d'Espanya, si s'haguessin identificat més ab la realitat, si no s'haguessin fet sinònims, dins del idioma, lo meteix que dins dels demés grans fets socials, lo que tan sols era Castellà, ab lo que havia de ser Espanyol.

La segona part de les *Empresas políticas*, està destinada segons diu l'epígrafe, a tractar *de como se ha de haber el príncipe en sus acciones.* En realitat, vé a ser com una amplificació y desenrotll de la materia estudiada en les primeres *empresas*, ò sigui de la educació, donchs, en casi tota ella discurreix llarga y subtilment sobre les passions, vicis, virtuts, temperaments, en una paraula, de la formació espiritual, psicològica del Príncep.

Saavedra se'ns presenta casi sempre com un estoich; doctrina filosòfich-moral, qui casi sempre s'apodera de les ànimes generoses y lliures de rutines y preocupacions egoistes, condemnades per la misteriosa fatalitat a viure en mitx d'una asfixiant atmòsfera de general servitut y pública corrupció política. Realment el *medium social*, l'ambient espiritual de un poble, influeix en gran manera en la con-

creció y desenrotllament d'aquelles superiors idees y mòvils qui encarnen y dirigeixen el pensament y la vida general d'aquell poble; vé a ser com l'evocador de la propia imatge, qui després es concentrada y transfigurada mercès al màgich esfors y a la divina combinació de les energíes y altes facultats que posseheixen les ànimes superiors. Aixís se comprèn, per exemple, que en els darrers sigles del imperi romà, quan ja la corrupció oriental havia tant apagat la viva llum de la fortalesa y de la virtut romanes, fos també quan més general y al ensemps més depurada, més heroyca, més noble's presentés la doctrina anomenada del Portich ò estoica.

Que Saavedra es un estoich, se veu desseguít que's passen els ulls per aqueixes *empresas*. Aixís en la VII, diu ab motiu de la influencia dels cortesans, d'aqueixa excrescència morbosa de les monarquies absolutes, en el Príncep: *tienen los príncipes muchos Galenos para el cuerpo, y apenas un Epicteto para el ánimo*. Aqueixa gràfica frase, demostra que pera Saavedra, el suprem mestre de la vida moral, el metge ideal de la meteixa era Epictet. En la meteixa *empresa*, en la qui comença a tractar d'un modo general de les passions humanes, per després estudiarles particularment, senyala com a darrera aspiració de la vida exemplar, aquell absolut domini de les passions totes, per la rahó, de qui tant se'n parla a les obres dels grans estoichs, de March, Aureli y Epictet, y que a mon entendre es una de les grans diferencies entre la moral estoica y la cristiana: aqueixa té la base y's val principalment de les passions humanes, vol dignificarles y santificarles; en cambi la estoica vol destruhirles, vol rebaxarles. En una altra *empresa* (X), diu: *No se teme en los hombres el vicio porque los hace esclavos; la virtud sí, porque los hace señores*; en la XXXIV, diu: *no se ha de confiar en la prosperidad ni desesperar en la adversidad*, etz.; en fi, son moltíssims els fragments y sentencies escampats en aqueixes *empresas*, qui semblen aforismes y pensaments traduïts de March-Aureli ò Epictet per un entussiasta deixeble.

A conseqüència segurament d'aqueixa meteixa filosofia estoica, que tant sent l'alt espe-

rit de Saavedra, es deguda la independència serena de criteri y la digna llibertat de llenguatge de que fa ostentació quan tracta de la responsabilitat, tan sols moral, si's vol, mes no per això menys elevada y estreta, que té'l monarca davant de sos súbdits. Malgrat l'estar Saavedra rodejat per tot arreu de monarquies absolutes, malgrat lo viurer en la que se'n pot dir edat d'or de la tirania unipersonal, no per això es menys ayment de la llibertat, entesa en son més pur sentit filosòfich, no per això es menys partidari d'aquella atmósfera de crítica general ò popular dels actes del Príncep ò governant, tan necessaria pera respirar una sanejada vida política; no per això ataca menys durament, ab més entussiàstica acritut, la influencia sempre funesta dels cortesans y servils aduladors de la moltes vegades desgraciada persona real. Diu a propòsit d'això, eloqüentment, en la *empresa* XIV: *la murmuración* (en el sentit d'opinió, censura) *es argumento de la libertad de la república, porque en la tiranizada no se permite. Feliz aquella donde se puede sentir lo que se quiere, y decir lo que se siente. Injusta pretensión fuera del que manda, querer cerrar con candados los labios de los súbditos y que no se quejen y murmuren debajo del yugo de la servidumbre*. Paraules aqueixes, que semblen de un pensador de la nostra època, vivint en la Espanya del segle XVII. Y no s'accontenta Saavedra ab aqueixa llibertat política, concretada a la crítica dels actes del govern, ab aqueixa llibertat platònica, sino que aspira a més, a garantir-la fortament, a difundirla per tot el cos social d'una manera activa, feconda, presentant com ideal polítich d'un poble civilisat, un govern en el que hi estiguin representats equilibradament, per allò de que *virtus in medio consistit*, tots els elements socials qui en conjunt formen un Poble: aixís diu (emp. XLI): *porque no es durable la monarquía que no está mezclada y consta de aristocracia y democracia. El poder absoluto es tiranía; quien la procura, procura su ruína. No ha de gobernar el Príncipe como señor, sino como padre, administrador y tutor de sus estados*. Idees vivificades per un esperit ben lliberal y ben en dissonancia ab els fets del temps en que foren escrites!

Era natural que un home que pensés lo que precedeix, no fos partidari en la fonamental qüestió del origen de la autoritat pública, qüestió tan discutida fins a la Revolució francesa, de la teoria allavors tan generalisada, encara que no exclussiva com per algú falsament se suposa, del poder diví dels reys. Saavedra creu en la inmanencia de la sobirania popular y en una pura delegació d'aqueixa als reys ò als suprems magistrats del poble; pressent ja'l modern concepte orgànich del Estat, al apartarse d'aquelles idees d'engrandiment exclusiu, de divinissació, gayrebè, del monarca, com únich fí y alt ideal d'una societat política completa. Vegis sino lo que diu en forma de amenaçadora advertència: *Tenga entendido (el Príncipe) que aún esa púrpura no es muy suya, sino de la república, que se la presta para que represente su cabeza della, y para que atienda á su conservación, aumento y felicidad.* (Emp. XIX). Més endavant, afegeix, puntualisant encara més aqueixa teoria del origen popular ò social de la sobirania: *sepa (el Príncipe) que el consentimiento común, dió respeto á la corona y poder al ceptro, PORQUE LA NATURALEZA NO HIZO REYES, ... no nacieron los súbditos para el rey, sino el rey para los súbditos.* (Emp. XX).

No solzament va avensarse a son sigle, y sobretot a son país, Saavedra, al escriurer aqueixes màximes, sino que a vegades fins casi pot consideràrsel com un precursor de certes teories rousseauianes; tal gust enciclopedista francès té, per exemple, el següent fragment, en el que discurreix sobre'l trànsit entre l'anomenat estat natural, y'l de societat: *en la primera edad, ni fué menester la pena, porque la ley no conocía la culpa, ni el premio, porque se amaba por sí mismo lo honesto y glorioso; pero creció con la edad del mundo, la malicia, etz.... Desestimóse la igualdad, perdióse la modestia y la vergüenza, é introducida la ambición y la fuerza, se introdujeron también las dominaciones.*

Era ademés, Saavedra, un home qui no considerava, — com allavors era opinió general, sobretot a Espanya, — les institucions socials y polítiques, com una cosa permanent, definitiva y per lo tant absoluta, casi santa y

inatacable. No, ell veyia be que aquella monarquia, — aquella orientalisació social, podríem dir, donchs, — eren les monarquies absolutes del Renaixement, una transmissió de les antigues constitucions asiàtiques per l'intermediació del imperi romà de la decadencia, era una cosa qui havia d'anar modificantse, evolucionant, anant produhint en darrer terme formes socials més perfectes, més humanes. Les concises y eloqüents invectives que sempre que pot llença contra'ls cortesans y encobertament contra'ls reys, perque no se'n aparten, son nombroses y escampades en tota sa obra, com per donar fè de sa constant idea en aqueix punt, y sobretot lo que diu en el paragraf final de la empresa XXIX, demostren be lo que dihem. Diu aqueix paragraf, condensant una vera teoria del Progrés aplicat a les organiscions polítiques, una traducció al castellà de les allavors noves, idees baconianes: *No sea el príncipe tan desconfiado de sí, y tan observante de los pasos de sus antecesores, que no se atreva á echar los suyos por otra parte, según la disposición presente. No siempre las novedades son peligrosas; á veces conviene introducir las; no se perficionara el mundo si no se innovase; cuanto más entra en edad, es más sabio; las costumbres más antiguas, en algún tiempo fueron nuevas; lo que hoy se ejecute sin ejemplo, se contará después entre los ejemplos.*

Efecte d'aqueixa idea de progrés, y d'aquelles anticipacions a son temps, de que parlavem poch abans, es la teoria política constitucional de Saavedra. Es contrari, com ja havem dit, d'aquells Estats inmensos, desproporcionats a les energies del Estat-nucli, ò dominant, despòticament governats, y mostrant en sa organisció social, les més rudimentaries é injustes formes. L'espanta'l veure aquells monstres polítichs, devorar cada día nous pobles pera anar creixent, y pera anar morint, car, aquella monstruositat ha de caure per ella mateixa. Y es partidari, té fè en l'adveniment d'un nou estat de coses més natural, més equilibrat, més just, tant en l'ordre polítich com en el social.

Mes aixís com era un veritable enemich del poder absolut dels reys, no per això era molt

partidari d'un règim democràtic directe; coneixia la psicologia de la multitud, creya qu'aqueixa es sempre cega y que «*el más sabio senado, en siendo grande, tiene la condición y ignorancia del vulgo.*»

Saavedra volia un règim representatiu, un organisme polítich basat en la naturalesa, de la que tant se n'apartava'l d'allavors. Per això Saavedra, y aqueix es per nosaltres particularment, un de sos més llegendaris títols de sabiduria y previsió polítiques, sempre avisà profèticament als alts governants d'Espanya, els mals, les convulsions qui s'originarien si's continuava la política tan funesta de volguer uniformar violentment les diferents nacionalitats que composaven l'Estat espanyol, de volerles governar desconexent en absolut ses ingènites y característiques modalitats orgàniques, de pretendre, en una paraula, destruir l'obra mateixa de la naturalesa, tan sols per satisfer una orgullosa y pueril vanitat de dominació.

Saavedra va veure ben clar, y ho va dir ben alt, que un dels grans y capitals defectes d'organització de la monarquia austriaca era aqueixa poca consciència de la vera constitució del Estat, aqueixa ceguera que tenien els qui dirigien l'Espanya respecte de la vida y manera de ser dels regnes o provincies, com allavors se deyen, que la formaven; Saavedra va començar a veure, per aqueixa mateixa rahó, el desmembrament d'aquell poderós y variat Imperi de Carles I, y com no observava cambi de orientació, profetisava una encara més grossa desmembració del mateix. Saavedra, en una paraula, era un profeta vivent, qui llençava en mitx de la general indiferència y del embrutiment polítich y social de son poble, profecies plenes de malhaurances, per no haver volgut escoltar els concells de fonda sabiduria y d'incontrastable eficàcia que li donaven els qui sabien llegir en el llibre de la veritat. *Cada uno de los reinos, diu en el final de l'empresa XLI, es instrumento distinto del otro en la naturaleza y disposición de sus cuerdas que son los vasallos; y así con diversa mano y destreza se han de tocar y gobernar.* «*Se han de gobernar las naciones, diu en la LXXXI, según sus naturalezas, costumbres y estilos.*» En l'empre-

sa LVII, parlant de la suprema vigilància y de la vital harmonia qui ha d'existir y imperar entre'l príncep y sos ministres, diu en l'empresa LVII: «*este concierto y armonía del reloj, y la correspondencia de sus ruedas con la mano que señala las horas, se ve observado en el gobierno de la monarquía de España, fundado con tanto juicio, que LOS REINOS Y PROVINCIAS QUE DESUNIÓ LA NATURALEZA LOS UNE LA PRUDENCIA.*» En aqueix text, trascendeix ben be, la idea que la interna constitució del Estat espanyol tenia Saavedra: no'l veyia com el volien veure o com el veyen son monarca y aquell funest é infortunat en sa gestió ministerial Comte-Duch, aquell home qui, com diu profundament un pasquí o *pamphlet* del temps de la guerra de Catalunya (1640) «*ha hecho lo que otro hombre no ha hecho: de un REY de España, ha hecho un GRANDE DE CASTILLA, que es Don Phelipe el GRANDE,*» no'l veyia com una cosa uniformada per essència, no considerava les regions o nacionalitats no castellanes, com una terra d'infidels que com per alta y divina imposició, se'ls havia d'anar conquerint y dominant en tot allò que s'apartés de les sacrosantes institucions del poble elegit, de Castella. Saavedra, sembla tenir una clara intuició de les monarquies, o dels Estats compostos y federats, y de sa necessitat, quan se tracta d'aplegar en un sol còs polítich, nacionalitats diverses.

En quan a aquella harmonia que diu, «*se ve observada en el gobierno de la monarquía de España*», se refereix principalment, a l'organització fundamental de la mateixa, qui com se sab, era en cert modo federativa, si be poch a poch y calladament, els reys anaven mermant les llibertats, la vida característica regional, degut principalment a la falta de solemnes y tradicionals lleys constitutives y d'institucions públiques garantidores d'aquelles. Espanya baix els Austries, va trobar-se en una situació semblant a la del Imperi romà: aqueix, mancat també de lleys fonamentals de successió y en les provincies, d'arrelades tradicions polítiques, va anar decayent y empobrint-se'l seu general organisme, mentres s'anava desenrotllant monstruosament l'institució imperial.

Saavedra, per efecte, sens dubte de l'ampla

y variada cultura que tenia y que tant devia a sos continuats viatges per Europa, se veyia lliure de molts dels prejudicis y rutines, de que tant plens estaven tots sos compatriotes, y especialment les classes altes y directores: (1) aixís es natural que ses idees sobre l'educació, sobre la missió de les classes socials, sobre la vida econòmica, colectiva, etc., siguin ben diferents de lo qu'en son temps, no sols a Espanya, sinó en molts altres pobles d'Europa, se creya y's practicava. En l'empresa LXVI, parla de lo necessari qu'es pera la joventut que viatgi per l'extranger pera que's desenrotllin en ella hàbits de vida social; ja fa notar lo molt qu'en sa època viatja la gent de les nacions septentrionals *«que no con menos curiosidad que atención, salen á reconocer el mundo, y á aprender las lenguas, artes y ciencias»* y lo poch que viatjen els espanyols, dels qui diu, que ningú surt de casa.

Als nobles *faineants* espanyols de son temps, no'ls hi vol concedir cap important funció política; únicament els creu aptes pera'ls càrrechs en qu'hi degui sobressortir l'esplendor y magnificència de qui'ls ocupi; mes pels càrrechs qu'importan certa transcendència pública, el Príncep ha de buscar els millors, siguin ò nó, nobles (empresa XVII).

La situació econòmica d'Espanya, també la vegé ben clara Saavedra Fajardo; creu que'l descobriment d'Amèrica fou un gran mal pera la vida industrial y comercial del nostre Estat, per que desd'allavors ningú's preocupà ni de la terra, ni de les arts y comers, ni de rès que representés treball; tantsols se desenrotllà excessivament un luxe y una cobdicia desenfrenada, qui eren ab facilitat satisfets ab l'or que encara arribava a Cadiz quan no'l prenien els barcos inglesos ò holandesos. Això y aquell orgull, aquella rígida altivesa de l'ànima castellana, contribuí a fer néixer entre les classes nobles una absoluta aversió al comers y a les empreses industrials, considerantseles com a deshonroses.

Saavedra, n protesta contra aqueix sentit feudal, podríem dir, de les classes altes de la societat, y es entusiasta defensor de la prosperitat

econòmica veritable, com a base de les altes prosperitats polítiques y socials: *«es loco el poder, diu en l'empresa LXIX, y ha menester que le corrija la prudencia económica, porque sin ella, caen luego los imperios.»* Per això també, avençantse a Colbert, Saavedra, combat el prejudici dels nobles espanyols, qui no's volien dedicar al comers, creyent que feya desmerèixer la seva falsa superioritat social. Mes en aqueix punt, potser Saavedra, no penetrà prou en el fons del problema. Es cert que l'Amèrica, fou més aviat perjudicial a la vida econòmica d'Espanya, per la progressiva despoblació qu'ocasionava, y per la subsegüent paralització de l'indústria y del comers qui s'anava generalisant, es cert que'ls nobles espanyols s'entregaven tots ells a la carrera de les armes y despreciaven les professions econòmiques y pacifistes; mes tot això en lloch de absolutes causes, de la decadència industrial y comercial espanyola, no son més aviat efectes d'altres causes més generals, més fondes, més complexes? Es que l'Amèrica, segons com se hagués colonisat, ò dominat, no hauria pogut ser font d'innegable y prodigiosa prosperitat econòmica, com ho va ser l'Índia pels inglesos y les colònies holandeses del Asia y Oceania pels holandesos? Es que'ls nobles y en general el poble castellà no tenien certa incapacitat congènita, per rahons etnològiques y històriques, pera l'activitat comercial, colonisadora, política, en general? Precisament en aqueixa repulsió pera les obres y empreses industrialistes, deguda a ses aptituds militars, ò millor *guerrilleres*, a son esperit dominant, a sa sensibilitat mitx mahometana, potser s'hi troba la vera explicació de sa extraordinària creixença territorial durant el segle XVI, y sa ràpida y continuada decadència durant els sigles següents.

La darrera part de sa obra, la dedica Saavedra a estudiar lo que'n podríem anomenar patologia política, això es, les anormals circumstàncies per les que passen els Estats: *Como se ha de haber el principe en los males internos y externos de sus Estados*, es el títol ab el que comensa aqueixa secció que compren desde la empresa LXXIII, fins a la XCV. Es notable més que per lo que diu, per lo que deixa entre-

(1) Vègis sobre això l'interessant y pintoresch *Viatge a Espanya*, qu'en aqueix temps va fer Madame d'Aulnoy.

veure. Aquella entusiasta apologia de la pau, continuament repetida en aqueixes empreses, aquelles alusions a les nostres guerres dels Països Baixos, que'l fan dubtar *si nos estaria mejor el ser vencidos ó el vencer, ó si conven-dría aplicar algún medio con que se extinguiese aquel fuego sediento de la sangre y del oro*, mostren ben clarament lo que'l preocupava la sort d'Espanya, qui allavors tan irreflexivament guerrejava en tots els punts d'Europa, sense tenir una gran forsa interna, sense possehir aquella acumulació de poder degut a una vigorosa y llarga fecundació de les energies socials que's troben en les societats joves y robustes. Potser que l'espectacle desolador d'aquelles interminables guerres europees del segle XVII, al que no s'hi veyia fi, per l'energia y clarividencia d'un governant, li dictaren algunes idees saturades d'un cert escepticisme polítich, qu'hi hà escampades en aqueixa part: vègis, per exemple, lo que diu en l'empresa LXXVIII, plé alhora de profunda filosofia *¡Que quieto estaría el mundo, si supiesen los súbditos, que, ó ya sean gobernados del pueblo, ó de muchos, ó de uno, siempre será gobierno con inconvenientes y con alguna especie de tiranía!* y'l següent pensament, que sembla escrit per un home que tota la vida hagi respirat la atmòsfera política inglesa: *no consiste la libertad en buscar esta ó aquella forma de gobierno, sino en la conservación de aquel que constituyó el largo uso y aprobó la experiencia.*

Y acaba Saavedra la seva obra, dedicant dos empreses, a donar concells al Príncep sobre com s'ha de conduhir durant la vellesa y la mort; com que la materia es purament filosófich-moral, y no es aqueixa la característica de la cultura de Saavedra, essencialment política y sociològica, per això no tenen importancia baix cap punt de vista. Son una sèrie de reflexions bastant impreses d'escepticisme, y revestides de certa serenitat, noble y dignificadora.

De les altres obres qu'escrigué Saavedra, la única que té certa importancia, més passional y literaria, que purament científica, es el diàlech entre Mercuri y Lluçia, titolat: *Locuras de Europa*. Mercuri, baixa a la terra, mogut per la curiositat de veure d'aprop les grans

bogeríes dels homens, que la Justicia, la Veritat, la Fè y la Vergonya, han contat en el cel, ahont han anat per no voler viure més entre'ls homens; y'l deu, mitj desconfiat al principi, no creyent piadosament en tanta maldat, prompte's convenç de sa malhaurada existencia, al contemplar les innúmeres guerres qui assolaren l'Europa, guerres que segons Saavedra encenia la casa de Borbó, mes que per això tots els altres monarques desseguir acceptaven, per cobdicia, per venjança, per totes les males passions qu'absolutament imperaven: *la paz anda en las bocas, y la guerra en los corazones y en las plumas*, diu Mercuri. Va referint Lluçia les causes aparents y reals de les diferentes guerres, l'estat dels pobles europeus, y quan després d'haver extensament parlat de casi tots ells, vol començar a parlar d'Italia, Lluçia li diu ab certa afectació de llenguatge ben escayent y ben del segle XVII, *no descendas á ella, porque hallándote tan vecino al cielo, corte tuya, abusaría yo de tu generosa cortesía si, después de haberte dado gracias por lo que con más humanidad de hombre, que gravedad de dios me has referido, no te suplicase que vuelvas á tu esfera celestial.* Respira tot el diàlech un vehement desitj de pau, allavors tant foragitada de la terra europea y una intranquilatat tan fonda, que més qu'obra de serena especulació científica, té tot l'ayre d'un pamphlet, violent y apassionat.

L'obra de Saavedra, no acabada, y qui sens dubte hauria tingut, a haverla acabat, gran importancia, es la que titula: *Introducción y Razón de Estado del rey Don Fernando el católico*. Es tot un tractat alla Aristòtil, de la clàssica ciencia política, y una aplicació pràctica del meteix a la governació d'un Estat. En ell, se declara altra vegada contrari de la monarquia absoluta, y partidari *de un rey que viva y gobierne según las leyes y fueros del reyno*. Son en general les mateixes idees que ja hem vistes en les *Empresas políticas*.

Y ab això acabem ja de recórrer l'obra deixada per Saavedra Fajardo, y'ns havem pogut convencer de que la mateixa a més del positiu y actual valer qu'encara té, per ser nascuda dins d'un medi del tot extrany a sa naturalesa, posseheix un més alt mèrit **es de**

més interessants y profitoses ensenyances, ja que mostra una positiva y robusta forsa intel·lectiva en l'home qui l'ha sapigut concebir y realisar, en l'esperit qu'ha pogut substreures

a les invisibles y tortes preocupacions y rutines qu'en cada època dominen en un poble, fentse un fidel devot de la veritat, qu'afanyosament busca, y sincerament expressa.

JOSEPH MARTÍ Y SÀBAT.

Les campanyes de Rosselló y Catalunya

(1793 - 1797)

LA guerra més seria qu'han feta les armes espanyoles desde'l 1715 al 1818 es, segurament la que sostingueren contra la República francesa, desde'l mes d'Abril de 1793 fins el Juliol de 1795. Al començament de la guerra, el principal esforç dels Espanyols se portà sobre'ls Pirineus Orientals; més tart, els francesos feren tot lo possible per ocupar Catalunya. El nombre de les tropes empleades, la reputació de llur capitosts, la durada y la dificultat de les operacions, tot contribueix a donar a n'aquesta guerra una importància única dins la història militar del segle 18.e espanyol. La data d'aquesta gran lluita li dona ensemps un interès particular; Godoy no ha tingut temps encara de reformar els diferents serveys sobre'l model francès, es be prou el vell exercit de Carles III el qu'estem ovirant, les campanyes de Rosselló y de Catalunya permeten judicar la vàlua de l'instrument creat per tot un segle d'esforç y treball obstinats.

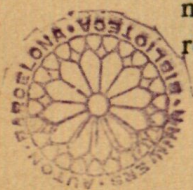
La França havia declarada guerra a Carles IV el 7 de Mars de 1793. El Rey d'Espanya no publicà son manifest fins día 4 d'Abril. La França, realment havia volguda la guerra, però Espanya recullí'l guant ab joia; es tractava de fer la guerra a francesos, a regicides, a impius; les rencunies nacionals, la fè política y religiosa d'Espanya, hi entraven en jòch. L'entusiasme guanyà totes les classes de la nació, y mentres que les donacions patriòtiques no arribaven a França més que a la suma irrisoria de cinch milions de lliures, l'Espanya de primer entuvi, donà setanta tres milions a son rey. Els grans y'ls richs oferiren diners; les

ciutats y les provincies, regiments o batallons; els paisans genres, els clergues ses pregaries y qualche diner, (1) tots els professors de música de Barcelona s'allistaren per anar a combatre els francesos.

Espanya armà tres exèrcits: El dels Pirineus Occidentals, de 8.000 homes, manats per don Ventura Caro, havia de protegir les provincies basques y la Navarra. El d'Aragó, qui contava de 4 a 5.000 homes, guardava'ls passatges dels Pirineus Centrals; son quefe era'l Príncep de Castelfranco. Per fi, l'exèrcit de Catalunya havia de pendre l'ofensiva. Era de 20.000 homes y'l manava D. Antoni Ricardos. (2) En ell hi havia lo més escullit de l'exèrcit espanyol, la guarda walona, la guarda espanyola, els regiments suiços, els carabiners reys. La caballeria era superba, l'artilleria comptava més de cent peçes de canó. D. Antoni Ricardos havia fetes ses primeres armes a Italia y organisades les milicies de la Nova-Espanya, y era, feya vint y tres anys, llochtinent general.

(1) Hi hà entre les ofertes fetes al rey — 3 regiments d'infanteria, un dels quals ab un tren d'artilleria de campanya y 60 cavalls — 2 regiments de cavalleria — 5 navilis per la carrera — 1328 soldats — 176 mariners, un donatiu de 40.000 rals — 838.000 rals anyalment durant la guerra — 14.800 fanegues de blat — 10.500 arrobes de vi — 1420 moltons — 2000 peus cúbichs de fusta d'alzina per les construccions navals — 2000 pins. — El Bisbe de Zamora donà 24.000 rals, son Capítol 150.000. Altres clergues oferiren 470 misses anyals — 144 misses solemnes — una missa cantada — un novenari. — Un convent oferí deu dies d'exercicis esperituals. — *Diario de Barcelona*, 4 juliol 1793. — C. Fernández Duro. *Memorias históricas de la ciudad de Zamora*, Madrid, 1882-83. 4 vol. in 8.º, t. III, pág. 220.

(2) Marcillac (le Marquis de) *Histoire de la guerre entre la France et l'Espagne pendant les années de la Révolution française 1793, 1794 et partie de 1795*. Paris 1808, in 8.º, pag. 18.

Era'l millor home de guerra de l'Espanya, y tal volta l'únich qui fôra apte per manar un gran exèrcit. (1)

«Els espanyols no tenien cap habitut de la »guerra d'invasió, y no coneixien més que la »guerra d'avençades, en la qui's combat sem- »pre per l'atach o la defensa d'una llínia, en la »qui's cobreix tot lo que's guanya y en la qui no's »dona un pas, sense por de comprometes.» (2) Ricardos, qui coneixia ses tropes, mostrà molta saviesa en ses disposicions generals. Jomini li fa homenatge, dient qu'ab «un migrat exèrcit, la barreja d'ofensiva y de defensiva activa qu'ell adoptà denota qualitats superiors y'l veritable geni de la guerra.» (3)

La França estava desprevinguda. El general Deflers, qui manava a Perpinyà, escrivia al ministre qu'ell no tenia pas 700 homes d'exèrcit regular, y que fôra de dos batallons, aixecats feya sis mesos, tot lo demás de ses tropes se composava de guardies nacionals cridades ab precipitació; també's planyia de no tenir cavalleria. (4) Els oradors dels clubs predicaren ab frases retumbants, la resistencia a l'enemich, però si ells volien revolucionar la guerra, també revolucionaven la disciplina. En l'exèrcit dels Pirineus Occidentals, un soldat deya al general Lagénetière, «qu'ell serviria més per guardar porchs que no pas per manar exèrcits.» (5) En l'exèrcit dels Pirineus Orientals, un batalló de 800 voluntaris del Gard, declarava, desde les primeres accions, «que no volia pas servir contra'ls espanyols». Deflers, no tingué altre remey que desarmarlo y envià'l a l'interior. (6)

Ricardos passà la frontera el 17 d'Abril, per S. Llorenç de la Muga, ab totes ses tropes disposables, uns 3.500 homes. El 20 d'Abril prengué Ceret. Si hagués pogut avançar directament vers Perpinyà, hi haguera entrat, sens dupte, pero ses tropes arribaven poch a poch

y tota l'artilleria era encara a la versant espanyola dels Pirineus. En tres dies 3.000 treballadors feren un camí de carro fins coll de Portell, y Ricardos pogué començar el setge de Bellegarde (23 Abril).

Deixant un cos d'ocupació devant la plaça, avançà pel plà de Rosselló fins les envistes de Perpinyà, y trobà l'exèrcit francès al Mas Deu el 19 de Maig. Ell tenia 12.000 homes y'ls francesos eran 16.000. La batalla comensà a les cinch del matí y durà fins la nit. Els francesos no havien tingut més que 20 morts y 64 ferits, (1) però fugiren de por, fins a tret dels canons de Perpinyà, abandonant llur camp y llur artilleria. Els espanyols eren «cançats de fadiga; »feya setze hores que eren damunt les armes; »havien caminat cinch llegües avans de l'atach, »y encara n'havien de fer dugues més avans no »fossin a llur Camp del Voló (Boulou), hont »s'els havien de repartir els queviures: però »perxò arrocegaren els canons abandonats pels »francesos.» (2)

La desmoralisació era extrema a Perpinyà: els canons de la plaça tiraren contra'ls fugitius, les autoritats departamentals fugiren fins a Narbona (3), tots els cossos francesos s'aplegaren a Perpinyà y durant el més que s'igue a la batalla, Ricardos ocupa Argelers, El-na, Cornellà, el Fort de Bains y Thuir. Bellegarde capitulà el 26 Juny.

En una bella proclama, endreçada a ses tropes, lo general espanyol els recomanà el respecte degut al valor desgraciat, (4) y no's pot menys de fer constar que Ricardos parlava mi-

(1) *Archives du Ministère de la Guerre. Campagnes 1793. Cartes de Deflers.* 19 y 21 maig, 1793.

(2) Marcillac, pag. 114.

(3) Marcillac pag. 122.

(4) «Soldats, deveu respectar la desgracia. Es un principi de humanitat, es la característica de la generositat espanyola. El general espera, donchs, que dingú insultarà'ls presoners francesos ni ab la veu, ni ab el geste, ni ab son posat, ni de cap altre manera, durant llur sortida, passatge o permanencia entre nosaltres. Quiscú pensarà que'ls atzars de la guerra, el poden reduhir a la mateixa situació. Si, lo que no es d'esperar, es trobava un soldat, un pagès, un traginer o qualsevol altre individu que cometés la infracció més lleu de la present ordre, serà desseguit arrestat y patirà sis torns de vara. El general no pot pas pensar que cap oficial, ni cap home ben educat, pugua cometre aquest defecte de generositat y d'educació, però en el cas improbable de que semblant fet se produhexi, el general pendrà mides de severitat, qui s'ajustaran al caràcter del delicté y de la persona.»

(1) Barado (D. Francisco), *Museo militar.* Barcelona, 1886. 3 vol. in 4.º t. III, pag. 457.

(2) Fervel. *Campagnes de la Révolution française dans les Pyrénées Orientales*, Paris, 1861. 2 vol. t. I, pag. 253.

(3) Jomini. *Histoire des Guerres de la Révolution.* Paris 1842. 4 vol. in 8.º, t. I, pag. 451.

(4) *Arch. du Min. de la Guerre, Campagnes 1793.* Carta del cap. Brie. 10 juny. Carta de Deflers al ministre, 21 maig.

(5) Id. *Campagnes 1793.* Pyrénées Occidentales.

(6) Marcillac, pag. 22.

llor llenguatge que no pas els nostres jacobins. Mentres qu'els representants del poble clamen «contra'ls bandejats escapats de les presons, qui havien aterrat l'arbre sagrat de la llibertat a qualques llogarets» (1) Ricardos contestava ab una perfecta conveniència a les reclamacions apassionades del general Deflers «Pertocant al consell que V. E. es pren la pena de donarme, dech dirli que fa pochs anys que la nació francesa, per la seva aplicació, galania y humanitat, podia servir de model, fins per nacions qui, com la meua, no'n tenen necessitat; però quan la minoria d'una nació s'aprofita de la preponderancia adquirida damunt ses ciutadans, per oprimirlos, espoliarlos, y assesiñarlos a sanch freda, quan sots vostre govern, no s'està lliure de grillets als peus y del coltell al coll, quan, per fi, es aprofitada la fàcil invasió de la miserable Vall d'Aràn, per degollar els qu'hi eren sense defensa, no li escau donar lliçons d'humanitat y de dolçor.» (2)

Lliure d'inquietut de la banda de Bellegarde, Ricardos tornà a sos projectes contra Perpinyà. El 17 de Juny y 17 de Juliol, els campaments francesos establerts al peu la ciutat, foren atacats, però'l general espanyol no gosà aventurar-se massa, y després d'un èxit mitjà, s'entornà a ses llínies. (3) Els francesos comensaren a enfortir-se, (4) però encara no estaven en disposició de fer cara als espanyols, qui continuaven essent animats del millor esperit. El 31 Juliol, un cos espanyol aparegué devant de Prades. Soldats dels regiments de Saboya y de Navarra, s'oferiren a pujar els canons a un turó qui dominava la vila. Després de vint y quatre hores de bombardeig, la plaça's va retre. (5) El general Dalgobert volgué desviar l'acció pel costat de la Cerdanya y fou rebutjat. Els francesos perderen una vintena de canons en una colla de petits combats al voltant de Perpinyà.

El 3 de Septiembre, Ricardos ordenà un nou atac a les posicions franceses. D. Joseph Itu-

rrigaray s'apoderà del campament de Cabestany, hi feu un carnatge horrible y s'apoderà de moltes peçes de canó. D. Joseph Bailly, prengué la principal bateria del campament d'Orles, clavà l'artilleria y empresonà'l general Frecheville. (1)

El 8 Septiembre, nou atac; el regiment de Navarra carregà a la bayoneta, en mitx d'una calabruxada de metralla, arrunà tot lo que's trobava al devant y's feu seva una bateria francesa.

El 17 Septiembre, el general espanyol don Joan de Courten, es defensà, durant 17 hores, en el poble del Vernet, ab 5.000 homes, contra de 25.000 francesos, manats per Dagobert. (2)

Cinch dies després, Dagobert atacà les llínies espanyoles de Truilles. Quatre regiments francesos, ajudats per guardies nacionals del Gers y del Gard, assaltaren una bateria de 12 peçes de 24, manada pel Duch d'Ossuna. Ricardos personalment carregà l'enemich, al cap dels carabiners reys y dels dragons de Pavia. Aquesta part del camp de batalla era talment coberta de cadavres, que la cavalleria caminava ab dificultat. D. Joan de Courten, el Baró de Kesel y'l brigadier D. Diego Godoy, aniquilaren tres batallons francesos. Dagobert va perdre més de 3.000 homes, y li calgué anarsen a les montanyes llançant al riu una part de la seva artilleria. (3)

Malgrat aquest èxit, Ricardos cregué que no tenia prou temps per atacar Perpinyà, mentres que Dagobert, amenaçava sempre son flanch. Es replegà conduint, a la vista dels francesos, un convoy de cent canons sense que gosessin atacarlo.

Havia escullida una bona posició. Assentà son campament devant del Voló, darrera'l barranch profund, pel qual corre'l riu Valmanya, afluent del Tech. Les bateries creuaven llurs focs sobre la plana, y coronaven les altures a l'esquerra del campament. La dreta era protegida pel Tech, per un altre camp atrinxerat sobre la vora esquerra del Tech y per reduetes construïts als costats de Montesquiou. Ricardos

(1) *Archives du Minist. de la Guerre*. Campanyes 1793. Carta dels Representants del poble. 14 de Maig.

(2) Id. *ibid.*

(3) Id. *ibid.* Carta de Deflers. 18 juliol. Marcillac, pags. 143 y 146.

(4) Jomini. I. p. 238.

(5) Marcillac, p. 150.

(1) Id. p. 159.

(2) Id. p. 161.

(3) Id. p. 163, 166, 167. — *Museo Militar*. III ps. 458. — *Fervel* I. p. 159.

resolgué esperar en aquesta formidable posició que'l ministre li enviés el reforç que necessitava.

Els francesos, de sa banda, concentraren llurs esforços contra les noves posicions espanyoles. Dagobert atacà el campament del Voló desde'l 2 Octubre. El combat continuà'l 2, el 3 y el 5, sense resultats. La nit del 14 al 15, don Francisco Taranco defensà ab 1.500 homens la bateria del Pla del Rey, atacat per 6.000 francesos. Rebutjà set assalts, no pogué menys de cedir al nombre y s'arranjà en batalla al peu del turó qui coronava sa bateria. De día, rebé un reforç de 300 guardias walones y reconquerí'ls seus canons. (1)

Impotents a pendre de viva força les llinies espanyoles, els francesos procuraren destruir-les a canonades. El bombardeig durà cinch dies (15-19 Octubre). Produí poch efecte. La nit del 25 al 26, Dagobert ordenà la retirada.

El 26 Novembre, en l'atach de Céret «la »Unió, ab soldats qui eren damunt les armes »feya cinch dies, atuits per les plujes, no tenint més que cartutxos mullats, cançats d'una »marxa penosa de nit en terres aspres, derrotà »els francesos, trencà llurs llinies y els hi prengué 8 peçes de canó.» (2)

El més de Decembre encara fou més gloriós per l'exèrcit espanyol. El 7 D. Joan Courten sorpren els francesos a Vilallonga, s'apodera en sis minuts de cinch bateries, occeix 1.200 homes, pren 2 banderes, 34 canons y 2.000 fusells. (3) El 14, Courten treu els francesos del Coll de Banyuls dels Aspres y els hi pren encara 23 boques de foch. (4) El 18, un atach dels francesos contra les llinies del Tech, es rebutjat. El 21, els francesos son batuts per segona vegada a Banyuls, y no s'apleguen sinó devall els murs de Perpinyà. (5) La presa de Colliure y de Port-Vendres, completà la serie de victories de Ricardos, y tot li fa esperar una brillant campanya per la primavera de 1794.

Peró Ricardos era poch popular a l'exèrcit,

y envejat per molts dels seus lloctinents. (1) Fou cridat a la Cort, y morí a Madrid el 13 Març de 1794. Se'l va reemplaçar per O'Reilly, capità-general d'Andalusía, qui morí avans d'arribar al exèrcit. El marquès de las Amarillas, el governà interinament, y el degué cedir el 28 Abril al Comte de la Unión. En un mes la host havia canviat quatre vegades de general.

La Unión no tenia ni de molt el valor de Ricardos; sa gran afabilitat li havia merescut l'amor de les tropes, «tenia l'instint de les petites combinacions de la guerra; hagués estat »be posat al cap d'una divisió, però li mancaven principis positius y geni necessari per »conduir un exèrcit.» (2)

La situació era no obstant més greu que jamay: els francesos havien començades les hostilitats el 4 Abril. El 18 conseguiren treure 400 espanyols de l'important posició de Palau del Vidre. El 29 la Unión decidí abandonar el camp del Voló. L'exèrcit espanyol, atacat en plena retirada pels republicans, no triga en ser derrotat, dexant darrera seu 200 peçes de canó y 2.000 presoners. (3) No's pogué replegar fins a tret de canó de Figueres y en la ubriaguesa de sa victoria, Dugommier no parlava més que d'anexionar Catalunya a França. «El català, »deya, es brau, actiu, treballador, enemich de »l'espanyol. Sempre ha estimat la llibertat. Es »respectarà els clergues seculars. Els frares, lo »meteix que llurs convents, cauràn sota la falç »de la rahó.» (4)

Dugommier no esperava l'enèrgica resistencia que la Unión li anava a oposar. Ab una presencia d'esperit y un atreviment admirables, la Unión no duptà d'enmetlleva als revolucionaris llurs procediments de guerra; ordenà l'aixecament de tots els catalans de quinze anys fins a quaranta «per defensarse contra'ls francesos destructors de la religió y enemichs del genre humà.» No duptà en recórrer al terror pera obligar als indecisos a fer vía. «Si hi hà

(1) Marcillac, p. 179. Jomini I. p. 145.

(2) Marcillac p. 195.

(3) Jomini diu 25000 homes y 43 canons. I. p. 448. Fervel. I. p. 222. Marcillac, p. 199.

(4) Id. I. p. 449.

(5) Id. I. p. 450. Marcillac, p. 213.

(1) Arch du Ministère de la Guerre à Paris. Campanyes 1793. Carta del Representant del poble al Comité de Salut publica 29 Juliol.

(2) Jomini. II. p. 66.

(3) Archives du Ministère de la Guerre. Campanyes 1794. Carta de Dugommier, 1 maig.

(4) Id. Carta de Dugommier 12 maig.

malevolents qui sembren males veus y si llur nombre es considerable, seràn irremisiblement delmats, els sortejarèm y *sofriràn la pena de mort.*»(1) El territori vehí de la frontera era dividit en tres zones succesives de deu llegües d'amplada. En la primera zona, calía allistarhi els dos terços del contingent, una meitat a la segona, y un quart a la tercera. Calía que's drecés d'aquesta faysó a les tres zones la llista dels homens valits de 40 a 50 anys, y allistantse una quarta part, una sisena ó una vuytena, segons la més o menys gran proximitat de la frontera. El reemplaç era permés. Es podia fer ab homes o ab diners. Aixís s'obtenien d'un plegat uns y altres. El patriotisme espanyol donà més de lo que li fou demanat. El regne de Valencia suministrà, ell tot sol, 11.000 voluntaris. (2)

La Unión adoptà l'únich sistema de guerra que li permetia la desmoralisació y la poca instrucció de sos reclutes.

Disposà les seves forces a lo llarch d'una llinia fortificada, qui tendia a abraçar la host francesa, aturada sota Bellegarde; després guanyant territori y transformant successivament en bateries y en reductes totes les altures que trobava, caminà vers aquella host com un assetjador vers una plaça forta. Volia, segons deya, foragitar els francesos a canonades. (3) Aixís arribà a construhir dugues llinies fortificades de cinch llengues de llargada, darrera la Muga y les flanquejà ab 97 reductes y bateries armades de 250 peçes de canó. (4) La ciutadella de Roure era la més important d'aqueixes obres; a la roca viva s'hi havien treballat fossos; se vanaven de no temer sino Deu. Però les llinies havien sigut mal traçades; la Unión no s'era preocupada més que d'ocupar les crestes; ses bateries no creuaven llurs fochs sino a distancies enormes y no podien executar trets rasants. (5) El sistema de defensa era donchs ben concebut en si mateix, però havia sigut desmesuradament estés, y el triatge de les posicions sovint havia sigut malhaurat. No res menys, aquests treballs gegantins foren executats de-

vant l'enemich y'l deturaren per espay de sis mesos.

L'onze de Maig, Dugommier s'apoderà de l'obrador de fosa de Sant Llorenç de la Muga, hont hi trobà 40.000 projectils de canó, 500 bombes, ferro y eynes per fabricarne altres tants. (1) La Unión volgué rependrel y atacà les llinies franceses ab 15.000 homes el 19 de Maig. L'atac fou d'una vigor extraordinaria; els espanyols combateren per espay de sis hores, però una de les columnes se retardà, vingué panich a les altres; el crit de «som tallats!» ressonà, y els assetjadors foren relleuats a llurs llinies (2). Colliure fou représ el 27 de Maig.

El mes de Juny, Dugommier prengué l'ofensiva, però sos atachs foren rebutjats els 20, 21 y 22 de Juny. Igual esdevingué'l 3, el 4, el 6 de Juliol. El 13 d'Agost la Unión atacà a son torn, y Dugommier se vegé a punt de la derrota. Judicant esser massa esteses les seves llinies, les estrenyé. La Unión feu ocupar immediatament els indrets evacuats pels francesos.

La situació esdevenia greu per l'invasor. Les tropes republicanes s'entregaven al pillatge. Dugommier es planyia al Comité de salut publica «d'excessos qui fan gemir l'humanitat y revoltan la natura.» (3) Els representants del poble remarcaven, per sa part, el pillatge sistemàtic, la destrucció inútil del objectes preciosos, les violacions, els assassinats comesos pels soldats; els generals arribaren a declarar, forces vegades, que renunciarien el comandament si'l desordre continuava. (4)

La host espanyola's refeya, en cambi, del cop terrible qui l'havia ferida el mes d'Abril. El 21 de Septembre 140 homes havien llançat llurs armes en el combat de Montroch; la Unión els prengué llur bandera, y'ls posà sots les ordres d'un oficial enèrgich, anomenat Echevarría. Tots els matins, per espay de quaranta dies, s'els feu sortir del campament per menarlos als llocs més perillosos. El 13 de Novembre's varen trobar en mitj de 3.000 fran-

(1) Id. 6 mai.

(2) Boix. *Historia de la ciudad y reino de Valencia*. Valencia 1845. 3 vol. in 4.º t. II, p. 109.

(3) Fervel, II. p. 177.

(4) Jomini, II. p. 139.

(5) Fervel, II, p. 181.

(1) *Archives du Ministère de la Guerre*. Campanyes 1794 11 Maig.

(2) Marcillac, p. 239. *Arch. du Ministère de la Guerre*. 20 de Maig. 1794.

(3) *Archives du Ministère de la Guerre*. Campanyes 1794. 11 Maig.

(4) Id. *ibid.* Vidal et Delbret. 5 frimari. Any III.

cesos; s'obriren pas a través de les files enemigues, es retiraren en bon ordre sota llur bateria, combateren allí encara per espai d'una hora y van perseguir l'enemich fins les seves avençades. La Unión els hi tornà la bandera y'ls reintegrà a llur companyia. (1) Fets d'aquesta mena proban lo molt que la moralitat de l'exèrcit es remontava.

Dugommier volgué acabar d'un cop y atacà les línies espanyoles, 17 de Novembre. A l'esquerra espanyola, desde les nou del matí, don Joan de Courten estava excedit y's retirà fent cap a Figueres; però'l centre y la dreta s'ompliren de gloria. El 18, els francesos perderen llur general, sense poder enfonsar el centre espanyol. Dugommier fou reemplaçat per Pérignon. Per fi, el 19 matí, els francesos conseguiren guanyar dues bateries al centre; la Unión sucumbí gloriosament al volguer rependreles. El príncep de Montforte y'l Marquès de las Amarillas es disputaren el comandament. Tres hores duraren els debats inútils; durant aquest temps, el desordre se introduhí en el centre, y la host espanyola comensà a batrers en retirada; però'l llochtinent general Vives, qui manava la dreta, guardà ses posicions fins mitx día. No les abandonà mes que per l'ordre peremptoria del capitost. Llavors feu ocupar cinch comes arrenjades en línia y formant una posició ja reconeguda per Vauban. A les tres de la tarde, el general espanyol, vescomte de Gand, hi havia reunits 9.000 homes de cavalleria, 24 peçes de canons y 8 obusers. El marquès de las Amarillas ordenà encara la retirada y en Vives s'en anà a Castelló d'Ampuries y Girona, ahont arribà, sens haver sigut hostigat després de vint y tres hores de marxa. (2) Era pels francesos una brillant victoria: 150 a 200 boques de foch, armes, y provisions de tota lley, tendes per 6.000 homes, eren caygudes en llurs mans. (3) Però encara mancava molt per que'l camí de Barcelona fos obert a Pérignon. Derrera d'ell la plaça de Roses restava en mans dels espanyols; tenia al devant les dues importants plaçes de Figueres y de Giro-

na y damunt son flanch dret les montanyes eren plenes de pagesos armats (*sometents*), qui no'l dexaven en pau.

Un benhaurat atzar feu caure bentost Figueres en poder dels francesos. La plaça era comandada pel brigadier Torres, vell oficial afeblit pels anys. Pérignon conseguí ferli creure que si no's retia tot seguit, la guarnició seria passada al tall de l'espasa y en Torres se reté ab 9000 homes (28 Novembre) (1).

La bella defensa de Roses fou una esclatant revenja per l'honor espanyol. Aquesta petita plaça era dominada de totes bandes. Els projectils de canó queyen demunt d'ella d'una alçada de 193 peus. Voltada d'una senzilla muralla de pedra seca, sense glaci, ni camí covert, no tenia ni un sol bastiment a prova de bomba, no contava més de 4000 homes de guarnició. Sostengué un setje de 70 dies, llançà sobre l'enemich 28,334 bales de canó, bombes y granades, en rebé 40,000 y no's reté sinó després de la ruina completa de totes les defenses (2) (28 Janer 1795).

Malgrat la pèrdua d'aquestes dues plaçes, els Espanyols no's descoratjaren pas. Las Amarillas cedí'l comandament al general don José de Urrutia, qui prengué O'Farril per Major general. Urrutia havia feta campanya contra'ls Turchs en les files de l'exèrcit rus. O'Farril era considerat com un dels mellors oficials de la host espanyola. Abdós conseguiren organitzar l'exèrcit de Catalunya y portarlo a un grau de poixança qu'encara may havia tingut. Ells s'establiren entre'l Ter y'l Fluvià, desd'Olot fins l'Escala y desafiaren per espai de sis mesos derrera llurs línies tots els esforços dels Francesos. La nit del 12 al 13 Janer 1795, els Espanyols assaltaren sobtadament el parch de reserva del Francesos al peu de Figueres y enfonsaren 14 peces. El 18 Febrer l'enemich fou rebutjat de la Seu d'Urgell. El primer de Març els Francesos volgueren passar el Fluvià y hagueren de retirar-se y abandonar Besalú. El 6 d'Abril, Pérignon atacà les línies espanyoles:

(1) *Archives du Ministère de la Guerre*. Campanyes 1794. 24 Nov. 28 Nov.

Marcillac anomena aquest oficial Valdés. La carta escrita pel governador de Figueres a Pérignon, està firmada *Torres*.

(2) Marcillac, p. 299

(1) Marcillac, p. 279, 280.

(2) Marcillac, p. 282.

(3) *Archives du Ministère de la Guerre*. Campanyes 1794. 27 y 30 Brumari. Any III.

el combat durà cinch hores y no donà resultats. El 25 d'Abril, Pérignon fracassà encara en una nova tentativa y sa situació hagués estat molt compromesa «si Urrutia manejant ab habilitat ses masses s'hagués aprofitat de sa situació central per donar un cop vigorós sobre la columna del centre y caure a pler demunt la de l'esquerra, tancada en l'espai format pel Llobregat, el Fluvià y la mar». (1) Dues noves batalles dels dies 26 de Maig y 13 de Juliol, tampoch tingueren èxit y la firma de l'armistici vingué a treure'ls francesos d'una enutjosa posició. La host de Catalunya contava 50.000 homes guerrejaires, dels quals 35000 eran tropes de línia y 7000 cavalls; «el soldat havia represa confiança, l'oficial complia ab la seva obligació ab honor y donava l'exemple de la subordinació y del coratge.» (2) Dençà de

la fi d'Abril de 1794, els francesos no havien pas guanyades deu llegües de terra en territori espanyol.

A l'altre extrem de la frontera, l'exèrcit de Navarra, manat pel príncep de Castel-Franco, era ben organitzat, de superba apariència y superior en forsa a la host francesa. (1) «La pau posà terme a les angúnies del general Moncey, y acabà benhauradament per sa gloria, una campanya, el resultat de la qual podia encara ser dubtós, malgrat son brillant començament». (2)

Les dues campanyes de Catalunya y de Biscaia constitueixen la pàgina més bella de l'història militar d'Espanya en lo segle XVIII, y si Napoleón l'hagués estudiada ab detenció sens dubte s'hauria llençat ab menys imprevisió a la formidable aventura de 1808.

(1) Jomini. II. p. 248.

(2) A Sorel. La diplomatie française et l'Espagne de 1792 a 1796. (*Revue historique*, tom. XI, XII y XIII. 3.e art.)

(1) Marcillac, p. 109.

(2) Jomini, II, p. 251.

G. DESDEVISES DU DEZERT.

Professor a l'Universitat de Clermont Ferrand.

Barcelona y l'Unamuno.

COMENÇO per manifestar la veritat de la meva admiració vers l'Unamuno. Jo crech en ell per que té la més forta vigorositat de pensament de l'Iberia y'l més gran domini de paradoxa. Y la paradoxa — la vera paradoxa, — es la més subtil y bella fòrmula de sabiduría; quan en dos conceptes contradictoris, heu tancat l'unitat del vostre pensament, heu arribat ab tota subtileza a la més alta concepció expressiva.

No hi hà rès més lluny de veritat, que la creença de que l'opinió de l'Unamuno s'ha contradit quiscuna volta. Casualment per que lo discutit rector de Salamanca, mon admirat amich, té sempre una fixesa inalterable de pensament es qu'ha arribat a dir respecte a Barcelona, totes les comentades opinions aparegudes a *La Nación* de Buenos Aires y a *La Publicidad* de Barcelona, y de les quals jo humilment, sincerament, vuy recullir algunes equivocacions.

* * *

Don Miquel d'Unamuno, té la facilitat de les fòrmules difícils. En els seus ulls viu tota una *nova manera* de la vida; en els seus llavis floreix profetica la santa anunciació del món perfecte, els seus brassos lluytadors conèixen els gestes de les ferides... Però, hèusaquí que la contemplació del món real desperta en l'esperit lluytador una gran mesquinesa empetitida y allavors sobre'ls llavis profetichs se fa paradoxa la mentida. Per que es curiós d'observar que'n lo moment aquell, lo que no's encara plenitut gloriosa de perfecció, per que no respon al pensament unamunesch, es considerat per l'Unamuno com una baixa imperfecció.

Pera major gloria seva, lo rector de Salamanca es un orgullós del pensament. Ell no vol doblegar la potencia del seu talent al ritme natural qui es lley de la vida, sinó que vol que la vida segueixi lo dictàmen de la seva inteligencia qui's lley d'espiritualitat. Y al trovarse devant del inacabable misteri desconegut y

trobarlo diferent de lo que la seva imaginació, en un esforç lloable havia creat, vol despertar sobre la visió nova tota l'opulencia del seu propi pensament. Y tot axò esdevé per que, en el fons, l'Unamuno es un *místich de la seva creença*. La sinceritat es regla de la seva inteligencia y ritme de les seves paraules; y per això per que tots los seus judicis son dits en fervor de sinceritat ell s'abandona descuydadament a l'aymada humanitat de la seva opinió y com un apassionat ò un fanàtich tanca els ulls a la abundosa bellesa numerosa qui passa devant d'ell, enlluernadora.

Y aquest misticisme per la seva propia idea, es qui ha dictaminat les seves paraules respecte Barcelona.

Jo veig, donchs, l'esperit de l'Unamuno místicament simplista. Guarda en lo fons de la seva creença una clara y única visió del món que de totes menes vol veure realisada y que la diversa apariencia de la realitat fa esdevenir paradoxal.

* * *

Poseu aquest esperit devant de Barcelona qui es una Ciutat—ab lletra mayúscula, amich D. Miquel—qui travessa lo més treballós moment de la seva gestació; penseu qu'aquest esperit ha llençat sobre d'ella la *mirada d'áliga*, qui segons lo nostre Maragall escau en los reys, però qui ab seguretat no escau als pensadors y tindreu en una vulgar condensació tota la gènesi de les — perdó joh admirat amich! — equivocacions unamunesques.

Al arribar a Barcelona ell portava fixa al pensament una visió propia de la revoltada ciutat nostra. Aquexa visió — com filla d'un habitant de Salamanca — era ben distinta de la vera *estructura* de la capital catalana. Y hèusaquí que per la primera volta la paradoxa se feya irregular. Y'l profon misticisme de la idea, se feya enganyador de la mirada.

L'humilitat del meu pensament, ha arribat a creure que l'Unamuno a Barcelona sols va

sab veure l'*apariencia* de les coses. Per altra part ell venia a llençar *sal y vinagre* sobre les ferides sangnantes... No li esqueya veure un moment la bondat de les coses del entorn... Y de les cases va veuren les fatxades y del entusiasme y de la bellesa d'una multitud cívica — infinitament distanciada de la *massa* — sols volgué veure la blancor d'uns mocadors qui voleyaven.

* * *

Sols aqueixos dos conceptes vuy recullir de les manifestacions fetes per l'Unamuno al parlar de Barcelona.

Ell ha llençat a la cara de Barcelona, l'estigma de la vanitat. Y com una prova palpable y eterna d'aqueixa seva afirmació, ha dit repetides vegades que Barcelona era la ciutat de les fatxades suntuoses y dels raquítics interiors...

Deixant de banda que casualment Barcelona sofreix en les seves construccions un domini de mal gust intolerable, que té un Passeig de Gràcia ahont ab prou feynes trobem quatre cases suntuoses d'*apariencia* y que per lo contrari l'Aixamplis y la ciutat vella estan plens d'interiors verament magnífics, deixant apart aqueixa consideració, quasi be *física* ò *material*, trobem qu'espiritualment Barcelona, Catalunya *no tenen fatxada*. Casualment es de ben pochs dies l'iniciació expansional de Barcelona. Dormida en mitx del camp no cridava als pelegrins ni als vianants ab la veu triomfanta de les seves campanes bullangueres. En el fons de les seves entranyes fecondes el miracle anava creixent, desconegut, però en lo alt dels campanars no ressonava la veu triomfanta, anunciadora. Y encara, quan s'es axecat del fons dels carrers y de l'amplitut pagana de les plaçes, la remor miraculosa no ha tingut pera triomfar prou eficacia d'acompanyament. Els propis ciutadans de la ciutat aquesta, devant els ulls dels quals han passat totes les opulencies

de les belleses exòtiques, hem tingut de posar l'orella a terra pera sentir la remor gloriosa de la seva gestació... ¡Y el més gran talent de la Espanya actual, trayent grans conseqüències de fets ben petits, acusa a Barcelona d'una gran fatxada de vanitat! Jo voldria, jo desitjo ab tot lo fervor de la meua ànima admirativa, que D. Miquel de Unamuno, qui es, al fi y al cap, la viva paradoxa sabia, atini més reposadament la valúa de la seva atenció en altres assumptes y en altres fets més importants de la nostra Barcelona, com no fa gayres dies li pregava en Lluís de Zulueta. Tots hi guanyaríem. Ell no desviaria lo seu pensament per un viarany extraviat del qual la seva mirada d'àliga no li ha permés veure'ls perills y nosaltres podríem aplaudir l'ajuda del seu enteniment.

Apart de que la propia afirmació de l'Unamuno, de que'ls barcelonins *se preocupan demasiado de lo que dicen los forasteros*, y'ls aplaudiments que va escoltar durant la seva conferència a Novetats, semblen demostrar que la seva vanitat no's pas tan grossa y de que tenen ben lloablement un noble afany de perfecció civil.

¿Per què l'Unamuno no ha volgut veure aquest afany y no ha *parlat* contestant aquest desitj?

¿Per què no hi volgué veure en l'acte de treure uns blanchs mocadors *després d'un compliment de dever civil* y ferlos voleyar y *trobar la bellesa del acte*, per que no volgué veurehi tot el *sentiment* d'un poble viu qui sobre la gloria cívica, sol posar l'encís de la gloria estètica, filles totes dugues de la mare Grecia?

* * *

Día d'alegría, día de joya serà aquell en que, desde la llunyania de Catalunya en que viu, los ulls mestres de mon admirat amich, se facin acariciants y amorosits al mirar cap a Barcelona.

RAFAEL MARQUINA.

Schumann. Estudi sobre l'evolució de la música moderna.

SCHUMANN ab Chopin han sigut els amichs íntims de la joventut moderna. Schumann es per excelencia'l cantor de l'Ideal, aixís com Chopin es el cantor de l'amor. Y de què es feta la joventut sino d'Amor y d'Ideal? Treyeu aquestes dues coses d'un cor jove y ab això sol ja haurà devingut vell. La passió de l'amor y la de l'ideal, donen torments semblants y beatituts semblants. Fan sospirar el cor ansiós cercant possehir la visió engegadora, y devegades en aquesta única visió de l'objecte inassolible, troben un punt de felicitat perfecta. Ideal y amor son malalties de joventut ab els mateixos símptomes, però malalties ennoblidores, filles de plètora de vida, mals d'anyorança envers un paradís anterior a eixa vida, d'hont semblen esser sortides ànimes somniadores com les de Chopin y Schumann. Per això tots dos s'assemblen tant com dos malalts d'una mateixa malaltia. Però hèus aquí la diferencia: Chopin, ab tots els seus ensomnis, ab tots els seus deliquis sentimentals, ab totes seues ansies mortals, no surt de la terra y resta sempre entre'ls homes; es el músich, potser, més humà que hi hà hagut modernament; per això el seu poder es tan universal; tot cor sensible refà'l drama dels seus sentiments íntims, sentint els accents planívols de la lira de Chopin; ell sabé idealisar com ningú l'amor passional dins de l'esfera humana, y sabé trobar en ell una gama infinita de tons y matisos no igualada per cap músich ni poeta.

Schumann, en cambi, com bon alemany, canta l'amor transcendental; en ell el músich, no sols amaga el poeta, ans també'l filòsof; y a les esferes a que'ns transporta aquest amor, se dilueix, s'etherisa, devenint ideal inasequible; la malaltia flor de jardí cantada per Chopin se sublima y s'eleva a altures invisibles y l'ardenta halenada dels seus perfums se trans-

figura en estrella, a la màgica influencia de l'esperit de Schumann; les princeses encisadores y d'una elegancia tocant a lo espiritual que'ns fa somniar la música de Chopin, se converteixen com per encís a la veu de Schumann en fades, àngels, y visions celestials qui'ns criden ab veus sobrehumanes a un paradís d'inefables ensomnis. Però l'home resta home. Se sent transportat per un instant cap a la visió engegadora... mes s'atura'l cant màgich de l'evocador y les ales se dobleguen y arrocegantnos cap a l'abim ens allunyen més y més del terme de nostres ansies. Aquest indefinible torment de l'ideal, aquesta ansia may calmada, aquest inestroncable assedegament d'un desitj sempre encés vers un més enllà may assolit, qui brilla per un instant devant nostres ulls enlluernats, pera esvahirse després en les tenebres d'una nit eternal, tot això es quelcom de la sensació fonda, complexa, indefinible, que produheix la música de Schumann. En una flor qui té ses arrels esfonzades en l'abisme de la dolorosa realitat; però en son esforç pera fugirne, sa tija s'enlayra, s'enlayra sens mesura fins a fer esclatar sa corola d'ardents perfums entre'ls blavors estrellades hont troba la serenitat. La música de Schumann no es una ardencia de foguera abrandada cantant pels espays ab ses mil llengües de foch, com la de Beethoven; es una xardor de ferro candent qui penetra fins al fons de l'ànima, fentla vibrar ab estranyes esgarrifances. Es un perfum intens de jardins curulls de flors voluptuoses, endormiscats sota l'estrellada d'una nit primaveral, y exhalant en mitx del silenci la secreta escalfor que ha copçada durant tot un día d'estàtica adoració devant del sol de l'Ideal. Es el marmoteig, tremolós d'inefables incoherencies y d'harmonies may sospitades, fluint dels llavis d'un noble infant torbat y embadalit devant del misteri de la vida que Deu li ha des-

cobert en tota sa íntima bellesa. Es la veu del silenci universal qui cova durant la nit totes les remors de la vida pera deixarles esclatar al primer somrís de la llum. Es, en fi, tota la Natura en actitud fervent devant de l'Infinit reflexada per un esperit, qui tot, fins lo més sòlit y pesant ho transfigura en màgiques vibracions d'un ether que sols respiran els àngels.

L'ànima de Schumann fou una de les més vives encarnacions de la fonda inquietut esperitual del segle passat, mare de tots els misticismes, romanticismes y simbolismes, qui han sepultat sota una onada de flors atormentades y de fantàstichs fullatges la plàcida elegancia del cortesà segle XVIII. No ha tingut, potser, l'humanitat època més assedegada d'ideal que la qui començà'l segle passat.

Schumann fou un perfecte *Enfant du siècle*, com s'anomenava ell mateix, l'Alfred de Musset, y l'esperit del segle trobà en ell un verb inspirat, una melodia forta y personal qui'l farà perdurar sobre les ruïnes de tot lo passatger.

Una comunió inconscient de l'esperit de l'artista ab les aspiracions de la seva època, es de tot punt indispensable per fer immortal la obra de l'artista. Per això es immortal l'obra de Schumann. Ell ha vibrat més que ningú, ferit per aquest vent de mortal inquietut qui agitava totes les ànimes devant de les runes de molts idols enderrocats y de moltes llanties apagades en temples deserts per l'esperit de la revolució y devant de la tímida rialla d'una aurora nova, qui apuntava tot just pel horitzó entenebrat de l'Europa.

Idealista y somniador fou Schumann; però no penseu, per això, que fos un d'aquells esperits egoistes y misàntrops qui produeixen la seva obra perpetuament tancats dins la seva torre d'ivori, y vivint en un món imaginari, sense arrels en la realitat. Nó, el paradís desde el qual Schumann ens fa arribar els seus cants, es com el paradís visitat pel Dant, ahont el viatger admirat no hi arriba, sino al través de les negrors d'un infern y de les angunies d'un Purgatori. Paradís fill de la realitat, en les negrors de la qual ha après el camí de la llum y's dolors de la qual li han revelat el camí de la beatitut. Paradís qui no es destí de qualsevol espe-

rit, ans recompensa y sublim descans que's dona l'esperit superior després de llarch combat. Com la bellesa perfecta de l'estatua surt lluminosa de mans de l'escultor de la ruda lluyta ab la materia informe, aixís meteix l'ideal no es assolit per l'ànima sino després d'haver sigut trepitjada aquesta per la legió espantosa de totes les miseries y dolors d'aquesta vida. La llum filla de les tenebres, la bellesa filla del caos, la beatitut filla del dolor, l'ideal fill de la realitat; vetaquí l'etern procés de totes les grans coses immortals; vetaquí'l procés de l'obra artística de Schumann.

Poques paraules dirém referent a la biografia de Schumann. No fou cap heroe. No admirà'l món ab fets extraordinaris durant sa vida. Hi hà en el fons de totes les vides dels grans homes de l'intel·ligencia, un fons d'encantadora insignificancia. Llurs vides llisquen tranquiles dins de l'harmonia de les coses, ab la mateixa inconsciencia y planera simplicitat del riu que fa'l camí senyalat pel Creador, senzillament admirat per tot lo que troba al seu pas, senzillament ignorat pel reste del món. L'heroicitat d'aquests homes es interna y passen transcrivint els seus anys en paraules ardents, en sons màgichs, ó en colors vibrants; fan la seva florida entre l'indiferencia de la seva època, baixen a la tomba seguits de pochs amichs; y uns quants anys després l'humanitat s'adona de que aquelles flors no's marceixen, que duren eternalment; la gent veu llavors el miracle y li hi aixeca altars ò monuments.

Parlar de Schumann y no parlar dels seus amors ab Clara Wieck, es cosa impossible. Aquesta dòna excepcional tingué una influencia decisiva en el destí de Schumann. Fou una d'aquelles passions reveladores; una vibració de tot l'esser, una revolució total de l'esperit qui descobreix a la llum el veritable fons del sentiment, la seva personalitat esperitual qui sense aquesta tempesta interior hauria potser romas per sempre oculta y ignorada. En plena joventut, en la plenitut de la primavera de la vida, es també quan l'ànima de Schumann fundament fecondada per una passió ideal y irresistible, esclatà en una esplèndida primavera de cançons, flors perfumades d'un encens de paradís, volada de rossinyols ena-

morats escampant llur apassionada refulgència en el silenci de suavitats crepusculars. Tal fou la maravillosa feconditat que li produhí aquest amor, que batejà la producció del primer any de casats ab el nom d'*any dels cants* (*Liederjahr*), època senyalada per l'aparició dels seus *lieder* més espontanis, com la col·lecció de lo *Amor de poeta* y *Amor de dona*.

Clara Wieck no fou solament la musa inspiratriu del geni de Schumann. Fou además una veritable companya seva, ab la qual discutien amigablement series qüestions d'art. Schumann era'l compositor y Clara l'interpretè genial qui immortalisà en el piano les obres del seu marit. Molt sovint esclataven discussions entre'ls dos y son curioses de llegir moltes cartes qui posen de manifest les divergencies de criteri que tenien en algunes qüestions. «Escolta, Clara, li diu en una carta, digam francament fins a quin punt t'agraden mes *Fantasies* y'ls meus *Davidsbundler*, però dígamho com si fos el teu marit, no el teu enamorat ¿comprends?»

Quin contrast entre aquestes composicions, vessant de frescor de joventut y les darreres de la seva vida, produhides per son ànima pertorbada en la seva rahó, durant sa estada a una casa de salut hont arrocegà encara dos anys una vida trista, tant sols il·luminada per sobtades guspires de reflexió! Llavors fou quan tornantse crèdul y supersticiós s'imaginava en sos desvaris veure les ombres dels seus amichs Schubert y Mendelssohn, ja difunts, qui venien a durli de l'altre món fantàstiques y inefables melodies qu'ell després transcrivía ab tota la devoció del seu esperit pertorbat.

* *

Entre la gran constel·lació de músichs immortals de la passada centuria brillà'l nom de Schumann ab una doble aureola; la del músich y la del poeta. La seva qualitat distintiva es la realisació de lo que podríem dir un somni impossible en la nostra època; aquesta reunió en un mateix esperit del músich y del poeta, completantse l'un ab l'altre, ajudantse mutuament pera fer fructificar l'obra més esquisida d'emoció artística. Schumann es poeta

entre'ls músichs y músich entre'ls poetes. Es com un aucell qui ab una ala vola pel cel de la poesia y ab l'altra pel cel de la música; y per això el seu cant té un doble encís. El seu cant té sempre una tendència a concretarse en un assumpte fixo qui tant pot esser inspirador d'un cant de versos y rimes com d'un cant de notes y modulacions. Schumann era massa ideòlech y pensador pera deixar sense explicació l'emoció inconscient del músich; però era també massa somniador pera contentarse ab les fixes y rígides imatges del poeta y no abandonar-se a la cega y vaga torrentada de l'emoció musical.

No més tenim que fixarnos en l'obra de piano qu'ha dexat pera confirmarnos plenament en eixes afirmacions. Que son en resum totes les col·leccions de piano de Schumann? Rès més que poemes, no solament presa la paraula de *Poema* en un sentit aplicat y metàforich, ans en son sentit absolutament literari.

Escenes d'infants se nomena una de les més característiques del seu temperament. Així com un altre músich sobre l'idea de l'*infancia* en el moment d'inspiració hagués concebuda una sola composició que vindria a ser com la forma musical d'un sentiment general y purament abstracte, Schumann, en cambi, no's contenta ab això. El seu temperament el porta a analitzar, a detallar, a esmicolar, a organitzar la seva impressió musical, ni més ni menys com detalla, analisa y organisa l'intel·ligència del poeta. Es l'idea musical tractada pels procediments literaris y per això'n resulta una organització totalment poètica de l'obra musical: y'l tema originari's descomposa en quadros concrets, y'l poema en cants distints units tots per una doble unitat, la musical y la poètica. *De paisos llunyans*, *Curiosa historia*, *El nen s'adorm*, *El Poeta canta...* no es veritat que semblen qu'us estigui llegint els títols dels cants d'un poemeta ò d'un aplech de poesies? ¿No es veritat qu'assota aquests títols un poeta podria escriure versos exquisits? Donchs no's tracta de cap llibre de versos; son els títols del poemeta musical de Schumann abans esmentat. El Preludi de Bach, la Sonata de Beethoven, la Romança sens paraules de Mendelssohn, el Moment musical de Schubert, el Nocturn y la

Balada de Chopin passant a les mans de Schumann se transformen y perden el caràcter exclusivament musical, pera donarnos al mateix temps una impressió poètica, una visió concreta de les coses en mitj de la vaguetat del sentiment musical. Per això'ls títols de les obres ja no son els expressius de la música pura tractant-se de Schumann, ans son arrencats del mateix drama de la vida com fa'l poeta. Schumann podem dir qu'es l'iniciador d'un nou genre desconegut fins el seu temps; la literatura, ò més ben dit, la poesia musical qui ha donat naixença a la música de programa qui tanta importancia té en els nostres dies. Un sol músich ha fet en el temps de Schumann una tasca paralela a la seva, Berlioz; però aquest influí en esferes molt distintes de les del nostre músich.

Però hont se fa més palpable aquesta íntima comunió del poeta y del músich que trobem en l'obra de Schumann, es en els seus immortals *lieder*. Dins dels més íntims reconcs de l'esperit humà es hont se troba millor l'inspiració de Schumann; es la seva esfera y per ella vola ab una llibertat de moviments que maravella. En les curtes y apassionades composicions d'Heine, Eichendorf y altres poetes compatriotes seus es ahont troba plenament el fluit poètic que necessitava pera respirar, la atmòsfera de subtil idealitat qui despertava a una vida superior la seva fantasia y'l seu sentiment; aquell esperit de Schumann no era pas com el rossinyol qui canta com se vulga y ahont se vulga sentint l'imperiosa necessitat de cantar sense altre fi que'l mateix cant; no, ell necessitava de quelcom per esvetllarli les potencies del cant, quelcom que vingués a donarli un cop màgich pera fer brollar a l'instant, ab doll inestroncable la font oculta de la Inspiració. Y aquest quelcom, pel que daleix el còs pel seu aliment, era la Poesía. Aquesta representava per ell la clau misteriosa qui li obría l'arca vessant de cèliques harmonies que Deu li posà al cor.

Així, donchs, ab Schumann tornen el poeta y'l músich a la llur primitiva unitat. «La poesia y la música, digué Lessing, semblan esser destinades per la Natura no sols a viure agermanades, ans a formar un sol y mateix art.»

Però aquesta reintegració de les dues manifestacions del mateix art, al realitzar-se en el nostre ambient social prengué naturalment una forma molt distinta de la que presentava a l'antiga Grecia. El lirisme subiectiu de Schumann y'l dramàtic de Wagner son les supervivencies modernes d'aquesta íntima unió primitiva entre la poesia y la música. Per lo que toca al primer, únich qui ara'ns interessa, farèm notar que'l poeta líric de l'antiga Grecia feya vibrar la seva veu y la seva cítara a l'ayre lliure ò als esplèndits interiors dels palaus de prínceps y tirans.

La majoria de les composicions líriques anaven acompanyades de la dança, un altre art la noblesa y dignitat del qual tant oblidades estan modernament. L'art grech en general era una expansió del goig de viure. L'intensitat de la expressió estava regulada per un entusiasme desbordant y ensemps per una serenitat impertorbable, y no podia traspasar els límits d'una emoció sana y confortant. La passió no arribava may als enervaments malalticos d'ara.

Allí l'art no tenia més teatre qu'un cel eternament blau y brillant, unes montanyes qui convidaven l'home al fons de frondositats rialleres poblades de benefactors divinitats y un poble assedegat de viure oferint al poeta una fantasia sens fons pera que la fes vessar del immortal nèctar d'una inspiració serena. O be era en mitx de l'alegra gatzara d'un festí y entre'l drinch de les copes vessant y l'exaltament garlador dels convidats, que la veu del Poeta ressorgia entonant el ditirambe y encomanant son frenètic entusiasme y'l ritme enjogaçat de ses tonades a la ronda de belles dançadores, giravoltant com folles y preses de un furor diví. Aquest es el lirisme antic. Rajant del cors a fortes glopades, escampant-se tot a l'exterior, pròdich de sa gran riquesa, inconscient de son vigor vital.

La vida social s'es anada disgregant y diversificant al pas dels sigles. Les manifestacions individuals han transformada, potser, en tantes varietats com individus, la manera de pensar y de sentir dels homes y particularment dels artistes.

¡Que diferent del lirisme modern representat per Schumann! Aquest es, nó una ex-

pansió, ans una intensificació ò concentració del goig de viure, qu'en virtut d'aquesta mateixa intensificació devé moltes vegades un mal de viure, un neguit de viure.

Aquest caràcter intensiu del lirisme modern l'ha allunyat per sempre més del medi ambient hont florí l'antich.

Lo qu'ha passat en el camp de la política y de la religió ha passat també en el de l'art. Ja no's pot classificar l'humanitat en grans blochs essencialment distints, absolutament irreductibles, com grans montanyes de diversa constitució geològica. Aixís passava antiguament que'l grech, el persa, l'indi, l'egipci, el romà, tant sols valien per lo que la llur respectiva raça'ls havia donat, pel grau de prosperitat y grandesa qu'havien assolit llurs pobles respectius.

No hi havia comunió moral ni intel·lectual entre'ls diferents pobles y per quiscun d'ells tota la cultura, tota la civilització de l'humanitat finia en les mateixes fites de la cultura y civilització índigenes. Tots els estrangers no eren més que barbres. Actualment, anch que en l'aparença política de l'organització de la família humana resti subsistent la divisió de la terra en estats y nacions ab límits fixos, la comunió esperitual entre tots els homes es ja una realitat. Ademés de lo que a quiscun de nosaltres ens ha donat la nostra propia raça y civilització, cal posar en el compte dels nostres deutes morals, d'una part la riquesa esperitual qu'en virtut dels nostres esforços purament personals havem adquirit (riquesa qui per la multiplicació prodigiosa dels instruments de cultura està actualment més al alcanç de l'individu que nó en els temps antichs), y d'altra, la cultura qu'aprenen tots els esperits il·lustrats, mercès al contacte diari ab les produccions de totes les civilitzacions estrangeres rius que sobreixint de llur propi llit nacional traversen valls y montanyes y van a fecondar altres terres barrejantse ab les fonts y les corrents de tots els pobles de la terra.

Per demunt de la superfície revoltada d'aquesta mar que porta al fons de ses tempestats una gran harmonia qu'encara'ns es amagada, la vida esperitual de l'home camina lliure y sense trabes, y es per açò que ja no pot haver-

hi un art purament nacional qui aplegui y faci a l'unissó les multituts ni sota'l cel de la patria ont ja no hi veuen passar tots els ulls unes mateixes divinitats, ni al racer de les montanyes de la terra hont ja s'han esvahit com boyres matineres els estols de les fades, satirs, driades ò follets qui ab llurs diverses fesomies, distints vestits y variat humor separaven als homes més que les valls y cordilleres hont sojornaven.

Estem elaborant un art universal, però mentrestant havem perdut el poder de continuar l'Art *purament* nacional, es a dir, l'Art producte exclusiu del fons anònim del poble recullit y revelat per verb del geni, sense ingerencies de cap mena d'un esperit foraster; y es inútil que'ns esforcem en fer reviure entre'l poble les tradicions y llegendes qu'abans ell mateix produhí però que pera ell han mort per sempre més, encarnades en llur mateix còs antich. Y per això'ns hem de contentar ab temptatives nobles, profecies d'un estat futur, però de moment infructuoses com la de Wagner, qui volent assolir abans d'hora aquest fruyt temptador de l'Art universal ha tingut de veure a la fi que la comprensió de ses grans creacions no era actualment del domini de la massa, ans restava reduhit a un privilegi d'un cercle d'iniciats.

En aquesta època, de transició dolorosa cap a un art universal encara ignorat, lo únich positiu es l'art individual. Les seves manifestacions modernes més que la força de la raça ens preconisen la força de l'individu. La música, sobre totes les altres arts, pera salvarse d'un naufragi aventurant-se per la mar de la popularitat esvalotada pels vents més contraris, ha fugit de la vida a l'ayre lliure, s'es allunyada de la multitut, del *profanus vulgus*, orfana del sentit estètic y com a un port de salvació es vinguda a cercar refugi a l'interior tranquil de la llar. Aquí té'l seu millor y més digne temple: aquí verament en l'actualitat crema perpetuament la llantia d'una adoració fervent y ben intensa anch que sia solitaria. Donchs be, els *lieder* y la *música de cambra* son les pregaries més fervoroses d'aquest nou misticisme y Schumann n'es el sacerdot més devot y gelós. Y quina classe d'escenari exigeix

l'interpretació d'aquest art? pregunta Boutarel. Ni teatres llambregants d'or, ni salons de concert, ni societats de brillants espectacles; nó, rès d'axò; sinó, senzillament, la pau de la llar en mitx de la família, un piano y una veu, dòcil a l'intel·ligència, d'un jove ò d'una noya dotats de sensibilitat. Es en aquest medi humil y sense pretensions, es en aquest reculliment suauíssim del nostre interior hont la veu de Schumann penetra ab tota la seva força dins

del nostre sèr, despertant als àngels dormits en profunditats més secretes de la nostra ànima. Y aquests moments de felicitat intensa, qui son privilegi dels moderns y ab els que no hi podien somiar els antichs, son com tresors inefables que'ls deus ens ofereixen y que purifiquen la nostra vida; ventijols suauíssims qui aplaquen per uns moments les tempestats sofrides en aquesta mar oratjosa de la vida moderna.

MANUEL DE MONTOLIU.

Museu del Palau Reial.

REPRESENTACIÓ HERÀLDICA DE LA CORONA D'ARAGÓ. — 1668

Els últims barrochs de Barcelona.

II

Mirada retrospectiva.

DECADENCIA ARTÍSTICA Y AUGMENT GREMIAL.—EL PRIVILEGI DEL EMPERADOR CARLES V ALS PINTORS DE BARCELONA. — PÈRDUA DE LA NOSTRA ANTIGA HEGEMONÍA PICTÒRICA. — EL PRIVILEGI DE FELIP II. — QÜESTIONS ENTRE RETAULERS Y CORTINERS. — DISPOSICIONS MUNICIPALS PERA DIRIMIRLES. — EL CHURRIGUERISME TRIOMFANT.

Abans d'empendre'l projectat viatge cap al país inconegut de les darreres tongades barroquistes, convé, pera ferse càrrech del itinerari, donar una mirada enrera. Una mirada ràpida, això sí, tan ràpida com sapiguem, que no dona pas cap plaer entretenirse en les visions luctuoses del nostre decandiment social y artístich.

Y entre altres dolorosos espectacles, llàstima ha de fernos observar com a proporció que minva entre nosaltres el geni de la pintura que per sigles y sigles ens havia il·luminat, més ínfules agafa el Gremi de pintors. Devalla l'art fins a la més extrema decadencia, y s'enfila al punt més alt el valiment administratiu de la corporació encarregada de representar els artistes. Com si ja no n'hi hagués prou, ni ab les múltiples ordinacions dictades pel Concell de la Ciutat, ni ab els repetits Privilegis otorgats per la Corona, els homes que porten la batuta entre'ls pintors barcelonins insten, reclamen, pidolen, a cada pas, més concessions, més privatives. Al finir el segle XVII, les pretensions arriben al capdemunt y, de conformitat ab ambició tan excessiva, el Gremi consegueix treure totes les conseqüències imaginables del Privilegi donat per Carles V y ampliat per Felip II que en certa manera convertia la professió de pintar, llibèrrima a l'Edat Mitja, en treball reglamentat ò servey públich que ab mà forta governaven els capitosts del ofici, assistits, si convenia, pels oficials del rey.

Convocar juntes quan s'escaigués l'ocasió; examinar als pintors joves y privarlos d'exercir y de vendre, sino eren aprovats abans; imposar per drets d'examins tals ò quals tarifes; judicar determinades obres de pintura al esser posades a la venda; subjectar la joventut dels obradors a tants ò quants anys d'aprenentatge; fer pagar tals ò quals bans per l'infracció d'aquests capítols, ja eren, com en altres estaments, aspiracions antigues del Gremi de pintors, al capdevall sancionades pel Concell barceloní durant la segona meytat del segle XV y a principis del següent (1).

Però, aviat varen semblar insuficients aquelles primitives facultats. Per que, com més augmentava la consideració social dels Gremis, més ales prenien llurs ambicions. Gracies al millor concepte que anava adquirint el treball manual a causa de la riquesa que produhia a la gent de ofici, va arribar un moment en que les corporacions artesanies, més considerades cada volta per les classes privilegiades que regien la cosa pública, varen accentuar l'intervenció, ja prou directa y decisiva, que exercien en el regiment de les respectives professions. Y estimulada per l'exemple d'altres gremis, que, per esser més aviat mecànichs que lliberals, no haurien hagut de servir de norma pera artistes, la corporació de pintors barcelonins també va sol·licitar y obtenir un sens fi d'atribucions que, si per un costat li multiplicaven els profits utilitaris, per l'altre li procuraven major representació, major prestigi entre'ls individus del estament. La que, de tot això, en sortia més perjudicada era l'independencia del treball artístich, perque tot lo que hi guanyava la burocracia corporativa, ho perdia la llibertat individual. Però, els temps volien que fos aixís, y no hi havia altre remey. La funció no's feya a benefici del art ni del individu, sinó a benefici de la corporació. Y ab el motiu, o ab el pretext, molt usual en aquella època, d'*evitar frauds* materials al comprador y de *redreçar* — segons deyen — *l'art de la pintura*, els Cònsols del Gremi servilment supliquen a la Sacra, Cesaria, Regia Magestat l'otorgació de prerrogatives noves que, ab tot y esser considerables, per no dir abusives, la Sacra, Cesaria, Regia Magestat se complau en concedir al acte, potser creyent ab rahó que res aventurava en satisfer graciosament els propòsits d'aquells còssos populars que, interessats tan sols en la gestió gremial y allunyats de tota intervenció política, cap influencia tenien fora de la professió y cap destorb, per lo tant, havien d'oposar als designis que tingués l'Espanya castellana pera'l perfecte domini del casal de Catalunya.

Y no's cregui que fossin poques ni d'escassa importancia pera'l govern del ofici, les peticions que en certs moments formulen els capdancers del Gremi de pintors. L'any 1596, especialment, n'adrecen al rey una porció d'exccepcional transcendencia. D'entre elles, les unes sembla que s'encaminen a reorganisar la professió, mentres les altres més aviat fan cara de referirse a miraments del ordre espiritual. Mes, en el fons, unes y altres tendeixen a assegurar el poder corporatiu, a fer créixer les utilitats pecuniaries y a disminuir, sobre tot, la concurrencia de

(1) Crida del 19 de setembre de 1450. — Ordinacions del 30 de Maig de 1489. — Ordinacions del 27 de Novembre de 1493. — Ordinacions del 8 de novembre de 1508. — Arxiu Municipal de Barcelona.

Pintura de Salvador Ricart?

LA MARE DE DEU DE LA MERCÈ, ELS SANTS FILLS DE BARCELONA Y ELS CONCELLERS DE LA CIUTAT (1690)

Museu del Palau Reyal.

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

artistes nous, no solament forasters, nombrosíssims en tals èpoques, sinó'ls mateixos de casa, limitant ab aquest fi, el número de pintors legals.

Per un cantó, remouen una qüestió magna, eternament plantejada y may resolta, com es la de distingir corporativament les diverses especialitats pictòriques. Y impulsats per semblant idea, més fàcil de formular que de veure realisada, solíciten que, al fadri que s'hagi examinat solament de daurador, li puguin prohibir pintar pel públich, y que, al que sols sia aprovat de pintura, els sia lícit privarlo de fer de daurador, per hàbil que's mostri en aquest ram. Y ademés d'això, volen tenir el dret d'impedir, no ja a la ciutat de Barcelona sinó a deu lloguers al volt, que'l pintor de vidrieres pinti taules ni cortines, es a dir: ni sobre fusta ni sobre drap. Mes, per altra banda, tampoch obliden els cònsols, en llur sollicitut, l'imposició, perpetuament progressiva, de cargues pecuniaries y subgeccions personals, y en conseqüència demanen que així mateix sels autorisi pera fixar en cinch anys el temps d'aprenentatge y pera pujar els drets d'examen que havien de satisfer els fadrins quan se volien habilitar pera establir-se. ¡L'augment econòmic y l'augment autoritari semblen esser els únichs déus del còs gremial!

Però, com si pretinguessin cohonestar semblants aspiracions, visiblement utilitaries pera la caixa corporativa, ab altres desitjos en apariència més llindants ab les lleys de la moral y'ls beneficis del públich, supliquen al mateix temps els pidolayres capdevaners que, en vista de les grans falsificacions que corren en materia de teles y draps pintats, se'ls permeti rompre y inutilisar aquelles pintures que considerin dolentes, falsificades, corrent la destrucció a càrrech de ells mateixos quan les obres sien de temes humans, y a càrrech dels Pares Inquisidors quan portin pintades coses religioses ò divines. ¡Enginyosa previsió dels qui, tot vetllant per l'autoritat del Gremi, saben adular el poder d'aquell Sant Ofici ab que'ns havia obsequiat Castella desde'ls primers dies de la seva dominació!

Mes, encara no s'aturen en tan servils demandes els nostres perinclits Cònsols, sinó que posats a demanar, també reclamen medis de mantenir l'ofici acordonat contra tot contacte herètic que poch ò molt el pogués contaminar. Y animats per fervor més ortodoxe, pregunten que'ls sia concedit refusar l'examen, y per lo tant el títol de mestre, necessari pera exercir l'ofici públicament, al pintor que no pugui demostrar *limpiesa de sanch*, provant autènticament que, tant per part de pare com de mare, d'avis paternals y maternals, devalla de pur llinatge, sense mescla de jueu, de moro, de sarrahí ò d'heretge, *com ho tenen establert los Droguers, Apothecaris, Notaris, Candelers de cera y altres estaments* (1).

Y'l senyor duch de Maqueda, que aleshores governava Catalunya com a Virrey y Capità general, va sancionar, en nom de Felip II, aquell desfet de pretensions, algunes de les quals tan a maravella concordaven ab el tarannà de l'època y, sobre tot, ab l'esperit del rey.

Y mentrestant, l'art pictòrich barceloní, entre peticions del Gremi y concessions dels monarques, s'havia deixat pendre'l ceptre que ab gloria va sostenir dintre d'Espanya durant les cinch últimes centurries de l'Edat Mitja. S'havia apagat el geni de les nostres arts y de les nostres lletres, com s'havia post, en el cel polítich, l'estel del nostre pervenir. Y d'igual manera que era trasplantat a altres indrets de la Península el regiment de les nostres destinacions, també anava a florir a fóra, cada día més lluny de casa, ara a Valencia, ara a Andalusia, després al cor de Castella, aquella planta d'art que havia perfumat la terra catalana en temps de la seva hegemònia. Ni dotats de prou força pera fer brollar de la propia tradició indígena un renaixement original, ni provehuts per la Natura de prou subtil ductilitat pera assimilar-se les invasores corrents de la renaixença italiana, els pintors barcelonins resten com desorientats desde la gran renovació del segle XVI. Perxò es que, mentres els uns, aferrant-se a la tradició gòtica, repeteixen en llurs taules, més ò menys daurades, coses dites y redites ab major eloqüència pels predecessors, d'altres s'afanyen a afiliar-se a la bandera nova, encara que sia parodiant caricaturalment

(1) Privilegi de Felip II als pintors de Barcelona. — Arxiu de la Corona d'Aragó. *Diversorum Documenta*. Phe. I. Reg. 4719, fol. 259 girat y següents.

l'art dels mestres italians, com havia fet en Pere Serafi en les ventalles de l'orga de la Seu tarragonina.

Mes, en lo que uns y altres sembla que estiguin d'acort, es en la necessitat d'accentuar el poder jurisdiccional del Gremi, pera conduhir la pintura per millors camins. Se veu en distintes ocasions que tenen clara consciencia de l'inferioritat en que han vingut a raure, però creuen, ò afecten creure, que en els reysals privilegis trobaràn la rehabilitació. L'any 1519 ja confessaven ells mateixos llur decadencia, en la súplica que feyen a Carles V. *Los consols del premit art* — diu el document — *ab voluntat de tots els pintors, humilment supliquen sa alta Magestat volerlos otorgar privilegi, ab lo qual puixen redreçar e conservar aquell art molt millor que fins ací...* (1) Y a les darrerries del mateix sigle, per més que'l Privilegi que demanen a Felip II tira en gran part contra la concorrencia dels pintors de fòra Barcelona, y en la petició convé que consti que els bons artistes son a ciutat, també canta'l document que la concessió se solicita pera que *tan preeminent art no sia en vilipendi tinguda.....*

Desgraciadament, els pintors barcelonins aparenten ignorar que'ls vilipendis del art no's prevenen per medi d'expedients administratius, com no's

redrecen les pintures inflant les atribucions gremials. Ni allavors, ni ara, ni en cap època, s'han curat els mals de decadencia artística ab medecines de reysals decrets, d'exàmens facultatius, ni reglaments especials. Per pertinenta que sia, una lleylació no tindrà may prou virtut pera tornar a fer rajar una inspiració estroncada; tot lo més que podrà fer serà estendre sobre'ls ciutadans una capa, més ò menys densa, de cultura. Però, aleshores, ni això's va conseguir. El mateix Privilegi de Felip II, ben graciosament concedit perque rès li costava a la Corona, al cap de tres anys ja esdevenia inútil pera'l regiment gremial. Ab la mudança d'idees y procediments pictòrichs, molt tardanamunt, per cert, sentida a Barcelona, la reyal pragmàtica ja no s'amotllava a les necessitats del moment ni tan sols servia per dirimir les disputes que

Dibuix de J. Vives? Colecció Casellas.

LA VERGE MARÍA Y EL NEN

Colecció Casellas.

LA PURÍSSIMA

(1) Privilegi de Carles V als pintors de Barcelona. Arxiu de la Corona d'Aragó. *Diversorum documenta Caroli I.* Reg. 3882. fol. 34 y següents.

de bo y millor conmençaven a esclatar entre'ls pintors barcelonins. Sort va tenir-se del Concell de la Ciutat que ab noves disposicions va haver de córrer a apagar el foch que amenaçava abusar el gremi. ¡De tal manera va fer-se ostensible y sorollosa, en aquell període y en tot el transcurs del segle XVII, una enverinada qüestió que en les interioritats del ofici ja covava feya temps.

Tot el desori provenia d'una oposició d'interessos, y tal vegada d'una incompatibilitat de temperament, entre uns y altres pintors residents a Barcelona. D'una part hi havia els retaulers, es a dir: els qui seguïen, entre dauradures y estofats, conreuant la vella pintura sobre taula; de l'altra part hi havia els cortiners que, més ansiosos de renovar llur procediment, havien arribat a fer-se una especialitat de la pintura sobre tela. Y va venir un dia en que la lluyta va entaularse entre les dues fraccions rivals. Mentres en els gustos públichs va predominar la moda vella, venerable per sa tradició litúrgica, varen esser els retaulers, els pintors d'història religiosa, els qui tenien vara alta dins del Gremi. Però a mida que la pintura sobre tela, de llinatge més aviat profà y decoratiu, va anar extenentse y propagantse fins arribar en ocasions als mateixos altars de les esglésies, aleshores els cortiners varen alçar el cap sobre'ls antichs adversaris.

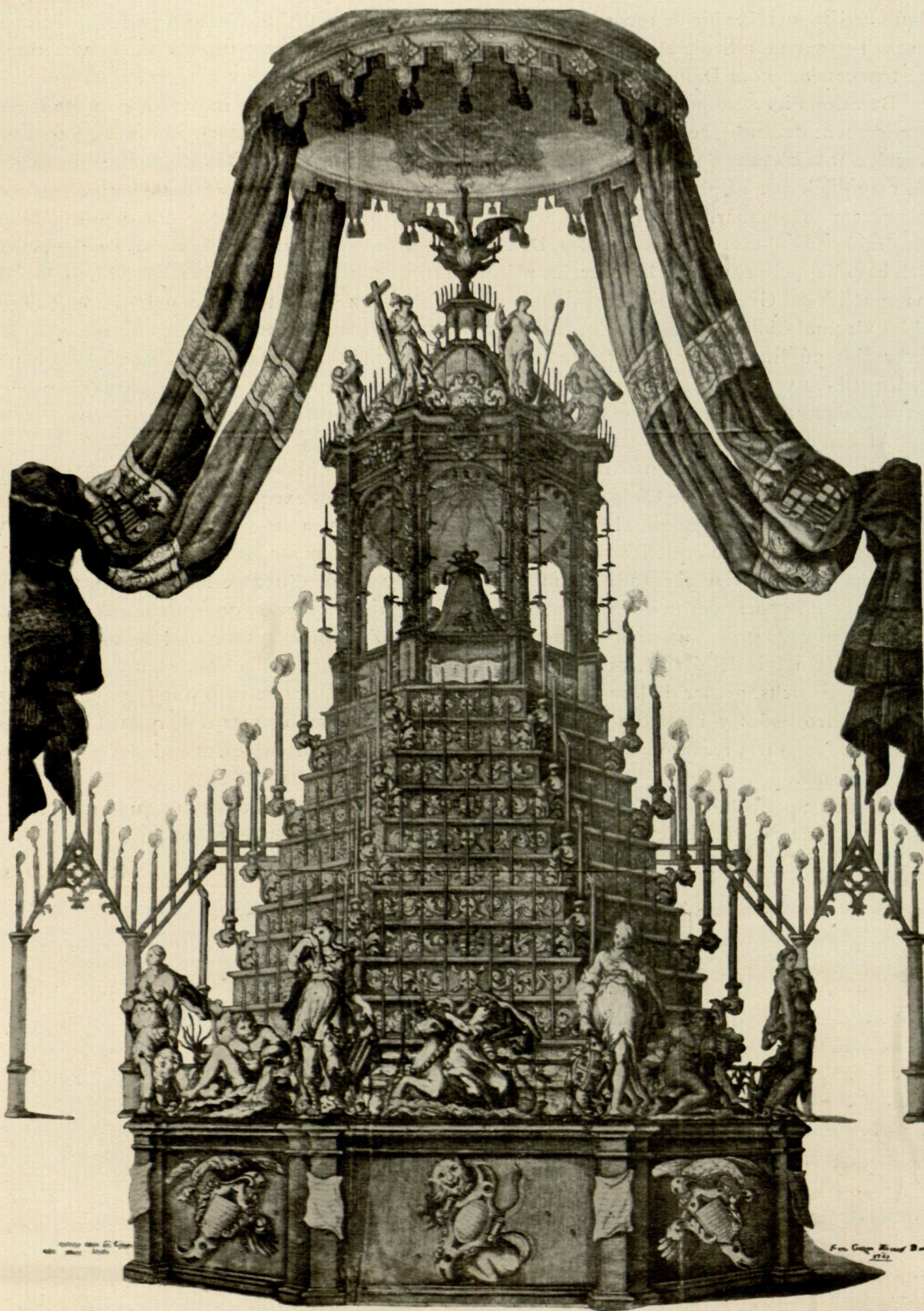
Segons la moda que domina, se fan visibles, a través de les centúries, els alts y baixos de les dues especialitats. Durant els sigles del goticisme, època frondosíssima en retaules, ni se'n parla tan sols de cortiners, per la senzilla rahó de que no n'hi ha, ja que'l mateix pintor que fa el retaule fa la cortina y tota altra pintura que s'ofereix. Al segle XVI, període de transició a Catalunya entre l'estil vell y l'estil nou, retaulers y cortiners viuen en pau relativa, formant part els uns y els altres, del cos instituit per Carlos V. Però, al venir el segle XVII, els cortiners prenen la devantera, y se pot dir que ja no la deixen més. El quadro ha triomfat de la taula; la pintura plana sobre tela ha mort la pintura sobre fusta, més o menys decorada ab relleus y ors. Perxò son els cortiners victoriosos els qui volen desde aquell moment acaparar la representació del art pictòrich, y el Concell de la Ciutat ha d'intervenir en les dissensions suscitades entre les dues parcialitats, ara acordant o reiterant la separació del ofici en dos gremis diferents, ara posant pau a les baralles que a lo millor se desencadenen entre'ls individus y les corporacions. (1)

Y lo més de doldre y deplorar es que en mitg d'aquest batibull gremial, ni cortiners ni retaulers donen cap senyal d'inspiració. Igual els qui pinten sobre tela que'ls que encarnen, dauren, estofen y esgrafen sobre post, no mouen els peus del camí fressat per la rutina. Sembla talment que l'infortuni que aclapara la nostra sòrt pública ab miseria econòmica, guerres desastresades y tota mena de calamitats, pesi igualment sobre'l nostre art per excelencia, l'art de la pintura, que havia estat goig de Barcelona en els bons temps de la ciutat.

Mes, ab això, no's vol pas dir que entre'l garbuix d'anònimes pintures, quasi totes de devoció, que va produhir la calamitosa decadencia barcelonina del segle XVII, no s'hi trobin obres passadores y adhuch algunes acceptables y agradoses a la vista. En els museus municipals se n'hi han conservat mostres que revelen la mà d'homes pràctichs, traçuts y tot, en l'exteriorisació normal d'un pensament pictòrich. Mes, ¿què significa tot això, comparat ab lo que allavors preduhien les escoles forasteres? Encara que'ls pintors cantats per en Fontanella: Altisent, Cuyet, Guirró, haguessin realment infantat alguna tela de mèrit ¿ab quins mestres d'aquella època se podríen comparar? Hem de tenir present que's tracta d'aquell segle en que la pintura arriba, pera molts pobles, a la seva plenitut. Ens hem de recordar que en tal moment lluen en el cel del art pictòrich astres del més viu fulgor, que s'anomenen Rembrandt, Rubens, Van Dyk. Y sense moure'l pensament d'Espanya, no devem oblidar tampoch que, precisament en aquell període, triomfa ab esclat universal la pintura castellana, donant mestres famosos que, com Velázquez y Murillo, maravellen el món ab llurs creacions de bellesa. Però mentres a Castella, a Flandes, a Holanda, fa en pintura un sol esplendorós, entre nosaltres fa negra nit, y si

(1) Ordinacions y Crides de 1595 a 1602. fol. 155 y següents. Idem de 1647 a 1651. fol. 151 y següents. Arxiu municipal de Barcelona.

Projecte de Joseph Vives, pintor de Cà la Ciutat.

Gravat de Francisco Gaxan.

TÚMBAL AIXECAT A BARCELONA PERA'LS FUNERALS DE CARLES II (1700)

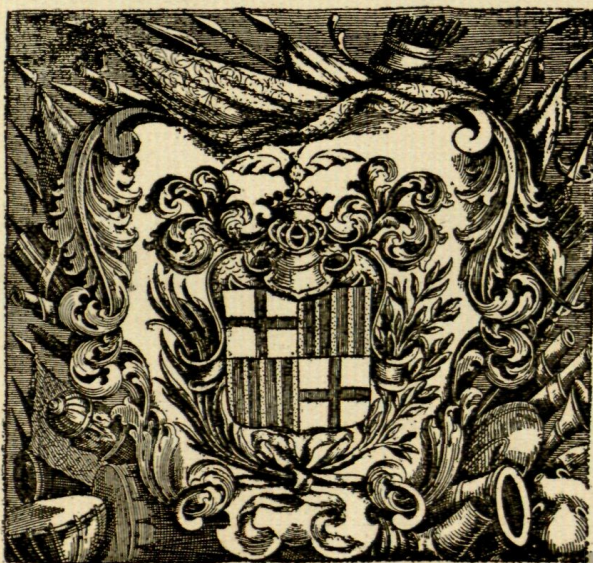
algún artista mereixedor de recort podem cercar a Catalunya a últims d'aquest període, el trobarem a Tarragona, a Scala Dei, però no en aquesta ciutat nostra que un día havia vist florir mestres catalans com Dalmau y Mestre Alfonso.

Barcelona ha devallat a la més fonda de les miseries socials, y l'art indígena, com ser feble, cronicament decandit, sembla propens a qualsevulga malaltia, y refractari, en cambi, a tota vibració, a tota corrent que'l pogués galvanisar, ja que no reconstituir. De tot aquell sigle castellà, magnífich per sa pintura y horriblement extravagant en tants altres aspectes, nosaltres tan sols vàrem encomanarnos les incoherencies, les aberracions, sense arrencar una espurna de lo admirable que alhora va donar a llum. De cap impuls, de cap estímulo, va servirnos l'esclat pictòrich castellà, pera reanimar les energies pictòriques, dó natural de la nostra raça. Ni les febroses melancolies del Greco, ni les severes nobleses de Velázquez, ni els terrors martirials de Ribera, ni les virginals dolçures de Murillo, varen deixar cap petjada en nostre esperit, contorbat per les desgracies públiques. Però les redundancies de Crescencio, els guarniments estrambòtichs de Pedro Ribera y, sobre tot, sobre tot, la folla màquina churrigueresca, ab els seus inflaments, les seves fullaraques, els seus garbuixos, això si que'ns va arribar fins a l'ànima.

Al cap de deu anys d'haverse donat a conèixer en Churriguera a Madrid, ab el túmbol laberínticament monstuós, construït pera'ls funerals de la reina Maria Lluïsa, aquí, a Barcelona, en Joseph Vives, pintor de Cà la Ciutat, n'aixecava un per les exequies de Carles II, que sinó era tan complicat com aquell, obeïa al seu gust detestable y a la seva ridícula orientació. Y exemples funestos com aquell varen venir a enfarfegar y a exagerar les formes convulses y farcides que ja s'estilaven per aquí en materia de construcció, d'imatgeria... Per un fragment agraciats com la porta petita de l'iglesia de Betlem ¡quants idiotismes, quants adefesis arquitectònichs! Per cada gravat un xich ayrós ¡quants milers d'estampes xavacanes! A darreríes del disset y a principis del divuit, va esser la gran época dels altars escabellats, alguns, en veritat, vistosos y bonichs, apesars de llur desballestament; va esser l'epoca dels frontons romputs, de les cornises enrotllades y interrompudes, de les columnes ab pàmpols y caps de querubí; va esser l'epoca de l'estaturia recargolada, ab actituds declamatories, musculatures inflades y ropatges tempestuosos...

Mes, en aquells moments meteixos ja havia vingut al món en Viladomat, que era l'artista destinat a educar les generacions novelles, conduhintles per camins de millor gust.

R. CASELLAS.

D'un llibre barceloní de 1697.

Les Revistes

EL NUEVO MERCURIO. — Ha començat a publicarse en aquesta ciutat una revista ab aquell títol, aparescuda per estrenger la fraternitat entre les manifestacions intel·lectuals d'Espanya y Amèrica. Y aixís lo sumari mostra firmes dels més enlayrats representants d'aqueixes intel·lectualitats: M. de Unamuno, Ruben Dario, Amado Nervo, M. Ugarte, Martínez Sierra, etc. Llàstima d'aquell *Anillo de Napoleón* d'en Rueda (don Salvador) qui deslluheix quelcom. Per fortuna de tots, deliciosos pàgines de Jean Moreas, Marmetti — de qui es un estudi sobre lo moviment literari de la Italia, — Pierre Louys, els germans Margueritte recompensen be la desgracia dels versos d'en Rueda.

Fòra d'això tot lo número es interessantíssim y lloable.

REVISTA DE ESTUDIOS FRANCISCANOS. (Barcelona-Sarrià).—Ens plau saludar aquesta sèria y coratjosa publicació, el programa de la qual, exposat en un brillant article (*Nuestra Revista*, número de Janer), es genuína y amplement científich.

Una firma ben coneguda qui correspon a les inicials P. R. M. de M., hi estudia en el núm. 1 la poesia d'en Miquel Costa y Llobera a propòsit de les *Horacianes*:

«A pesar de haber vivido Costa cuando el romanticismo y un amor de poesía espontánea é inculta, individual é indefinida, estaba en gran favor, ó mejor dicho, era la esencia formal y única de la poesía; á pesar de haber sentido tan hondamente sus acentos melancólicos, que llegan á trascender en alguna que otra de las obras de los primeros años, un gusto de exquisita elegancia, una educación de gran cultura clásica, una intuición, casi diríamos, una adivinación de la verdadera esencia de la poesía, le separa y le hace inconfundible

con todos los poetas contemporáneos suyos, si sólo descontamos de entre los vástagos de la generación pasada, bien á un Alcover, por su placidez y calor de visión por extremo clásicas, y las contadas y casi desconocidas composiciones de Rubió y Lluch, en quien un tino crítico eminente casa siempre con las formas y maestría helénicas. Lo que menos sentía el romanticismo era la belleza, ó mejor dicho, la negaba, y á su realización, como objeto y fin únicos del arte sustituía en toda suerte de obras, lo que dió en dominar el carácter; pero que, en realidad, significaba y expresaba una personalidad esfumada en el sentir y en el crear, á fuerza de extremar las notas de un sentimiento que nada tenía de real. Pero la belleza, que para los románticos era una mera palabra, y aun una palabra que no comprendían, es una realidad, y realidad completa, para el autor de *Líricas y Horacianes*.

Algunas de sus composiciones no sólo son el fruto de un dios de la poesía, sino que constituyen un algo de la esfera del arte puro, la poesía sin mezcla de elementos ni de finalidades, la belleza por la belleza. Lo cual no es pequeño mérito, en el estado presente de la vida, sustraerse tan por entero á lo momentáneo, que á través de su pluma sólo resuenen puros y serenos los acentos de un concierto ideal y sublime contemplado por el poeta, desprendido de sí mismo...»

«Costa no es un innovador, pero es un sublimador de la lengua por acentos y formas de plasticidad y resplandor inmortales; no es de la uña de Homero, pero considerada en conjunto su obra poética, no tiene por qué envidiar una sola flor de la corona que Apolo ciñe sobre los modernos píndaros. No es el cantor, que digamos, de una edad ó de un tiempo determinado; es poeta que cuadra á todas las épocas y á todos los tiempos, es el poeta clásico y humano por excelencia, que encarna no

formas transitorias, sino las más substanciales, las más vivas, duraderas y puras de un arte supremo. Los poetas que viven á su lado no son ni los Víctor Hugo, ni Lamartine, ni Verhaeren; son León, Chenier, Leconte de Lisle, Vigny, Heredia, Carducci, Manzoni ó D'Annunzio.

Sus volúmenes serán el pasto delicioso de muy pocos; sólo de quienes hayan gustado alguna vez los exquisitos manjares que forman las delicias de los convidados de Apolo; pero por reducido que sea su ambiente, será honda y larga la influencia. Mientras haya generaciones capaces de sentirse arrobadas por los encantos de hermosura, sus volúmenes estarán en eterna primavera. No serán una estrella fugaz en el cielo de la poesía, ni objeto de un delirante entusiasmo en un período ó de una generación; pero serán educación y guía eterna y segura por los áridos senderos del arte.

... *Micat inter omnes
Julium sidus, velut inter ignes
Luna minores.*»

REVISTA MUSICAL CATALANA. — Janer de 1907. — Introducció a la segona sèrie de «Músichs vells de la terra» (segles XVII i XVIII) per en Felip Pedrell. — L'obra de restauració de l'antiga escola de música catalana empresa pel mestre Pedrell, comença una nova sèrie. Després d'una introducció en la que s'ens mostra l'estat de la música a principis del segle XVII, comença un estudi sobre en «Nicasi Zorita» y'l seu llibre de «Motets». Es de gran interès per nosaltres el coneixement de les obres d'aqueix autor, qui encar que no va esser català de naixement va viure y va exercir sa carrera durant molt temps en la Catedral de Tarragona, de manera que's pot contar entre els genis qui formen la ja gloriosa galería de músichs catalans. A eix interessant estudi segueix el de Dom Maur Sablayrolles, «Un viatge a través els manuscrits gregorians espanyols»; en ell reproduheix una *epistola* trobada en el Museu de Vich y estudia detingudament l'origen y l'importancia d'aqueix document. Per últim hi hà un estudi sobre l'òpera «Hesperia» del mestre Lamote de Grignon

per en Joan Salvat, qui además de fer una crítica molt seria y justa de l'obra d'en Lamote, ens presenta la vera imatge del deplorable estat artístich en que's troba'l Teatre del Liceu de Barcelona. En Salvat conta detalladament el procés de *mutilació* que sofreixen les obres dels nostres compositors al ser *executades* en el Liceu. L'article d'en Salvat es plè de saborosa doctrina y ha d'obrir els ulls a molts que no hi veuen clar.

SAGITARIO. — Ab aquest nom ha començat a publicarse a Madrid una revista plena d'atreuiments de jove.

En tota ella s'hi veuen be tendències de renovació y esforç individual desdibuixades en algun moment, però fent sempre sentir la seva existencia. S'hi senyalen com en tota obra jove, entusiasmes lírics y agresivitats crítiques, qui son molt simpàtiques acompanyades com avuy d'un pensar metòdich.

Publica ab el nom d'en Diez Canedo, unes poesies de lo més bell qu'hi hà en versos castellans moderns y unes elegants y fàcils traduccions de D'Annunzio. Les seccions «Crònica, Comentarios al año 1907», Bibliografía y revistas en que'ls redactors donan idea de la mentalitat de la revista, la fan ben simpàtica.

LA LECTURA (Madrid) en son número corresponent al Febrer, dona un article d'en Manuel Ugarte sobre *Las razones del Arte social*, «la veritat, hi diu, es bellesa en acció y les excelencies de la forma no més assoleixen la patina d'eternitat quan han sigut posades al servey d'una superioritat moral indiscutible.» Cal «A. — Allunyar de la literatura els malalts y desequilibrats qui la desprestigien, y retornar al temple (qui no pot esser racés d'histèrichs, malfactors, desclassificats, vagabonds, sa dignitat primera). — B. — Restablir el prestigi del escriptor, donantli quelcom de l'austeritat y del encant profètic qui fou la seva aureola'l temps antich. — C. — Acabar ab les especialisacions dels miniaturistes y suscitar en el poeta la visió vasta qui permet abarcar els conjunts... — D. — Fortificar els llaços

qui ens uneixen a nostra generació y a nostra època; mirar d'esser una mena de veu del nostre temps. — E. — Conreuar la generositat, la bondat, l'esperit de sacrifici y'ls bons intents qui seràn, a les èpoques nivelladores que s'anuncien l'única superioritat possible.»

EL ECONOMISTA fa una seria denuncia dels gravíssims errors continguts a la *Estadística del comercio exterior* d'Espanya, errors qui no solzament posen en ridícol l'administració espanyola als ulls dels estrangers, sobretot tractantse d'un tan important assumpte, al qual dediquen tots els païssos una atenció especialíssima, sinó que, de no pararhi esment, ha de ser causa de que fallin tota mena de càlculs y operacions que tinguin per base les xifres consignades en aquella estadística, lo qual podria donar lloch a confusions y perjudicis.

Aixís, per exemple, — escriu l'articulista — al comparar les xifres d'exportació de 1905 ab les de 1906, resulta qu'aqueixa exportació ha disminuït, baixant de 1.250 milions a 1.018; mes com que ni la de 1905 es la que's diu, car en lloch d'augmentar el 30'94 per cent del cambi mitx del or al any als 889 milions que's fixen en el quadern de Desembre de 1905, s'ha hagut de disminuir aquest tant per cent; ni la de l'exportació en l'any 1906 es de 1.018 milions, per que's degué calcular, *rebaixant y no augmentant*, a la xifra total de la mateixa en plata'l 13'42 per cent, tipo mitx del cambi del or en aquest darrer any, resulta que no es possible comparar l'exportació d'un any ab l'altre, ni podem saber quina es.

MERCURE DE FRANCE. — 15 Janer. — Henri-D. Davray estudia el *Moviment literari Anglo-Canadiench*. Compara la situació de dependència literaria del Canadà envers l'Anglaterra, a la de Bèlgica envers la França. «La llengua preponderant del Dominion es l'anglès; per tant, l'influència de la literatura de la Metròpoli s'exerceix ab una vigor immediata qui destorba l'eclosió y el desenrotllament d'una literatura pura y exclusi-

vament canadienca.» Després d'una notícia històrica diu: «No fa quaranta anys, donchs, que el Canadà constituheix un país relativament independent. Està del tot en el període preliminar de la seva existència pròpia; s'esforça a crear una activitat particular, a desenrotllar el seu comerç, la seva indústria, la seva agricultura, tota la seva energia productriu y de conreuar ensemps les lletres y les arts.» Els escriptors anglesos del Canadà cerquen la expressió d'una personalitat pròpia; ara com ara el moviment literari anglo-canadiench es però d'un caràcter indecís y confós. «La influència de la mare patria se fa sentir d'una manera massa directa al Dominion; llengua y cultura idèntiques, similitut de costums y de institucions, afinitats y semblances múltiples, son tants altres obstacles qui s'oposen a que el Canadà Britànic produheixi una literatura original de soca a arrel.»

Però el Canadà comença tot just a viure en tota la diversitat dels rams d'una existència lliure; y com lleys econòmiques el lliguen als Estats Units, y per ells serà infaliblement xuclat, es probable que la literatura canadienca afuixi al gran cabal de literatura nortamericana, qui cada dia se separa més y més de la anglesa. La producció canadienca es avuy principalment poètica.

Gilbert Maire dona un *Ensaig de Classificació de les «Flors del Mal» y de son utilitat per la crítica*. Fent aplicació de principis absolutament parells als de l'Anatomia comparada, en Maire estudia la possibilitat d'una classificació de les obres del gran poeta, estudiant al ensemps, segons la llur diversitat, qui es base de classificació, quina fou l'evolució del esperit de Baudelaire. Potser no podrà establir-se una absoluta continuïtat. «Com el zoologista, no tenim pas tots els termes necessaris per omplir tots els intervals, però si aquest pot recorre als documents paleontològichs, a nosaltres no'ns cal sinó suposar altres tants sentiments poètics novells com se necessiten per omplir el buyt... Aleshores l'obra d'en Baudelaire s'oferirà com una continuïtat sense ruptura, a la nostra intel·ligència, y el nostre pensament se desplegarà en llibertat de des la sensació primitiva fins a una metafísica satà-

nica, en la qual el món tendeix vers lo pitjor, com la pesantor tendeix vers el centre de la terra.»

LE COURRIER MUSICAL, (primer de Febrer, 1907.) — «Parole et Musique» per A. Sèrieyx. La relació de la paraula ab la música, el valor musical y expressiu de la paraula al ser ennoblida per la música; tot això ens presenta aqueix article resolvent varies qüestions qui naixen de l'anàlisi del valor musical de la paraula. — «Gluck» per Arthur Coquard. Un gran admirador de les tragedies musicals de Gluck ens presenta un estudi ben curiós sobre la personalitat del gran mestre y l'influència qu'ha exercit en el drama musical modern; además dona interessants detalls sobre la historia de les seves grans concepcions y la lluyta que sofriren en el temps de son autor.

GAZETTE DES BEAUX ARTS. — Publica una curiosíssima monografia sobre *l'Art prehelènich a Creta*, de René Dussand. Desde 1900, els descobriments arqueològics a Creta, se son prodigiosament multiplicats mercès als treballs de Mr. Evans y l'americà Halbherr, qui han descobert Cnossa, Phaestos y Haghia Triada. Fins fa trent'anys no's coneixia res de la Grecia més enllà del VIII segle a. J.; després d'haver Rougé descobert en inscripcions egipcianes, (1250-1190 a. J.), els noms dels Aqueus, dels Danaus, dels Pelasgis, va ocasionar les troballes de Schliemann, qui ressucitaren la civilització micènica, y darrerament els descobriments de Creta. M. Evans anomena *minoàna* la civilització de Creta qui comprèn de des el període neolítich, a l'invasió dòrica. Aquesta civilització la divideix en tres èpoques: la primitiva, la mitjana, qui ab la construcció del primer y segon palau de Cnossa, marca'l plè desenrotllament de l'art cretench, y la recent, en la qual es construïx el palau de Haghia Triada, y en el qual s'hi han trobat objectes que mostren una gran habilitat: cap als segles XV a XI a. J., l'hegemonia sobre'ls pobles aqueus, passà a Mycenes en el continent. Els pintors y escriptors *minoans*, s'han dedicat ab

preferencia a representar el regne animal: el cos humà es millor representat, (marcant una tendència ben realista), en temps del segon palau de Cnossa: la pintura estava menys desenrotllada. Després fa Dussand una detallada explicació del palau, de la anomenada per Mr. Evans *vila reyal* y del cementiri de Cnossa; detalla també les ruïnes dels palaus de Phaestos y Haghia Triada, d'igual disposició que'l de Cnossa. Y acaba senyalant les diferències entre l'Art de Creta y'l mycènich del continent, considerant aquell com obehint a un pla més regular.

LA REVUE HISPANIQUE, publica una interessant colecció de *Letrillas*, tretes d'uns manuscrits de la Biblioteca Nacional de Madrid (3.890 ff. 9-37).

Son totes elles molt ensopegades y escayentes, fetes ab correcció y gracia extraordinàries.

Ne copiem les senyalades ab els números 4 y 11, per trobarles bellíssimes, tant d'anímació com de colorit.

Diu la primera:

Vuestras risas me dicen
sagradas olas
que gozáis de la playa
de Barcelona.
No es milagro altivo
que viváis gozosas,
pues gozáis la playa
más que milagrosa.
Cuando á sus orillas
lleguéis venturosas,
ya veréis la causa,
que me da congojas.
Bello paraíso,
margen delitosa,
primavera eterna,
risa del aurora.
Causas verdaderas
dáis a la memoria
que gozáis de la playa
de Barcelona.
Sus guijuelas blancas
y arenillas rojas,

con vuestros cristales
rien y retozan.
Grave magestad
de su cara hermosa,
adorada imagen
de toda la Europa.
Allí la Diana,
las ninfas hermosas
músicas suaves
cantan todas horas.
Todo me repite,
oh sagradas olas
que gozáis de la playa
de Barcelona.

La segona indubtablement mellor que la
transcrita es lleugera, fàcil y enjogaçada ab el
seu punt de picaresch entramaliament.

Un quadret de tons lleugers, viscut y qui
encaxa perfectament ab l'istil y manera d'esser
de les *Letrillas*.

Veyeu:

Linda buena cara,
seáis bien llegada,
cara buena linda,
bien seáis venida.
Aqueste domingo,
no muy de mañana
fué Jacinta al prado,
la recién casada.
Diéronle aquel día
para ir más galana,
gala el artificio
y el natural gracia.
Ella que salía,
yo que la miraba...
¡con que lindos ojos
que salió de casa!
Cuando llegó al campo,
dijo una gitana
suspensa la vista
graciosa la habla:
«Linda buena cara,
deme una limosna,
tu cara de pascua,
que aquesos ojuelos
son de enamorada.
Tres Juanes y un Pedro
penan por tu causa

casarás dos veces,
serás bien casada».
Ella con cuidado
sus joyas guardaba,
temiendo la alivie
de tan noble carga;
Y así recelosa,
la dice se vaya
más la gitanilla
vuelve a importunarla.
«Linda buena cara,
seas bien llegada.
Ah! cara de rosa!
ah señora hidalga
vuélveme esos ojos,
no estés enojada».
Dióle una limosna
y sobre las rayas
una cruz la hizo
en la mano blanca.
«Parirás dos hijos;
le dice la sabia,
y dirate el uno
la misa cantada;
verná á ser el otro
si sigue las armas,
capitán ó alférez;
querránle las damas.
Linda buena cara,
larga vida tienes,
Dios te la de larga.
Mucha hacienda y bienes
te venrán por agua,
vivirás alegre
aunque te amenazan
dos enfermedades...
más ya son pasadas».
Dijo y fuese luego
sin hurtarla nada,
que a tan bellos ojos
nadie les agravía.
Volvióse con esto
alegre á su casa
donde Albano y Tirsís
á su puerta cantan:
«Linda buena cara
seáis bien llegada;
cara buena linda
bien seáis venida.»

En la transcripció hem adoptat ortografia moderna per facilitar la lectura.

L'ECONOMISTE EUROPEEN, al parlar de la situació monetaria, diu que l'estat de la *Banca d'Anglaterra* ha experimentat una nova millora aquesta darrera setmana de Febrer; en efecte, les reserves qui pujaven a 26.193.166 lliures esterlines, son arribades fins a 27.505.143. No obstant, el gran Establiment anglès ha mantingut al 5 per cent la taxa del descompte, mentres que l'any passat, en aquesta mateixa època, era fixada al 4 per cent.

Hi hà no obstant la creença, en general, de que no's farà esperar molt una nova baixa, per part del Banc anglès, de la taxa del descompte.

En altre lloch, y al tractar de la situació política y econòmica d'Espanya, assegura que'l nostre ministre de les Finances treballa en la elaboració de certs projectes que's faràn públics al punt de constituhir-se les Cambres. No hi hà rès de moment, afegeix, respecte a negociacions comercials ab Alemanya. Després que fou signat el *modus vivendi* entre abdós païssos, el govern germànich proposà al espanyol la continuació de les negociacions a Berlin; mes aquest darrer manifestà que no estava disposat a entaular cap mena de negociació, en tant que l'Alemanya no modifiqui'l dret de Duana sobre'ls vins espanyols.

REVUE POLITIQUE ET PARLEMENTAIRE. 10 Fevrier 1907. — *La convention Franco-Anglaise relative aux Nouvelles-Hébrides*, per H. Berthelemy.

L'acort franc-anglès de 8 Abril de 1904 qui generà la tan debatuda *entente cordiale*, ensemps que reglamentava les qüestions del Marroch, Egipte, Terra Nova, Gambia, Siam, Zanzibar y Madagascar, fentse abduques nacions mutues concessions a fi de que jamay poguessin sobrevenir conflictes de caràcter grave, no va parlar de rès de les illes Noves Hébrides, sobres les quals, a conseqüència d'una equivocació (dihentne equivocació) del Marquès de Harcourt, embaixador de França a Londres,

hi havia hagut topaments y competencies entre abdos governs. A omplir aquell buyt va adreçarse el tractat de 29 Febrer de 1906, pel qual s'estableix en el règim y governació de les Noves Hébrides una co-sobirania de França y Anglaterra, ab iguals drets pels respectius súbdits, igual protecció personal y de comers.

En el governament de les illes Noves Hébrides, els Alts Estats contractants hi han posat per sa part cada un d'ells un alt comissari ab facultats discrecionals y un cos de policia. Els serveys de correus y telegrafs, treballs públics, sanitat y altres, van a càrrech d'un pressupost comú, essent lo més original que's registra en el tractat, l'organització dels tribunals de justícia. El més alt tribunal serà mixte, compost d'un jutge francès y d'un jutge anglès, presidits per un magistrat que, al igual que'l representant del Ministeri Públic, ha de designar el Rey d'Espanya, en súbdit de potencia que no sia francès ni anglès. En la jurisdicció criminal, hi entren a formar part quatre assessors, designats entre les persones notables del arxipèlach.

Aquest tractat, posa fi a un sens nombre de dificultats sorgides desde la cèlebre carta del Marquès de Hartcourt, y ab ell sense pretendre les parts contractants fixar la condició política de dites illes, estableixen un condomini capàs de constituhir un establiment de sobirania perpèuu y durable. A estudiar el procés de la qüestió y sa resolució política, va endreçat l'hermós article del professor de la Universitat de París.

REVUE SOCIALISTE (Febrer). — En un article titulat: «Lo socialisme y la cultura intelectual», combat Madalena Peltier l'opinió d'alguns diputats socialistes francesos reclamant per la classe obrera una ensenyansa purament tècnica. No's pot perdre de vista que, apesar de sos defectes, l'ensenyansa secundaria y superior han fet de la burgesia *la classe dominadora*. Quan una minoria pot obligar a una majoria, a vestir l'uniforme del soldat y del policia y a defensar la seva propietat y'ls seus privilegis, no's pot negar l'im-

periositat intel·lectual de dita minoria. No pot admetres, no obstant, que augmentant el nombre de pensionats, hi hagin més obrers que disfrutin de la mayor cultura, perquè lo que's fa aleshores es obrirlos les portes de la burgesia y ferlos acceptar una plaça de segon ordre que desdenyosament li regalen sos enemichs.

Es necessari que'l número dels que poseeixin una cultura sigui superior al de plaçes de segon ordre que la burgesia pot concedir y aleshores, l'obrer serà obligat a continuar sentho y estarà en disposició de fer trontollar la societat capitalista.

Eugeni Fournière en son article «Internacionalisme y Pangermanisme», veu en el pangermanisme un obstacle per que l'Europa sigui republicana y socialista. La nacionalitat es la base ètnica, geogràfica, llingüística y moral, del contracte polítich. Cap pacte econòmic, cap transformació social pot edificar-se sobre'l respecte de fets polítichs, efectuats a la força y no acceptats pels individus ò les col·lectivitats.

Lo dret de les nacionalitats no es altra cosa que la realització col·lectiva dels drets del home, proclamats pera l'individu.

REVUE D'HISTOIRE ECCLESIASTIQUE. Lovaina (Janer 1907). — *L'auteur de la «Passio Perpetuæ»*. Es la «Passio Perpetuæ» l'acta del martiri de Sta. Perpètua y sos companys martiritzats a Cartago l'any 203 sots l'imperi de Septimi Sever. Fou descuberta a mitx sigle XVII per Holste, en un manuscrit de Montecassino. D'ençà de la seva publicació en text llatí l'any 1633 (en 1891 MM. Rendel Harris y Gifford, publicaren la versió grega) moltes opinions s'eren emeses respecte la seva paternitat, car es anònima. Semblava a n'alguns que l'havia escrita la mateixa Santa essent a la presó, encara qu'una opinió sempre crexent anava atribuhintla al africà Tertullià. L'autor del present article Mr. Adhémar d'Alès de París, es d'aquesta última manera de pensar que sustenta ab probes fermes, desfent qualques objeccions que se li podrien oposar. Es interessant aquest article, sobre tot tractantse de una de les poques actes dels martirs que son

veritablement autèntiques y la qui es una prova de la fè dels primers cristians, en el Purgatori, al menys ja en el sigle III, punt atacat molt de temps pels protestants qui feyen procedir aquesta creença de temps moderns.

En la seva secció de Crònica, parla del *Libro de la Concepción Virginal, atribuido al Beato Raimundo Lull*, publicat l'any passat pel P. Rupert M.ª de Manresa. Diu qu'aquesta edició no satisfà baix el punt de vista crítich, car el P. R. M. de M. ab prou feynes ha tractada la qüestió d'autenticitat. Es dol, a més, de que l'edició de Brusseles 1644, que's la publicada, no hagi sigut comparada ab d'altres anteriors, aparegudes a Espanya y que ses masses correccions porten el perill de cambiar les idees del autor desconegut.

MISCELLANEA DI STORIA E CULTURA ECCLESIASTICA. (Roma, Janer-Febrer). — Segueix l'estudi *De Romanæ Ecclesiæ exordiis fontes historici* (vegis Empori número I) qui compren en aquest número: *De Petri et Pauli martyrio romano*, *De quibusdam Petri et Pauli legendis romanis* y *Notæ bibliographicæ*. També continua *I. Castellani del castel S. Angelo*. Ademés conté una llarga *Rassegna delle principali pubblicazioni su Roma nel millenario 800-1800 edite negli anni 1901-1905* per Emili Calvi de la Bibl. Alexandrina. Sempre son útils les bibliografies; mes, abarçant infinits.

LES CONTEMPORAINS. París, Febrer. — Conté les biografies de Jordi Eliot, escriptor anglés (1819-1880) y Enrich Wallon, historiador y home polítich (1812-1904). El primer es pseudònim, car la qui firmava ab aytal nom es deya Maria Agna Evans, autora de diferentes noveles — *Adam Bede*, *Romola*, *Daniel Deronda* — y traduccions. — E. Wallon qui fou diputat a les assemblees constituent y legislativa y més tart ministre d'Instrucció pública; es autor de diferents treballs d'història com *Précis d'histoire moderne*, *Histoire romaine* (1833), *Droit d'Asile en Attique*, *Histoire du tribunal revolutionnaire de Paris avec le journal de ses actes*, etc.

NUOVA ANTOLOGIA del 16 de Febrer, publica un article de E. Rivalta, sobre Carles Goldoni, el segon centenari del qual s'ha festejat recentment a Italia. Goldoni tenia ja a la primera adolescencia el sentit de l'art còmica. El Canonge Genuari li dugué mogut per sos prechs, la *Mandragora* del Maquiavel relligada en pergamí. D'amagat de sos pares, ell la llegia y rellegia deplorant que'ls autors italians no haguessin fetes més belles comedies, però dins una vía honrada y bona. La reforma Goldoniana, dins la literatura teatral d'Italia «prepara les manifestacions del verisme sense participar dels seus excessos, prepara el romanticisme sense tenirne els pecats, prepara la *pochade* en la seva primera forma honrada y alegre, sense caure al fanch.»

EL CORRIERE MERCANTILE, en sa derrera y extensa *rassegna finanziaria*, fa constar que la política general de l'Europa es marcadament inclinada a afavorir la bona marxa del mercat financier, lo qual demostra ab nombroses noves.

Es aquesta política — diu — de profund reculliment a Alemanya, a Austria y a l'Anglaterra. Es activa y essencialment interna—això es, de foment y desenrotllament econòmic interior—a molts altres païssos, com per exemple Russia, Fransa «y fins un xich a Espanya.»

Tots els governs treballen per consolidar el crèdit públic y nivellar llurs presupostos respectius.

Si no's presenta cap aconeixement imprevist, qui puga alterar l'actual estat de coses, no trigarém pas molt a trobarnos en un venturós període que l'història'n podrà dir del *resorgiment industrial*, eminentment productiu.

El capital, qui cada día's mostra més disposat a baixar, avençant ab l'amigable companyia del treball, preludia aquesta transformació. Y quan l'harmonia entre'ls dos factors essencials de la moderna civilització haurà devingut un fet complert y natural, allavors el més intens desenrotllament de les nostres in-

dustries y del nostre comerç se'ns oferirà com un dels triomfs econòmics més importants de tots els segles.

No'n som ja molt lluny, per sòrt.

RIVISTA ITALIANA DI SOCIOLOGIA. N.º V y VI, anno X. — *Origine e vicende dei popoli dell'Asia centrale*, per C. Puini.

L'origen prehistòric de la raça mongòlica (avuy anomenada raça *gialla*) se troba, segons en Puini, en la vall del Tarím, regió casibé inaccessible del Assia, considerat pels etnògrafs com l'anell de conjunció entre l'Orient y el Món Occidental, y desde ahont la primitiva raça va disseminarse, dirigintse el grupu més pacífic envers el Kan-su y l'Hoang-tu, anomenat també terra *gialla*, y'l grupu més inquiet envers el desert de Gobi (Tartaria Occidental).

Puini segueix en son treball pas a pas la ègida d'aquests grupus etnogràfics, estudia'ls caràcters distintius del temperament, llengua, hàbits y costums qui'ls animava, per acabar classificant l'actual raça mongòlica ò *gialla* actual, en tres grans grupus, qui ocupen la regió Nort del Assia anomenada del Hoang Ho, l'Assia Central, la Mandchuria, Corea, Japó, Xina, Tibet y Indo Xina, grupus anomenats:

I. Turch-tàrtar, qui a sa vegada ha compresa n'els Huns (segle III), Turchs, Mongols propiament dits, Tàrtars propiament dits, ademés dels Sai, Yne-bhi y Hoa. La característica general d'aquest grupu, es la sintaxis totalment ascendent.

II. *Xino*, comprenent xinos y els annamites qui constitueixen una mixtificació de xinos y antichs pobles del Mitxjorn de Xina, Juch ò Viet, caracterisant aquest grupu el llenguatge monossíl·lab ab sintaxis part descendent com en els xinos y totalment descendent en els annamites; y

III. *Bothia*, compost de tibetans y birmans, qui ocupen les regions més montanyenques de la Assia, caracterisats pel monossilabisme del grupu xino y la sintaxis ascendent del grupu turch tàrtar, distingintlos al meteix temps la facilitat en adaptarse a la cultura estrangera.

LA NINETEENTH CENTURY del Febrer, publica un treball titulat: *Defensa de la Casa dels Lords, per un demòcrata*. Ab motiu d'haver darrerament, aqueixa, refusat el célebre projecte ò Bill sobre l'educació, del actual govern lliberal, se li han adreçat series censures per part dels elements avençats, dihentli que té dos principals defectes; que posa el veto, ò reforma molt, les lleys proposades pels governs lliberals, mentres deixa passar les dels conservadors; y que sent un Cos, no electiu, no té un dret moral, per obstruir ò fiscalisar la legislació. Respecte a lo primer, diu Maltman Barrie, l'autor d'aqueix treball; cal dir que les principals lleys, que la *Casa dels Lords* ha refusat, el *Bill sobre'l vot plural* y'l *Education Bill*, ho son estats ben justament, perquè'l primer atenia sols a petites reformes, deixant en cambi intactes més grossos abusos de la legislació electoral anglesa, y'l segon, anava contra l'esperit religiós cristià qui impera en la totalitat del poble anglès, per lo qual la *Casa dels Lords* era molt natural que l'amparés.

En quan a son defecte de ser un cos hereditari y per lo tant incapacitat per legislar, diu Maltman Barrie, hi hà que tenir en compte que si be en teoria no's pot defensar el principi hereditari, en la obra legislativa, no obstant en la pràctica es distint, perquè si en nostra Alta Casa, diu, hi hà membres ineptes y degenerats, també s'ha de dir que aqueixos ja no hi van, y que a més, n'hi hà qui tenen una gran intel·lectualitat. Mr. Healy, qui no es un gran amich de la Casa dels Lords, deya en la Casa dels Comuns, lo difícil que fora pera l'orador del govern, entrar en discussió, ab motiu del *Education bill*, ab la Casa dels Lords: això sens tenir en compte que molts de

sos membres, son de nova creació y que son gent qui han mostrat excepcionals qualitats. Després d'haver demostrat el dret de la *Casa dels Lords* a pendre part en la legislació, fa una comparança d'ella ab la Casa dels Comuns: diu qu'aqueixa encar que sigui tota electiva, no representa exactament la voluntat del poble, perquè aqueix quasi sempre vota al candidat que vol dels que li ofereixen, mes no tria els candidats, qui per serho han de tenir per força diners, per poder pagar les despeses d'elecció; y si «el dret de naixença, no es signe d'habilitat per l'exercici del poder, pregunta Maltman Barrie, es la possessió de la riquesa un millor títol?» En l'actual lluyta del govern y'ls Comuns ab els Lords, creu aquell que tot el país està a son costat; allavors, per què no sotmet la qüestió al cos electoral? Ab les lleys que darrerament ha aprobat, sobre reformes realment sentides y reclamades per la classe obrera (*Trade disputes bill*; *Workmen's compensation bill*, y *Provision of Meals bill*), prova ben be, acaba dihent Maltman Barrie, que la *Casa dels Lords* té la vida ben robusta y llarga, mentres continui tenint la vera interpretació constitucional de sos poders y reconegui que no deu ni pot oposarse als definits desitjos de la nació.

Publica además un extensa informació sobre'l projecte del túnel qui uniría Anglaterra ab el Continent europeu. Un article sobre l'imperialisme d'Ibsen, revelat en sa obra *Emperador y Galileu*, que Ibsen, s'ha dit, estimava sa obra mestra. D'ella's dedueix, diu William Archer, que Ibsen creya en la eficacia de grans agregats polítichs ò de raça pera promoure aquella *revolució del esperit de l'home* qui creya havia de salvar al món, idea qu'es ben imperialista.

Coses assenyalades

LA MORT D'EN DURAN Y BAS. — El 10 del corrent, a les tres de matinada, finà l'Excelentíssim senyor don Manuel Duran y Bas, l'home civil més considerable del període encara respectuós del esperit català. «Durant anys y anys — deya un de nostres més il·lustres esperits científics — l'activitat d'en Duran ha omplert ab la magestat dolorosa de les grans forces solitaries, tota la vida jurídica y sociològica de Catalunya. Durant anys y anys el seu treball ha omplert la vida de tots els organismes de la nostra Barcelona.» L'isolada magestat quercina d'en Duran y Bas, la ferma incorruptible de son caràcter, la continuïtat y la solidesa del seu estudi, l'honradesa de la seva perpètua llealtat, el seu sentit fortíssim de les característiques terrals, el fan inolidable y exemplar per les generacions a venir. Grans foren els seus sacrificis, grans foren les seves decepcions, mes la seva *virtus* el sostingué, la seva *virtus* romana y catalana, y avuy en Duran y Bas es ja per nosaltres un magnífich prestigi representatiu de la nostra raça. Un benvolgut col·laborador d'EMPORI estudiarà ab alguna detenció sos mèrits en una monografia; avuy ens limitém a agregarlos a l'imposantíssima manifestació de dol de tot Barcelona.

NOVES ADQUISICIONS DEL MUSEU DE BARCELONA. — Desde'l primer de Febrer, fins ara, per acort de la Junta Municipal de Belles Arts, s'han enriquit els nostres Museus ab els objectes següents:

1.ª La col·lecció de pintures romàniques de don Antoni Vives Escudero de Madrid, formada per (a) el frontal vetustíssim del Monestir benedictí de Sant Sadurní de Tavernoles, conegut ab el nom del *Frontal dels bisbes*, per representar l'acte de la consagració de l'iglesia. Es una de les obres més antigues é interessants

de la nostra pintura, y la Junta ha cregut que calia fer un esforç per rescatarla d'una definitiva desaparició de la nostra patria. (b) Un altre frontal romànich, tot en relleu procedent de la provincia de Lleyda. (c) Altre frontal romànich d'Aragó ab iconografies de la vida de Sant Domenge.

2.ª Una col·lecció de ceràmica formada per dos vasos pintats de ceràmica ibèrica, els únichs sencers coneguts (*publicats en l'obra de Pierre Paris: L'art et l'industrie en l'Espagne primitive*) procedents d'Archena.

Dugues peces de ceràmica italo-grega ab pintures.

Dugues estatuets de Tanagra adquirides en Atenes.

Quatre peces de vidre romanes de diferentes formes.

Quatre escultures en pedra ibèriques procedents del xerro de Santos (*publicades en l'obra citada de Pierre Paris*). Les úniques conegudes fóra les del Museu de Madrid y les del Louvre.

3.ª Una taula gòtica ab diverses escenes de casa y guerra del segle XIV, procedent de la ratlla d'Aragó.

4.ª Un Sant Cristó Magestat procedent d'Organyà (Seu d'Urgell).

5.ª Els documents de la parroquia d'Organyà donats a conèixer pel senyor Miret y Sans en el seu opuscul: *Els documents més antichs en català*.

Ademés se's enriqueix la col·lecció de reproduccions ab enmotllats de les escultures clèriques del Museu de Madrid, y per la *Biblioteca pública Municipal de Belles Arts* (oberta tots els dies de 10 a 1 inclús diumenges y dies de festa) s'han comprat les obres següents:

Winkelmann, Obres completes en una magnífica edició prínceps — Inghirami, *Monumenti etrusqui* — Noll de Vergers, *L'Etrurie et les etrusques*, Dennis. *The cities and Cemeteries of Etruria*. — Schlumberger, *L'épopée byzantine*.

— Nicephore Focas, *La peinture murale en France*.—Cock. *Catalogue des tissus du Musée de Lyon*.

Ademés s'ha acordat destinar tres mil pessetes per començar la reproducció de les pintures murals del Nort de Catalunya amenaçades d'una imminent desaparició. Hi hà una comissió nomenada per dirigirho, qui ja ha començat els treballs per la reproducció de les pintures de Pedret, aprop de Lleyda.

Això es lo que s'ha fet. ¡Deu hi faci més que nosaltres!

EL TEATRE MUNICIPAL CATALA.

—Fa algun temps se presentà a la nostra Corporació municipal, una d'aquelles proporcions qui poden tenir una extraordinària finalitat pera'l pervindre artístich de Catalunya.

Ens referim a la que presentà,—y fou unànimement acceptada,—el regidor senyor Duran y Ventosa, sobre la creació d'un *Teatre Municipal Català*.

Ab aquest motiu, la «Veu de Catalunya» ha obert una enquesta, per coneixer l'opinió d'algunes significades personalitats sobre aquell projecte.

Fins ara han dit sa opinió els senyors Guimerà, Maragall, Gual, y Piera: tots ells com es natural, comencen per mostrarse entusiastes partidaris del *Teatre Municipal Català*; reconeixen que pot ser l'únich medi per infiltrar una sana y llarga vida al nostre art dramàtich, que per sa essencial complexitat, y per son marcat caràcter social, es el qui més necessita la cooperació activa dels alts organismes d'un poble.

Tots aquells tres senyors coincideixen també en creure que a lo primer a que s'ha d'atendre, es a crear una escola d'actors, la verdadera base sobre la qual s'ha d'aixecar el futur edifici del nostre Teatre. En Guimerà creu que'l lloch més apropòsit seria l'actual, en cambi, per en Gual hauria de ser a la Gran Vía Diagonal, al mitx de la Ciutat nova. També en Guimerà no es partidari de que s'admetin en el nou y somniat Teatre, traduccions y arreglos d'obres estrangeres, mentres que en Maragall s'hi oposa. Mes lo fonamental per tots nos-

altres, lo que es verament urgent pera la futura nobilitació y poixança del art dramàtich català, es qu'aqueix projecte del nostre Ajuntament vagi fent sa vía gloriosa d'ascensió, en l'esperit de totes aquelles persones y corporacions qui en una forma ò en una altra poden contribuir a ferlo sortir del món dels projectes y dels ensomnis y ocupar un altíssim lloch de gloria en el món de la realitat.

SEGON LLIBRE DE SONETS, de J. Carner. — En aqueixos temps que corrém de prodigiosa y moltes vegades incolora, feconditat literaria, es ben difícil ferse una personalitat ben definida, ben vigorosa, ben interessant; si algú ho consegueix, es indubtable que ho ha de deure a veres y excelses qüalitats del esperit qui li transpuen vívidament per ses obres.

En Carner, sens dubte l'ha arribat a assolir aquella personalitat dins de la nostra literatura catalana. Son llibre de Sonets, que pulcrament editat, acaba de publicar, n'es una clara y definitiva demostració.

L'obra poètica d'en Carner, com tota cosa qui camina la vía de perfecció, es complexa, armònicament multiforme, ve a esser a manera de cristall espiritual d'innúmeres facetes, y cada una d'elles reflexa un dels infinits aspectes del món de les visions belles y delitoses. Per això creyém que's dona una incomplerta idea de sa fesomia literaria, al dirseli com se li ha dit, que és sobretot, un *humorista* refinat y sùtil. Nó, en Carner, no es per son temperament, per ses idees artístiques, un humorista, ni un naturalista, ni un sentimental, ni rès que signifiqui exclusivisme ò parcialitat de visió poètica. No se li poden aplicar cap d'aqueixos calificatius ò aspectes a sa obra literaria per la senzill rahó de que tots els aplega, ja qu'en Carner, com a ver clàssich, per naturalesa, y no per *parti pris*, es equilibrat, armònich, serè, y per lo tant veu les coses dins d'aquella prodigiosa y fonamental varietat de matissos, en que realment existeixen.

Ademés que sempre tots els grans poetes, siguin classificats en qualsevol escola, l'han tinguda aqueixa complexitat de visió; aixís per

exemple, Heine, es gayrebé sempre citat com un humorista, quan si tan sols ho hagués sigut, sa gloria no fora tan alta com es: a més del poeta del *Atta Troll*, y de moltes poesies de *Germania*, va ser el poeta del *Intermezzo* y del admirable recull *Mar del Nord*; el Byron humorista de quasi tot el don Juan, es el sentimental exquisit del *Parisina* y'l clàssich impeccable del episodi d'Haidée en les illes Cyclades del mateix D. Juan.

De la mateixa manera, en Carner en son darrer llibre de Sonets, se'ns mostra ab aqueixa rica varietat de tons, fa gala de les esplèndides y nombroses vestidures qu'ampra son esperit; aixís si'ls Sonets: *A una planxadora*, *Passeig nocturn de petita ciutat*, *Diumenge a Vallcarca*; ja es nit, y alguns altres son fina y deliciosament humoristes, en cambi n'hi hà molts que son tots plens d'exquisit sentiment, si no's vol dir sentimentals, com els que's titulen: *A una mallorquina*, *El poeta a una antiga amiga*, *Tretze anys*, *Antiga Primavera*, aixís com també n'hi hà, y son el major nombre, de purament descriptius, èpicament evocadors de grans espectacles y divines maravelles de la Naturalesa: per exemple: aquell hermós sonet plè de color, en que'ns enfronta Tamarit, la ciutat morta ahont

*el vent mora en tes cases y prega en ton altar,
guaita un gran Sol esplèndit tes vies sens peljada.*

dos versos qui enclohuen ja per sí sols una magnífica visió poètica de l'abandonada vila; aquell altre: *A les entranyes de la pedrera romana del Médol (Tarragona)*, qui comença ab la següent quarteta, rublerta de clàssica correcció y lluminosa armonia:

*Oh grans entranyes vuides, oh grans entranyes ertes,
per sempre dolorides de la maternitat,
acròpolis y temples y murs haveu donat;
mes ara sou exhaustes y laces y desertes!*

per fi, el sonet: *Els formiguers*, delicada y melangiosa impressió tardoral, per no citar-ne més, car llarga fora la llista, y difícil ferne selecció, tan justos y acabats son tots ells.

Aqueixa nota descriptiva, en la que s'hi poden be fer entrar els diferents aspectes baix els

que's pot contemplar l'espectacle sempre nou de la vida universal, es la que més s'acomoda ab les noves orientacions que va prenent la Poesia, qui's fa més y més obgettiva, més y més independent de les passatgeres emocions ò capritxos a que tant la subgettaren les exageracions y esbogerrades fantasies del Romanticisme.

Per això en Carner qui per temperament, per ses conviccions artístiques no es nu romàntich en el sentit fonamental d'aqueixa paraula; que sent aquelles orientacions de la Poesia, es natural que també emplehi quasi sempre aquella nota descriptiva naturalista, podríem dir, y que dins d'ella hi desplegui, com ho demostra sobretot en son darrer llibre de Sonets, ses ingènites dots de poeta; allí la veritat d'impressió y intensitat de sentiment son bellament recobertes d'una refinada y culta forma qui s'els hi adequa. — J. MARTÍ SÀBAT.

FUNDACIÓ DE LA PRIMERA «ESCOLA POPULAR DE CANT CATALÀ» per la compositora Na Narcisa Freixas. — Ab semblants mots, temps vinents, anys enllà, afegintse una data, se remembrará aqueixa lloable feta.

Travessar els temps, es el dò de les coses de bondat y de bellesa. Aqueixa fundació de la primera «Escola popular de Cant Català» en vessa de bondat y de bellesa.

Al qui os vulgui amorosament ensenyar cançons, obriuli a bat franch el vostre cor, que les cançons, no sabeu el tresor que son!... Y el saber cantar-ne, gents catalanes, el saber cantar les cançons de la nostra terra, no sabeu la força qu'ha de darvos!...

La cançó es un oblit...! una naixença. L'oblit, sovint, de cent penes, de cent odís, de cent agravis... la naixença, quantes voltes, de la joia de viure!...

Pot, certament, aqueixa joia ser breu, mes, es nascuda d'una cançó, y n'hi hà tantes de cançons al món!...

Pot, aqueixa joia, — y això es lo bó, això es lo bell — enfortirvos d'una vegada el cor... y de molts cors forts, sapiguen que se fan les patries fortes...

Volguèu, gens catalanes, salutar aqueixa fundació ab el salut mes preuat y que millor us escaurà; que's portar'hi els vostres fills y filles!..

Na Narcisa Freixas, qui basteix y aferma en terra catalana aqueix redós de bondat y de bellesa, junt ab altra dama qui us es també cara en les inspiracions musicals y en les lletres, Na Carme Karr, vetllarà per que fruyti, vetllarà de prop les tasques dels mestres qui alligonoràn vostres fills y filles... Elles volen una Escola ab tebiors de feliça llar, hont may s'hi senti una freda paraula d'autoritarisme, hont may hi floti ni un no rès d'academia, però hont may el respecte, la puresa y l'amor, aqueixos divins celatges qui aviven y alegren tot bon aprendre, en siguin ausents.

Y un bon aprendre aixís, du un bon florir. Llabis enfora volaràn cançons. Cançons aniràn cors endintre...

Y es santificar les tasques, el feinejar cantant; casolanes y de guany, a totes les hi escau una cançó... «En ma terra treballant canten». ¿No trobeu en aquest dit, una visió de poble ferm, ardit, sangjovenech?... «A casa canten». ¿No veieu en això un be de Deu?...

Damunt la blancor de la taula parada, hont rosseja'l pà, hont vermelleja el vi y'l aygua llumena — ¡oh, trinitat de joya! — vora les fruytes a punt de dent, l'aleteig d'una cançó, ritma y acompassa els sentits, apaybaga les encara vives tremolors del lluytar, y tant meteix una lluhissor amorosa festeja entre vosaltres...

Y Na Narcisa Freixas es bona per vetllar ensenyances, car ella sab maternalment d'ensenyar. Ja son nombre qui enamora les catalanes qui, tot dolç dolç, refilen cançons terranostres... Y es un goig l'haver vist com ella les ha dutes a tan bell fer..., y es altre goig, la faysò com aqueixes noyes us diuen per quins saborosos enginys les ha enmestrades a cantà...

Vos diria de Na Narcisa Freixas llargament: Lo qu'ella ha fet y fa per nostra música nacional. Quantes y com son ses cançons y la sabor que tenen. Sos ballets com encisen y perfumen l'ánima d'una flayra popular incomparable...

D'altres y d'altres obres seves vos diria l'ins-

piració; més podrieu sospitar en mi un apassionat, y aixó vos faria mal, enfredorintvos per l'entussiasme en acció que vos demano de tot cor per d'avuy en endavant...

Quiscu de vosaltres — jo crech que sou tots — qui sigui català de cor, y senti aqueixa santa febra de volguer una Catalunya poixanta, indoblegable, enfront les hores llargues de perills y lluytes qui horitzonen son pervindre, deu salutar joyós aqueixa fundació, dèu, agraht com a bon català, fer triomfal l'obra de Na Narcisa Freixas.— FRANCESCH SITJÀ Y PINEDA.

SALÓ PARÈS. — Els periodistes qui fan les crítiques, revistes... ó lo que siga, dels quadros exposats a cà'n Parès, mediant els coneguts clixés del *vigoroso claro obscuro*, la *enèrgica pincelada*, la *composición atrevida*, las *condiciones recomendables*, el *brillante colorido*, etc., etc., deuen escorcollar llur colecció y no en deuen trobar cap apropòsit, pera parlar de les set ò vuyt notes que a primers d'aquest mes exposà aquell refinadíssim intencionat que es diu Feliu Elías y es firma *Apa*.

Les seves prodigioses caricatures que tant han donat que dir y tant han fet riure, son no més que un aspecte — el menys interessant, tal vegada — de la seva personalitat. Elles li han valgut la calificació d'arbitrari: y no es pas aquest — ni molt menys — l'adjectiu que li correspón.

L'Elías es avans que tot y sobre tot una imaginació refinada qui sent intensament el caràcter y que sab expressarlo ab tal força, que aquesta sembla devegades la força extraordinària que sols poden desplegar en certs moments els temperaments malaltissos; però l'Elías no es d'aquestos; si no ho provés la potencia de la seva personalitat com caricaturista, ho provaria prou aquell exquisit retrat del jove Smith — l'obra capdal d'entre les que tenia exposades — qui per sa factura recorda un poch la del nostre gran retratista en Ramon Casas — per més que està amarat d'una poesia y un sentiment que en Casas no sol donar a les seves obres.

Al qui ha fet aquell quadro no li cal més que lleure pera arribar a fer estenses, esplendents, obres d'art.

CONCERTS LASALLE. — La presentació del senyor Lasalle ab la seva orquestra al públich musical de Barcelona fou un aconeteixement artístich, qui senyalà una nova era en l'història de la música en la nostra capital.

Tant per els qui ja tenien notícies de les grans qüalitats del nou director com per els qui assistien al concert sens cap opinió avençada, fou una revelació la manera admirable ab que'l mestre Lasalle conduhí les tres Simfonies qui omplien magníficament el programa. Ja desde les primeres notes de la Simfonia d'Haydn una corrent de simpatia s'apoderà del públich; l'orquestra sonava ab una justesa y pastositat que poques vegades s'obté, y a la fi del primer temps esclatà una ovació espontania y vibrant qui va anar creixent fins a la fi de la mateixa Simfonia, veyent-se obligat el director a repetir el temps final. No podia rebre la nova *Orquestra filarmònica* una més entusiasta salutació. La segona part del programa la formava la Simfonia en *re* major de Beethoven, obra ja coneguda pel nostre públich, y qui obtingué una molt bona interpretació, sobressortint l'*andante* qui fou una maravella de delicadesa y expressió. En l'última part, reservada a la IV Simfonia de Bruckner es ahont el mestre Lasalle s'ens revelà com a gran dominador de l'orquestra y dels seus secrets admirables; el seu temperament fogós y expressiu, lligava molt be ab el caràcter grandios y apassionat de l'obra de Bruckner, la nova Simfonia fou rebuda ab gran entusiasme, desitjant tots una segona audició, com sia que obres d'eixa empenta y dimensions no's paheixen ab una sola vegada. Felicitèm coralment al senyor Lasalle y a la seva orquestra pel noble y generós esforç que acaben de realisar. Deu fassi que creixi y perduri la nova Orquestra Filarmònica per be del art y de la cultura de la nostra terra.

CONCERTS AL LICEU.—SIEGFRIED WAGNER. — A la fi després d'alguns anys s'ha obert el Liceu per acullir la música simfònica, y en veritat, el públich hi ha acudit ab ver entusiasme omplint el gran teatre trans-

format en Sala de concerts. L'Associació Musical es qui ha organitzat una sèrie de quatre concerts d'una importància singular. Els dos primers dirigits per Siegfried Wagner han sigut causa de vives discussions entre'ls nostres aficionats.

Un sentiment que podem calificar de curiositat, impulsà a tothom a sentir a Siegfried Wagner, pensant trobar en el fill del gran Richard un fogós y expressiu director plè de sagrat entusiasme y capàs de fer el gran miracle d'improvisar una bona orquestra. Mes en Siegfried Wagner no posseheix un temperament d'aquells que s'exaltan per l'entusiasme, es un director *impertorbable*.

Y per altra part, les nostres orquestres necessiten un excitatiu com la mímica expressiva per donar l'interpretació volguda per el Director. Per eixa causa resultà freda l'impresió que produhí en el primer concert encar que'l *Siegfried-Idyll* va merèixer molts aplaudiments així com la seva overtura «Bruder Lustig» obra digna de llohança per la frescor y espontaneïtat de les idees y son caràcter alegre y a voltes popular. En el segon concert desde les primeres notes ja's vegé més seguretat en l'orquestra, ja's notà més confiança en les relacions musicals entre'l Director y'ls músichs. El *Siegfried-Idyll* (que's tornà a executar a prech de molts entusiastes) obtingué una execució excellent; aquella dolcíssima expressió d'amor y tendresa s'ens presentà pura y nobilíssima portada per aquell mateix que l'inspirà al gran geni de Bayreuth; aquesta idea donava a l'execució d'eix admirable *Idyll* un caràcter màgich y misteriós. La *Faust Overtura* y la *Marxa Funeral* del «Capvespre» foren magníficament interpretades, tinguent de repetir-se aquesta última; el concert finí ab l'overtura dels Mestres Cantayres. En aqueix últim concert dirigí Siegfried Wagner les overtures de ses òperes «Bärenhäuter» y «Herzog Wildfang»; la primera té la nota característica d'un gran pintoresch en l'orquestració qui li dona molt color, mes la segona es molt inferior, tant en les idees qui arriben a esser vulgars com l'orquestració sorollosa y carregada. L'overtura dels «Mestres» sigué ben interpretada y dirigida brillantment.

TEATRE ROMEA. — En Santiago Rusiñol conegué, fa una dotzena d'anys, a dos xicots senzills y primitius sortits de les montanyes de Tarragona, qui eren un cas excepcional d'entusiasme artístich.

Vivien a París, creyent — ab tota l'ignoscencia y l'atreviment d'un infant, — qu'allí podrien aprendre a cristallisar aquell sentiment de la forma que'ls hi feya esclatar el cor a bocins, per que de tant gran qu'era no'ls hi cabia adintre.

Allí'ls trobà també en Rusiñol, morant en una cambra més petita qu'un armari petit y alimentantse únicament de trumfes — quan podían menjarne, — y ¡es clar! s'enamorà d'aquella bohemia de bona fè, tant diferenta de la qu'ell y'ls seus demés companys practicaven.

Aquells xicots li han inspirat son darrer drama «La mare» estrenat el día vint d'aquest mes.

Però, sigui per que no'ls conegué encara prou, ò per que cregué que si'ls feya tal com els conexia, no haurien agradat; lo cert es que els hèroes del drama no s'assemblen als verdaers originals, més que'n lo extern; tenen de ells moltes frases y algun fet, però absolutament rès més.

Per altra part, en Rusiñol no necessita presentar als artistes tal com acostumen a ser per que siguin ben rebuts per el públich: ja'n té prou ab la seva paraula per que se'l creguin, encara que faci fer als seus artistes tota mena d'improprietats, ¡quí pot saberho millor que ell com han de ser y com son els verdaers artistes! Per altra part, la gent desitja inconscientment, cercar un origen sobrenatural a les coses qu'estan fòra del seu alcans ò s'aparten una mica de lo corrent; y devant d'una creació de bellesa que sols alguns escullits poden realisar, es natural que la gent pensi qu'aquells pochs que fan lo que'ls altres no poden fer, son diferents dels altres. Lo que la gent no pot comprendre es que l'art siga'l cas més excels de equilibri y que la diferencia entre'ls artistes y els demés homes, està en que'ls primers tenen ses facultats molt més equilibrades y una mica superiors a les dels demés. ¡Sempre serà un conçol per la gent el considerar com uns des-

equilibrats els artistes! y com que'ls pintors que'l drama representa son molt a gust del públich, y ensemps en tota l'obra's fuetreja de valent als crítichs, als artistes de nom y sobretot al públich, aquest per força havia d'aplaudir.

Aqueixa llarga digressió y una curta exposició de «La Mare», faràn comprendre al lector lo qu'es l'obra, millor que qualsevol judici crítich.

«La Mare» es una pobre flequera viuda qui té un fill, qui en lloch de fer pans fa... obres d'art sense haverne après may. Un jorn s'escau que pel poblet ahont viuen, hi passen un crítich d'art, un artista de gran renom (qui si no resultés antipàtich s'assemblaria a en Rusiñol) y un altre artista que serveix de torna, però que representa'l tipo del perfecte artista.

Tots tres van a la fleca únicament per veure y pera aconsellar al jove flequer: y efectivament li aconsellen els dos primers que no pinti per que no'n treurà rès; el tercer, quan se'n va li diu que fassi lo que millor li sembli y li entrega una targeta per si vol anarli a fer companyia.

El noy s'enfada y's proposa seguir el concell dels més experts; però allavors la mare l'atía per que s'en vagi a ciutat a guanyarse la vida y a aprendre de pintar, tot alhora, inspirada per algun sentit superior a aquell bon sentit pràctich, que per sòrt tenen totes les mares. A conseqüència de la targeta aquella y de les instigacions de sa mare, l jove va a ciutat ahont hi pateix miseria en companyia d'aquell perfecte artista, qui explica com pera esser alguna cosa, no s'ha de tenir mare, ni familia, ni afeccions, ni ventrell, ni gran cosa més: y sobretot que s'ha de treballar per la posteritat y no ensenyar les obres a ningú. Confirma aquest parer el jurat d'una exposició ahont el jove ex-flequer hi ha enviat un gran quadro, qui es rebutjat per esser massa personal.

Y naix la lluyta en l'esperit del jove qui, per una banda creu en les teories del seu company, però qui per un'altra's veu obligat a fer quadros qu'agradin al públich, no tant sols empaytat per la fam, sinó instigat per la seva model (a qui estima bojament... mentre la mare d'ella dorm) y sobretot per aquell crítich

y aquell pintor eminent, qui van a veurel ab l'objecte de dirli que li faràn vendre tot lo que faci mentres no sigui personal, sincer ni veritat.

Per si això no fos prou, la mare arriba y acaba de fer el pes..... Ella es qui determina que'l seu fill pinti quadros qu'engresquin y que li omplin la butxaca de quartos — ab greu inmens d'aquell perfecte artista qui's plany de que'l seu jove amich faci lo qui no sent. — Al arribar a aquest punt som molts els que ens planyem també de que hi hagi qui fa lo meteix.

Mes ab tot y que l'exflequer seguint el nou camí se troba en el pinàcul de la sort alabat y enriquit per tothom està més trist que may.

Els sermons del seu company no fan més que martirizarlo: la seva model que's la seva musa y alguna cosa més, l'ubriaga fins al punt de ferlo oblidar de sa mare y de tot; s'atipa de guanyar diners y de veure's enlayrat per crítichs y pintors eminents, però no sab que fer.....

La Mare ho resol tot treyent la model del taller y desesperantse al veure'l desconçol que ha produït en el seu fill lo que acaba de fer; y entre sanglots y llàgrimes l'invita a que desfaci el camí fet y segueixi els conçells d'aquell perfecte artista y anacoreta qui es el seu com-

pany; aquest contempla aquell dolor de mare, el veu digne de ser dut a la tela, y posant el carbó als dits del fill, el convida a la feyna. «Míratel el teu gran quadro; pinta això...» diu, y el jove y desolat pintor guayta la seva mare; pren una tela y comença la seva obra capdal: y aquí s'hauria d'acabar el drama.

Però encara ve un acte — que sol ser un dels més aplaudits — durant el qual, el jove artista, després d'haver guanyat una medalla, torna al poble pressentint que la seva mare s'ha de morir, com realment se mor, perquè'l triomf del seu fill li ha de costar la vida, minada per angoixes y sofriments de tota mena..... y perquè altrement no hi hauria aquest últim acte.

Tractantse d'en Rusiñol, no hi hà que dir que tota l'obra està curulla de frases enginyoses, de tochs enlluernadors y de situacions sentimentals qui arrossequen al públich y el fan esclatar en entusiastes picaments de mans qui obliguen al final de cada acte a aixecarse'l teló y a sortir l'autor a l'escena una infinitat de vegades.

Y si algú troba massa extensa aquesta crítica, ò com se vulla, que tingui en compte que s'ho mereix en Rusiñol y que *La Mare* té quatre actes!

FAYANS CATALÀ

PARFUMERIE AUX FLEURS

SANTIAGO SEGURA (S. en C.)

Corts, 615. BARCELONA. — Sucursal: Major, 13. GRACIA.

Reproduccions de Museus * Vidres

Objectes d'art * Terres cuytes

Ceràmica * Porcellanes, etz., etz.

PLAQUES ANGLESES CADETT

— Nova emulsió ROYAL STANDARD —

Les millors y més sollicitades plaques del món per ses condicions de

Rapidesa ♦ Transparencia ♦ Vigor ♦ Finura de gra

Homogenitat ♦ Resistencia al vel ♦ Inalterabilitat

REPRESENTACIÓ EXCLUSIVA
PERA ESPANYA

FERNANDEZ Y CARBONELL

Cosmos Fotográfico: Rambla Canaletes, núm. 1.

BARCELONA

Proximament aparició del nou catàlech ilustrat.

LLIBRES QU'ES TROVEN DE VENDA A L'ADMINISTRACIÓ D'«EMPORI»

	Pts.		Pts.
Carner, Joseph. — <i>Deu rondalles de</i>		Maragall, Joan. — <i>Artículos. En</i>	
<i>Jesús Infant.</i>	0'50	<i>rústica..</i>	6
<i>L'Idili dels Nyanyos</i>	0'75	<i>Enquadernats</i>	8
<i>Llibre dels Poetes</i>	3	<i>Traducció del Eridon y Amina de</i>	
<i>Primer Llibre de Sonets</i>	5	<i>Goethe</i>	0'50
<i>Els Fruyts Saborosos</i>	1	<i>Traducció del Tristan y Isolda de</i>	
Costa, Miquel. — <i>Tradicions y Fan-</i>		<i>Wagner.</i>	1
<i>tasies.</i>	4	Planas y Font, Claudi. — <i>Prosa.</i>	2
Gual, Adrià. — <i>Blancaflor</i>	0'50	Pous y Pagès, J. — <i>El Mestre Nou.</i>	2
Llull. — <i>Llibre d'Amich y Amat, edi-</i>		Roselló, Joan. — <i>Manyoch de Fruy-</i>	
<i>ció dirigida per en Mateu Obra-</i>		<i>ta Mallorquina.</i>	2
<i>dor.</i>	2'50		
<i>En paper de fil</i>	4		

J·THOMAS·RE- PRODUCCIONS ARTISTICAS

Carrer Mallorca
291 - 293
BARCELONA

SEGON LLIBRE DE SONETS

DEN Joseph Carner

Acaba de sortir.

4 pessetes.

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

